

Jaardocument 2016

Stichting Haaglanden Medisch Centrum

Inhoudsopgave

1.	Voorwoord	3
2.	Verslag raad van toezicht	5
	2.1 Samenstelling	5
	2.2 Taken en werkwijze	5
	2.3 Commissies	6
	2.4 Vergaderingen	7
	2.5 Bespreekpunten	7
	2.6 Overleg met het stafbestuur	8
	2.7 Overleg met de ondernemingsraad	8
	2.8 Overleg met de cliëntenraad	8
	2.9 Overleg met de afdeling Klacht en Gezondheidsrecht	8
	2.10 Evaluatie raad van toezicht	9
	2.11 Governance	9
3.	Strategie en beleid	10
	3.1 Missie, strategie en kernwaarden	10
	3.2 Strategievorming	10
	3.3 Topzorg dichtbij	10
	3.4 Profiel ziekenhuislocaties	10
	3.5 Speerpunten	11
	3.6 Werkgebied en samenwerking	11
	3.7 Kwaliteit en veiligheid	11
	3.8 Opleiding en onderzoek	12
4.	Bedrijfsvoering	13
	4.1 Besturingsmodel, managementinformatie en personeel	13
	4.2 Managementinformatie	15
	4.3 Risicomanagement	15
	4.4 Personeel	17
	4.6 Bestuur en medezeggenschap	17
	4.7 Raad van bestuur	18
	4.8 Medezeggenschapsstructuur	19
	4.9 Gedragscodes	21
5.	Financieel beleid	22
	5.1 Ontwikkelingen 2016	22
	5.2 Jaarverantwoording	23
	5.3 Resultatenrekening	23
	5.4 Balans	24
	5.5 Financiële instrumenten	25
	5.6 Administratieve organisatie en interne controle	25
	5.7 Het Huis Nebo	26
	5.8 Risico's	26
6.	Jaarrekening	27

1. Voorwoord

HMC (Haaglanden Medisch Centrum) is een topklinisch ziekenhuis in de Haagse regio met drie locaties én een verpleeghuis; Het Huis Nebo. Wij organiseren de zorg vanuit het perspectief van de patiënt en zijn omgeving en investeren in samenwerkingsinitiatieven met de eerste lijn. Wij onderscheiden ons door kwaliteit en een innovatieve aanpak. Naast continue aandacht voor verbetering in de zorg stond 2016 ook in het teken van de verdere ontwikkeling van de nieuwe organisatie. De nieuwe strategie voor de komende drie jaar werd in september gepresenteerd, samen met de nieuwe naam en de nieuwe huisstijl.

Betere zorg

De trend van concentratie van specialistische zorg werd in 2016 voortgezet. Dat leidt tot betere patiëntenzorg en biedt nieuwe kansen voor innovatie, onderzoek en opleiding.

Dit jaar kreeg het Universitair Kanker Centrum Leiden|Den Haag (UKC) verder vorm. In dit centrum bundelen het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) en HMC hun krachten voor een betere kankerzorg in de regio. Door de nauwe samenwerking willen de betrokken ziekenhuizen de zorg voor de patiënten met kanker in de Leids-Haagse regio naar een hoger niveau tillen en toegankelijker maken. Het UKC heeft twee vestigingen: het LUMC in Leiden en HMC Antoniushove in Leidschendam. Het centrum werkt actief samen met alle regionale ziekenhuizen, oncologische centra en partners uit de eerste lijn.

Eind 2016 werd het nieuwe radiotherapiecentrum bij HMC Antoniushove in gebruik genomen. Hier passen we de nieuwste technologieën op het gebied van bestraling toe in een patiëntvriendelijke en servicegerichte omgeving. We bieden hier onder andere als één van de twee Nederlandse ziekenhuizen Intra Operatieve Radiotherapie (IORT) aan patiënten met borst- en darmkanker. Bovendien kunnen patiënten worden bestraald in de ziekenhuislocatie waar hun overige behandelingen plaats vinden.

De zorg voor patiënten met complex en acuut letsel vergt een grote inzet en betrokkenheid van alle partijen. HMC Westeinde is van oudsher het acute centrum van de regio en behoort met meer dan 55.000 bezoeken per jaar tot één van de grootste SEH's van Nederland. In 2016 kreeg de SEH opnieuw de status Level 1 Traumacentrum. Dit betekent dat we aan alle eisen voldoen om ook de meest complexe soorten letsels te behandelen.

In maart 2016 werd de LUMC-Campus Den Haag gelanceerd. Dit is een gezamenlijk initiatief van het LUMC, de Haagse STZ-ziekenhuizen, de Universiteit Leiden, de gemeente Den Haag en GGD Haaglanden. De LUMC-Campus gaat onder andere leergangen stedelijke gezondheidsvraagstukken ontwikkelen. Daarvan gaan de inwoners en huisartsen van de gehele regio van profiteren.

Nieuwbouw en innovatie

Om de komende jaren de juiste zorg te kunnen blijven bieden en nog beter tegemoet te komen aan de wensen van patiënten, blijft HMC investeren in de beste mensen en uitstekende faciliteiten. Bij HMC Westeinde ging de verbouwing van de Spoedeisende Hulp (SEH) de tweede fase in en werden onder andere de eerste nieuwe kamers en wachtkamers in gebruik genomen. Bij HMC Bronovo naderde de verbouwing van de SEH de laatste fase en werden de voorbereidingen getroffen voor de ontvangst van de eerste patiënten. Vlak

daarnaast zijn de twee orthopedie OK's voor de Focuskliniek Orthopedie gebouwd. In november werd in HMC Bronovo de nieuwe polikliniek van de Focuskliniek Orthopedie in gebruik genomen.

NIAZ-accreditatie

Begin november bezocht het Nederlands Instituut voor Accreditatie in de Zorg (NIAZ) ons ziekenhuis. Deze onafhankelijke instantie onderzocht of de medewerkers van HMC alles in het werk gesteld hebben om goede en veilige zorg te bieden. De auditoren spraken meer dan 700 medewerkers over hun werkwijze. Ook vele patiënten werd gevraagd wat zij vonden van de zorg. De auditoren waren zeer te spreken over de openheid en de warmte die de HMC-medewerkers uitstralen bij hun werk. Een mooi compliment waar we trots op zijn. Eind 2016 kregen we bericht dat HMC het kwaliteitskeurmerk voor zorginstellingen, het NIAZ accreditatiebewijs, toegekend heeft gekregen.

Achter de schermen

Ook achter de schermen is hard gewerkt aan de verdere ontwikkeling van de zorg. In september presenteerden we de nieuwe strategie. Rode draad is de ambitie om een ziekenhuis met 'liefde en lef' te zijn. Dit geven we vorm door de zorg écht anders te organiseren, vanuit het perspectief van de patiënt die met aandacht geholpen wil worden. Veel medewerkers leverden een bijdrage aan de ontwikkeling van een nieuwe strategie voor het ziekenhuis. Ook vertegenwoordigers van patiënten, huisartsen en verzekeraars hebben actief bijgedragen aan de strategie 2016- 2018.

Gelijk met de nieuwe strategie presenteerden we onze nieuwe naam met logo. Patiënten en medewerkers onthulden het nieuwe logo op de drie locaties. Met de nieuwe huisstijl is HMC nog beter herkenbaar voor patiënten en medewerkers.

raad van bestuur

Paul Doop (voorzitter)

Renée Barge

2. Verslag raad van toezicht

De raad van toezicht houdt integraal toezicht op het beleid van de raad van bestuur en toetst of er in beleid en uitvoering evenwicht bestaat tussen het organisatiebelang en de maatschappelijke functie van de zorginstelling.

2.1 *Samenstelling*

Statutair heeft de raad van toezicht zeven leden. Per 31 december 2016 bestond de raad van toezicht uit zeven leden:

- drs. W.J. Deetman (voorzitter)
- mr. G.R.J. de Groot
- prof. dr. C.J.H.M. van Laarhoven
- P.A. van der Linden
- drs. R.N. van der Plank
- drs. E.M.J. Schoenmaker
- prof. dr. H.E. van der Horst

Per 1 januari 2017 is mevrouw prof. dr. H.E. van der Horst conform rooster afgetreden.

Voor de raad van toezicht is een generieke profielschets opgesteld waar de raad in zijn geheel aan moet voldoen. Daarnaast wordt per vacature een specifieke aanvulling gemaakt op de profielschets. Eén lid wordt benoemd op voordracht van de cliëntenraad. In de huidige samenstelling was dat tot 1 januari 2017 mevrouw prof. dr. H.E. van der Horst. Ter vervulling van deze vacature is op bindende voordracht van de cliëntenraden van HMC en het Huis Nebo mevrouw prof. dr. I.D. de Beaufort per 1 april 2017 benoemd tot lid van de raad van toezicht.

Alle nevenfuncties worden gemeld en beoordeeld, evenals een mogelijk tegenstrijdig belang dat het onbelemmerd en onafhankelijk uitoefenen van de taken kan verhinderen.

De actuele samenstelling van de raad van toezicht en (neven)functies van de leden staan op www.haaglandenmc.nl/over-ons.

2.2 *Taken en werkwijze*

De taken en bevoegdheden van de raad van toezicht zijn vastgelegd in de statuten. Deze zijn gewijzigd op 26 september 2016 met de wijziging van de naamgeving tot HMC (Haaglanden Medisch Centrum). De werkwijze is nader uitgewerkt in het reglement raad van toezicht. Dit reglement omschrijft de toezichthoudende rol van de raad en de wijze van verantwoording afleggen. Het reglement bevat verder het profiel van de leden, de overlegstructuur, benoemingsprocedures en zittingstermijnen, informatievoorziening, onafhankelijkheid, vergoedingen en de verhouding met de raad van bestuur. Daarnaast heeft de raad van toezicht een reglement raad van bestuur vastgesteld. De raad van toezicht evalueert jaarlijks zijn functioneren.

Statuten, reglementen en rooster van aftreden zijn in te zien via www.haaglandenmc.nl/over-ons.

2.3 Commissies

Om de raad van toezicht te ondersteunen en besluitvorming voor te bereiden, zijn uit het midden van de raad van toezicht de volgende vaste commissies ingesteld:

Remuneratiecommissie

De remuneratiecommissie komt ten minste eenmaal per jaar bij elkaar. De commissie is in 2016 meerdere keren bijeen gekomen in verband met de werving van een nieuw lid voor de raad van toezicht en de evaluatie van het functioneren van de raad van bestuur.

Auditcommissie

De auditcommissie vergadert ten minste viermaal per jaar. In 2016 kwam de commissie vier keer bij elkaar. Daarbij nodigt zij het lid van de raad van bestuur met aandachtsgebied financiën uit. In beginsel is de externe accountant aanwezig bij de vergaderingen waarin de jaarrekening, de (interim) managementletter, het accountantsverslag en de begroting worden besproken.

Commissie Kwaliteit en Veiligheid

Deze commissie vergadert ten minste viermaal per jaar. De vergaderingen worden bijgewoond door het lid van de raad van bestuur met de portefeuille kwaliteit en veiligheid.

De commissie is in het bijzonder betrokken bij de cliëntenraad, de klachtenbehandeling en juridische vraagstukken. De leden overleggen eenmaal per jaar met de cliëntenraad en met medewerkers van de afdeling Klachten en Gezondheidsrecht. Tevens wordt met de raad van bestuur het verslag van de commissie Meldingen Incidenten Patiëntenzorg (MIP) besproken.

Daarnaast spreekt de commissie meerdere keren per jaar met de raad van bestuur en medewerkers van het cluster Kwaliteit over de stand van zaken op het gebied van kwaliteit en veiligheid. De raad van toezicht bespreekt de verslagen inclusief conclusies en adviezen van deze commissies in de voltallige vergaderingen.

Overige onderwerpen commissie Kwaliteit:

- Verslag jaargesprek IGZ
- Veiligheid medisch technologie
- Jaarverslag incidenten
- Calamiteiten
- Niaz accreditatie
- Kwaliteit nieuwbouw radiotherapie HMC Antoniushove

De actuele samenstelling van de commissies staat op www.haaglandenmc.nl/over-ons.

2.4 Vergaderingen

In het verslagjaar kwam de raad van toezicht zesmaal bijeen. Alle overleggen van de raad van toezicht hebben plaatsgevonden in aanwezigheid van de raad van bestuur. Voorafgaand aan het overleg van de raad van toezicht vond overleg plaats over de agenda tussen de voorzitter van de raad van bestuur en de voorzitter van de raad van toezicht.

2.5 Bespreekpunten

Voor iedere vergadering worden in ieder geval de volgende onderwerpen geagendeerd: strategie, financiën, kwaliteit en veiligheid, organisatie, vastgoed, samenwerking met andere zorgaanbieders en mededelingen van de raad van bestuur.

De mededelingen bevatten de actuele ontwikkelingen van de organisatie op uiteenlopende gebieden en ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving. Over belangrijke zaken wordt de voorzitter en/of de voltallige raad van toezicht tussentijds geïnformeerd.

Tijdens de reguliere vergaderingen in 2016 heeft de raad van toezicht goedkeuring gegeven aan, of een besluit genomen over, de volgende onderwerpen:

Besluitenlijst 2016 raad van toezicht HMC

2016 03 17	Goedkeuring Jaarplan 2016
2016 03 17	Goedkeuring samenvoeging en nieuwe voorwaarden hypotheek 175 mln. euro en krediet 18 en 25 mln. bij ING
2016 05 26	Goedkeuring Jaarrekening en Jaarverslag 2015
2016 07 07	Goedkeuring Strategienota 2016-2018
2016 09 22	Goedkeuring wijziging statuten als gevolg van de naamswijziging tot Stichting Haaglanden Medisch Centrum (HMC)
2016 10 11	Goedkeuring concept profiel en wervingsprocedure derde bestuurder
2016 12 15	Goedkeuring met klasse V indeling WNT. Er treedt geen verandering op in de bezoldiging van de raad van bestuur
2016 12 15	Goedkeuring begroting 2017

Daarnaast kwamen in de vergaderingen onder meer de volgende onderwerpen aan de orde:

- Risicomanagement
- Lange termijnplan voor vastgoed en huisvesting
- Ontwikkelingen Bronovo Martha Flora BV

- Werving derde lid raad van bestuur
- Strategie 2016 - 2018
- NZa onderzoek declaratie HMC dure geneesmiddelen
- Concentratie moederkind zorg
- Renovatie HMC Westeinde
- Universitaire traumaunit LUMC/HMC
- Naamgeving en huisstijl
- Toekomst het Huis Nebo
- Toekomst Apotheek Haagse Ziekenhuizen (AHZ)
- Toekomst LabWest
- Data security
- Samenwerking LUMC en Haga ziekenhuis
- Voorbereiding NIAZ accreditatie

In de themabijeenkomsten van de raad van toezicht is gesproken over Ouderenzorg en het zorgpad heupfracturen, acute zorg, Focuskliniek Orthopedie, kwaliteit en veiligheid.

2.6 Overleg met het stafbestuur

Overleg tussen de voltallige raad van toezicht en het stafbestuur vond plaats in april en in november 2016. In dit overleg kwamen aan de orde: de voortgang van de integratie van de organisatorische eenheden (OE), de voortgang van de strategienota, de stand van zaken met betrekking tot het Medisch Specialistisch Bedrijf (MSB), de positie van medisch specialisten in dienstverband, voortgang HiX en projecten samenwerking eerstelijns.

2.7 Overleg met de ondernemingsraad

Een vertegenwoordiging van de raad van toezicht heeft in het verslagjaar tweemaal de vergadering van de raad van bestuur met de ondernemingsraad bijgewoond. Er is gesproken over het algemene beleid en de voortgang van de fusie.

2.8 Overleg met de cliëntenraad

In 2016 heeft tussen de cliëntenraad en raad van toezicht overleg plaatsgevonden over de werving van een lid voor de raad van toezicht op voordracht van de cliëntenraad. Dit nieuwe lid zal eveneens zitting nemen in de commissie kwaliteit en veiligheid van de raad van toezicht.

2.9 Overleg met de afdeling Klacht- en Gezondheidsrecht

De commissie Kwaliteit en Veiligheid heeft, samen met een lid van de raad van bestuur, met de manager van de afdeling Kwaliteit en Veiligheid gesproken over het jaarverslag van de afdeling Klachten en Gezondheidsrecht. In dit overleg is daarnaast met de voorzitter en secretaris van de MIP-commissie gesproken over het jaarverslag van deze commissie.

2.10 Evaluatie raad van toezicht

In november 2016 heeft de raad van toezicht zijn functioneren onder leiding van een extern bureau geëvalueerd. De raad van toezicht heeft besloten om de honorering van de raad niet aan te passen; deze past binnen de Wet normering topinkomens (WNT).

2.11 Governance

De raad van toezicht en raad van bestuur onderschrijven de uitgangspunten van de zorgbrede governancecode en passen deze code toe.

Een gedetailleerd overzicht van alle punten uit de code staat op www.haaglandenmc.nl/over-ons.

3. Strategie en beleid

3.1 *Missie, strategie en kernwaarden*

HMC is een ziekenhuis met liefde en lef. Dit geven we vorm door zaken écht anders te organiseren, vanuit het perspectief van de patiënt die met aandacht geholpen wordt. Passende (topklinische) zorg is de komende jaren de kern van onze strategie. Vernieuwing is een middel om onze doelstellingen te realiseren. We laten dit tot uitdrukking komen in de drie kernpunten van onze visie:

- zorg zoals de patiënt wil;
- samen met verwijzers, verpleging, verzorging en thuiszorg;
- topklinische zorg dichtbij.

We werken daarbij vanuit onze kernwaarden:

- wat we doen, doen we met liefde en lef;
- we zijn toegankelijk en betrouwbaar;
- we zijn trots op wat we doen.

3.2 *Strategievorming*

In juni 2015 is tijdens een themamiddag met de raad van toezicht de aftrap gegeven voor de strategievorming. De raad van bestuur en het stafbestuur zijn in gesprek gegaan met de adviesorganen, jong MCH-Bronovo, het zorgmanagement, de derdelijns managers en de Organisatorische Eenheden (OE's). Dit heeft geresulteerd in het strategisch plan 'Ziekenhuis met liefde en lef' dat in september 2016 gepresenteerd werd.

3.3 *Topzorg dichtbij*

Vanuit de drie ziekenhuislocaties bieden we uitstekende en toegankelijke medische zorg voor inwoners in de Haagse regio. Bijna alle specialismen zijn bij ons vertegenwoordigd. HMC kent bovendien een groot aantal topklinische functies. Dit betekent dat ook patiënten van buiten de Haagse regio bij ons terecht kunnen.

Als topklinisch ziekenhuis:

- leiden we specialisten, verpleegkundigen en andere zorgprofessionals op;
- doen we klinisch wetenschappelijk onderzoek;
- hebben we een belangrijke rol in de afstemming over de concentratie en spreiding van zorg met andere ziekenhuizen uit de regio.

3.4 *Profiel ziekenhuislocaties*

Elke ziekenhuislocatie heeft een eigen profiel. Zo bevindt zich in HMC Antoniushove onder meer het oncologisch centrum, heeft HMC Bronovo bijzondere expertise op het gebied van ouderenzorg en biedt HMC Westeinde hooggespecialiseerde acute zorg. Alle drie locaties bieden poliklinische zorg voor alle specialismen.

3.5 *Speerpunten*

Binnen de topklinische zorg zijn de acute zorg en de oncologische zorg onze speerpunten. Daarnaast zijn vrouw- en kindzorg, ouderenzorg en infectieziekten belangrijke thema-gebieden voor ons ziekenhuis.

Acute zorg

HMC Westeinde heeft één van de grootste SEH's in Nederland met gespecialiseerde traumazorg en 24/7 een SEH-arts op de afdeling. In 2016 is deze SEH vernieuwd en vond uitbreiding van de faciliteiten plaats. Bij HMC Bronovo is een nieuwe vleugel gebouwd. De SEH heeft daar begin 2017 haar intrek genomen. De SEH van HMC Antoniushove biedt nog beperkte acute zorg. Eind 2015 nam de raad van bestuur het besluit om deze SEH in de loop van 2017 te sluiten. Inmiddels is de SEH per 24 april 2017 gesloten.

Oncologie

In HMC Antoniushove bieden we een groot aantal oncologische behandelingen, specifieke oncologische diagnostiek en nazorg. We werken hierbij nauw samen met het LUMC in het Universitair Kankercentrum Leiden|Den Haag ((UKC). Onder andere ontwikkelen we een nieuw zorgconcept, waarbij we een hoog serviceniveau combineren met een omgeving waar research en innovatie de basis vormen voor het toepassen van nieuwe diagnostiek, therapieën en geneesmiddelen.

3.6 *Werkgebied en samenwerking*

De regio Haaglanden is ons verzorgingsgebied voor de basiszorg. Voor de topklinische zorg en derdelijns verwijzingen strekt het verzorgingsgebied zich uit van regionaal tot landelijk.

In het belang van de kwaliteit van de zorg maakt HMC zich sterk voor goede verbindingen met de eerste- en de derdelijnszorg. Zo kunnen we patiënten zonder onnodige obstakels de zorg geven die hij verwacht. We investeren in onze bereikbaarheid voor patiënten én verwijzers en ondersteunen diverse samenwerkingsinitiatieven die de ketenzorg beter stroomlijnen.

Het LUMC is onze strategische partner. Daarnaast werken we samen met de Reinier Haga Groep binnen onder andere de Apotheek Haagse Ziekenhuizen en Lab West BV, met het Alrijne Ziekenhuis voor de medische microbiologie en met het Groene Hart Ziekenhuis in het Landsteiner Instituut en voor de inkoop.

3.7 *Kwaliteit en veiligheid*

HMC wil patiënten hoogwaardige, toegankelijke en patiëntgerichte zorg bieden, zonder de betaalbaarheid uit het oog te verliezen. De ziekenhuizen beschikken sinds 2004 over geaccrediteerde systemen voor kwaliteit en patiëntveiligheid. In 2015 en 2016 is veel geïnvesteerd in het afstemmen en uniformeren van protocollen, procedures en werkinstructies om de zorg voor de patiënt ook óver de locaties goed, veilig en patiëntgericht te maken. Voorbeelden hiervan zijn het uniformeren van behandelprotocollen, het optimaliseren van de patiëntenzorg en -logistiek op het uniformeren van de behandeling van klachten van patiënten in het kader van de Wet

Kwaliteit, Klachten en Geschillen in de Zorg (Wkkgz). HMC gebruikt verschillende methodieken om bij patiënten te toetsen op welke wijze het zorgproces vanuit het patiëntperspectief het beste ingericht kan worden, zoals spiegelgesprekken en kwantitatief ervaringsonderzoek.

In 2016 heeft de borging en doorontwikkeling van de kwaliteit van zorg wederom centraal gestaan. Tevens heeft in november 2016 de externe NIAZ audit plaatsgevonden. Focus lag op de optimalisatie van zorg rondom zestien veiligheidsthema's die het NIAZ heeft vastgesteld als 'Vereiste Instellingsrichtlijnen'. Medicatieveiligheid, infectiepreventie en onder andere medische technologie maken daar een belangrijk onderdeel van uit. Werkafspraken zijn verder geüniformeerd en geactualiseerd en registraties van indicatoren verder geoptimaliseerd. Resultaten van indicatoren worden geëvalueerd en gebruikt om de kwaliteit van zorg bij te sturen waar nodig. Ook worden andere bronnen die inzicht geven in de kwaliteit en veiligheid van geleverde zorg, zoals bijvoorbeeld dossieranalyses, calamiteitanalyses en klachtenanalyses gebruikt om waar mogelijk het behandelproces te verbeteren. NIAZ heeft HMC in november getoetst aan 2186 criteria. Met een positieve score van 98% op deze criteria is het accreditatiebewijs van het HMC ruimschoots gecontinueerd.

3.8 Opleiding en onderzoek

De wetenschappelijke doelstellingen zijn vastgelegd in het beleidsplan van de wetenschapscommissie 2016-2018. Medisch specialisten en (gespecialiseerd) verpleegkundigen werken mee aan trials en toegepast klinisch wetenschappelijke onderzoeken met ondersteun, daarbij ondersteund door het Landsteiner Instituut.

In 2016 werd HMC opnieuw voor vijf jaar erkend als ziekenhuis dat topklinische zorg levert, patiëntgericht wetenschappelijk onderzoek uitvoert en opleidingen biedt aan zorgverleners. Hiermee is de status van Samenwerkend Topklinisch Opleidingsziekenhuis verlengd.

In 2016 is een begin gemaakt met de implementatie van het werkplekleren door middel van het ontwikkelen van twee tools die het mogelijk maken naast het bed van de patiënt de gewenste informatie over een apparaat op te roepen.

Door de Centrale Opleidingscommissies (COC) is veel werk verzet om processen en procedures verder te harmoniseren en opleiders van opleidingen waarvoor zowel voormalig MCH als voormalig Bronovo een erkenning hebben of hadden te ondersteunen bij de ingewikkelde logistiek van het opleiden op drie locaties. In september zijn de eerste drie door HMC opgeleide ziekenhuisartsen geregistreerd. Ter gelegenheid hiervan was HMC de locatie van het jaarlijkse symposium van de Stichting Opleiding Ziekenhuis Geneeskunde (SOZG).

HMC participeert in Extra Strong, een vervolg op het Strong project. Samen met andere care/cure-instellingen, het ROC Mondriaan en de Haagse Hogeschool worden nieuwe eisen aan toekomstige zorgmedewerkers ingebed in de opleidingen en stages op de werkvloer.

4. Bedrijfsvoering

4.1 *Besturingsmodel, managementinformatie en personeel*

Voor een toekomstbestendige ziekenhuisorganisatie is het inrichten van de zorg rondom patiëntprocessen essentieel. Hiervoor is een duidelijke en solide basis nodig waarin de bedrijfsmatige processen goed geregeld zijn. Deze basis is georganiseerd in zeven zorgclusters die zijn gevormd rondom specialismen en afdelingen. In het besturingsmodel zijn bevoegdheden en verantwoordelijkheden zoveel mogelijk ondergebracht op het niveau waar patiëntenzorg en onderwijs plaatsvinden. Medisch specialisten participeren in het clustermanagement en zijn daarmee medeverantwoordelijk voor management en organisatie. De clustermanagers hebben een integrale managementverantwoordelijkheid.

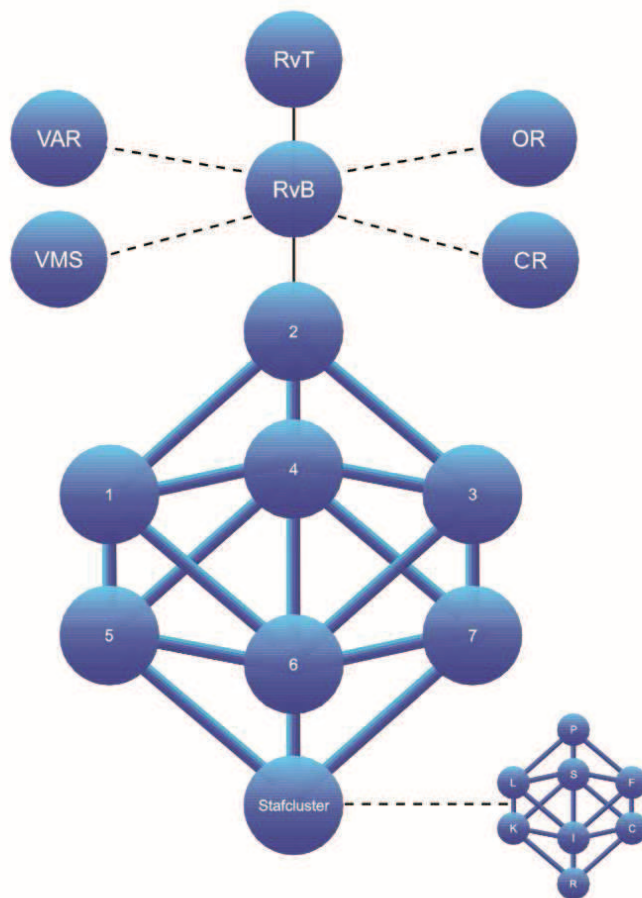
Bovenstaande visie op de organisatie laat zich goed weergeven door een 'atomium': een atoomstructuur waarbij de onderlinge verbindingen de kracht en verbondenheid van de structuur vormen. Multidisciplinaire zorgprocessen, zoals acute zorg, oncologie en ouderenzorg, bewegen zich via de 'bollen' dwars door het atomium. Ook organisatiebrede processen, zoals een uniform aanmeldproces, het afstemmen van de werkwijze op poli's en capaciteitsmanagement, bewegen zich langs deze lijnen. Het aansturen van zowel de bedrijfsmatige processen als het multidisciplinair patiëntproces is een gecombineerde verantwoordelijkheid van de tweedelijns leidinggevende.

De multidisciplinaire patiëntprocessen zijn cluster overstijgend georganiseerd omdat er diverse specialismen en afdelingen bij betrokkenen zijn. In vervolg op en voortvloeiend uit de fusie is in 2016 vanuit het oogpunt van kwaliteit en organisatie een aantal behandelingen geconcentreerd op één of twee locaties. Deze ontwikkeling zullen wij in 2017 voortzetten. Concentratieplannen worden altijd kritisch beoordeeld vanuit het perspectief van kwaliteit en doelmatigheid van de zorg.

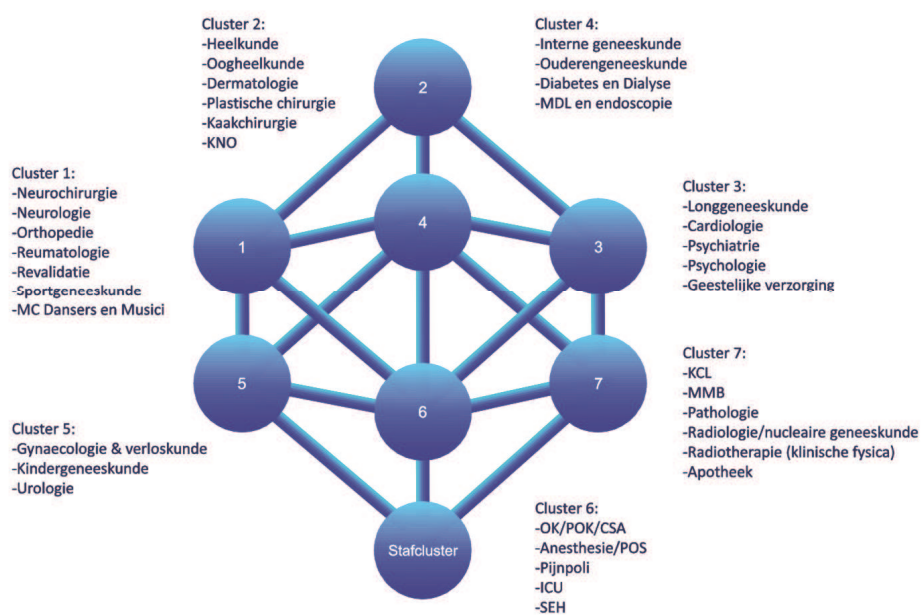
Naast de zorgclusters zijn er zeven stafclusters zoals financiën, service en huisvesting, personeel & organisatie.

Zowel de vrijgevestigd specialisten van het medisch specialistisch bedrijf (MSB) als de specialisten in loondienstverband met een overeenkomst voor onbepaalde tijd zijn lid van de vereniging medische staf (VMS). De VMS wordt vertegenwoordigd door het stafbestuur.

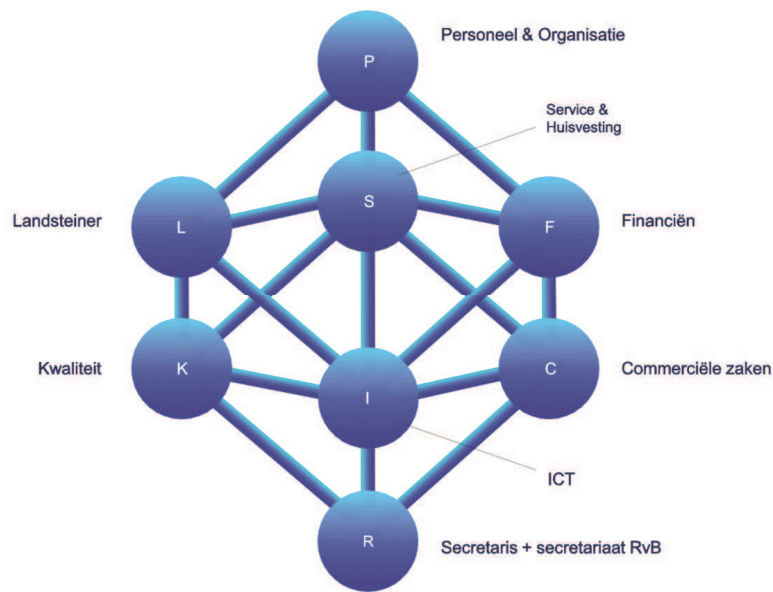
Clusters als de bollen van een atoomium

Zorgclusters op hoofdlijnen

Stafclusters op hoofdlijnen

4.2 Managementinformatie

De planning- en controlcyclus start met het opstellen van de jaarlijkse kaderbrief met de uitgangspunten voor de exploitatie- en investeringsbegroting en eindigt met de goedkeuring van de jaarrekening door de raad van toezicht.

De clustermanagers hebben met de raad van bestuur maandelijks overleg over de managementrapportages. Tijdens dit overleg komen aan de orde: kwaliteitsindicatoren, klachten en incidenten, productie, financiën, personeel, procesverbetering en projecten. Elk kwartaal wordt een ziekenhuisbrede managementrapportage verspreid. Daarnaast informeren de raad van bestuur en het stafbestuur de organisatie maandelijks over de onderwerpen op de bestuursagenda en de besluiten die zijn genomen.

4.3 Risicomanagement

Integraal risicomanagement is een gestructureerd en organisatiebreed proces om de relevante risico's te identificeren, analyseren en beheersen. Onder integraliteit wordt verstaan dat risicomanagement op verschillende organisatieniveaus en in verschillende domeinen wordt toegepast. De risico's zijn meestal onderling verbonden en kunnen elkaar versterken. Bij het onderkennen en beheersen van risico's heeft het voorkomen van schade aan patiënten steeds de hoogste prioriteit.

Inzicht in risico's is een essentieel onderdeel van ons kwaliteitssysteem. Het draagt bij aan het nemen van verantwoorde besluiten voor het realiseren van de lange termijn doelen van het ziekenhuis. HMC hanteert een uniforme aanpak van risicomanagement, gericht op het identificeren van actuele risico's en integratie van de risicobenadering in de reguliere planning- en controlcyclus. De belangrijkste geïnventariseerde risico's hangen samen met infrastructuur en technische voorzieningen, ontwikkelingen in de markt, zoals het

inkoopbeleid van zorgverzekeraars, politieke besluitvorming en de mogelijke financiële consequenties daarvan. Bij de inventarisatie is specifiek gekeken naar risico's die voortkomen uit de fusie. Bewaking van de aanpak van de risico's is ingebed in het overleg tussen raad van bestuur en management. Als onderdeel van de planning- en controlcyclus wordt het risicoregister jaarlijks herijkt.

HMC heeft in 2016 de volgende zeven risicogebieden gehanteerd:

1. Omgeving, markt, strategie en beleid, deelnemingen, externe relaties
2. Personeel, arbo, opleidingen, cultuur
3. Medische technologie en apparatuur
4. Financiën, investeringen, treasury, planning & control, sales
5. Gebouwen en technische systemen
6. ICT & informatieveiligheid
7. Zorg- en zorgondersteunende processen

Binnen ieder risicogebied worden de risico's geactualiseerd en gecategoriseerd. Op basis van de inventarisatie is een actieplan opgesteld. In 2016 is invulling gegeven aan de benodigde beheersmaatregelen vastgesteld in het actieplan. De rapportage van de voortgang en realisatie van de maatregelen is tevens via de kwartaalrapportages ingebed in de planning- en controlcyclus.

In 2016 is gestart met een pilot bij het cluster Financiën met als doel medewerkers te betrekken bij het identificeren van de operationele risico's in de bedrijfsvoering. Uitkomsten van deze pilot worden gebruikt bij het plannen en organiseren van het herijken van het risicoregister in 2017. Binnen het primair proces is reeds sinds de implementatie van het Veiligheidsmanagementsysteem gemeengoed dat incidenten door medewerkers actief worden gemeld, multidisciplinair worden besproken en waar nodig als startpunt dienen voor de implementatie van een verbetermaatregel (Veilig Incident Melden). Het Nederlands Instituut voor Accreditatie in de Zorg (NIAZ) toetst streng op dit onderdeel van het kwaliteitssysteem, omdat Veilig Incident Melden een zogenaamde Vereiste Instellingsrichtlijn betreft. Aan Vereiste Instellingsrichtlijnen dient een norm van 100% conformiteit gekoppeld te zijn. In de externe audit van november 2016 bleek dat dit onderdeel van het kwaliteitssysteem binnen HMC conform de vigerende normstelling functioneert.

4.4 Personeel

Kerngegevens personeel per 31-12-2016 (inclusief het Huis Nebo)	
<u>Aantal medewerkers in loondienst</u>	4.203
• waarvan patiëntgebonden functies	2.702
• waarvan medisch specialisten	122
<u>Aantal fte medewerkers in loondienst</u>	3.438
• waarvan patiëntgebonden functies	2.209
• waarvan medisch specialisten	106
<u>Aantal medewerkers niet in loondienst</u> (medisch specialisten, uitzendkrachten, aios en anios)	507
• waarvan patiëntgebonden functies	276
• waarvan medisch specialisten	231
<u>Vrijwilligers</u>	441

4.5 Bestuur en medezeggenschap

HMC werkt volgens:

- de zorgbrede governancecode van de Brancheorganisaties Zorg (BOZ);
- de statuten van de stichting en de reglementen van de raad van bestuur en de raad van toezicht (inclusief het informatieprotocol en de reglementen van de commissies binnen de raad van toezicht);
- het informatie- en samenwerkingsprotocol raad van bestuur-stafbestuur.

4.6 Raad van bestuur

Portefeuilleverdeling

De raad van bestuur bestond in 2016 uit twee leden: de heer P.W. Doop (voorzitter) en mevrouw R.M.Y. Barge. Bij ieder aandachtsgebied is de portefeuillehouder als eerste aanspreekbaar. Bij afwezigheid is het andere bestuurslid waarnemer. Zij zijn samen verantwoordelijk voor het gehele ziekenhuisbeleid.

De nevenfuncties van de bestuurders zijn te vinden www.haaglandenmc.nl/over-ons.

Vergoeding

De WNT is van kracht. De arbeidsvoorwaarden zijn in lijn met de WNT zoals die gold op het moment van benoeming van de raad van bestuur. De gegevens over de bezoldiging van de raad van bestuur en raad van toezicht zijn opgenomen in het jaarrekeningdeel van dit verslag. Additioneel zijn de declaraties van de raad van bestuur toegevoegd.

Declaraties raad van bestuur

Omschrijving	P.W. Doop	R.M.Y. Barge
Reiskosten (vergoeding km prive auto of OV)	€ 375	€ 952
Representatievergoeding	€ 337	€ 160
Geschenken	€ 350	€ 107
Communicatiekosten		€ 659
Totaal	€ 1.062	€ 1.878

4.7 Medezeggenschapsstructuur

Conform de eisen van de Wet op de ondernemingsraden (WOR) en de Wetgeving Medezeggenschap Cliënten Zorginstellingen (WMCZ), kent HMC evenals het Huis Nebo een ondernemingsraad (OR) en een cliëntenraad (CR). Daarnaast is het bestuur van de medische staf een formeel adviesorgaan van de raad van bestuur.

De verschillende adviesorganen zijn in 2016 direct betrokken geweest bij de besluitvormingstrajecten over onder meer het strategisch plan, de verplaatsing van zorg en de organisatiestructuur en -inrichting.

Vereniging Medische Staf

De Vereniging Medische Staf (VMS) bevordert de optimale medische verzorging en behandeling van patiënten binnen de doelstellingen van de stichting, met inachtneming van de individuele professionele verantwoordelijkheid van de medisch specialisten. Daarnaast behartigt de VMS de belangen van de stafleden. De vereniging wordt bestuurd door het stafbestuur. Tussen het stafbestuur en de raad van bestuur vindt wekelijks overleg plaats. Tevens maakt het stafbestuur een eigen jaarverslag.

Cliëntenraad HMC

De cliëntenraad (CR) behartigt de belangen van de patiënten in de zorgsituatie, zowel klinisch als poliklinisch. De CR gaat bij de uitgebrachte gevraagde en ongevraagde adviezen aan de raad van bestuur uit van het standpunt en het belang van de patiënt. Op deze wijze leveren de leden van de CR gezamenlijk een bijdrage aan het verbeteren van de kwaliteit van de zorg en het leefklimaat in het ziekenhuis. Bij het behartigen van de belangen gaat de aandacht uit naar structureel voorkomende aandachtspunten en aspecten die verband houden met de kwaliteit van zorg. Onder de belangen van de patiënt verstaat de CR onder andere een deskundige behandeling, een persoonlijke en correcte benadering, een veilige omgeving en een open communicatie met allen die bij de zorg van de patiënten betrokken zijn.

De CR adviseert geen individuele patiënten en behandelt geen individuele klachten. Voor die gevallen heeft HMC een aparte klachtenregeling. Wel kan de CR een luisterend oor bieden en hierbij een signaalfunctie hebben. Ook fungeert de CR als klankbord voor zowel de raad van bestuur als bij patiënt gerelateerde projecten binnen HMC.

De uitgangspunten, taken (conform de WMCZ) en werkwijze zijn beschreven in de samenwerkingsovereenkomst met de raad van bestuur en in het huishoudelijk reglement van de CR. In 2016 heeft de CR onder andere advies gegeven over de sluiting van de SEH van HMC Antoniushove, het strategisch plan HMC 2016 - 2018 en de klachtenregeling voor cliënten.

Cliëntenraad het Huis Nebo

De cliëntenraad behartigt de belangen van de cliënten van het Huis Nebo. De raad onderschrijft de doelstelling van de organisatie: het leveren van optimale zorg en het bieden van een veilig en zinvol bestaan aan kwetsbare mensen.

De cliëntenraad draagt aan dat doel bij door als vertegenwoordiger van de cliënten erover te waken dat elke dag bij het Huis Nebo een invulling krijgt, waarin welzijn en zingeving centraal staan. "Vandaag heeft waarde" moet waargemaakt worden.

Voortbestaan, basiszorg, respect en liefdevol en tenslotte *familie* belangrijke ijkpunten waarop de cliëntenraad zijn adviezen en oordelen baseert.

Het jaar 2016 stond voor de cliëntenraad in het teken van de continuïteit van de organisatie.

De raad wordt uitvoerig geïnformeerd over de stappen in het proces dat ertoe moet leiden dat het Huis Nebo onderdeel gaat worden van een derde partij. De raad staat hier positief tegenover. Tegelijkertijd vindt de raad ook dat dit proces wel erg langzaam gaat, waardoor de organisatie verhinderd wordt met kracht aan verdere verbetering van kwaliteit van zorg aan de cliënten te werken. In december heeft de cliëntenraad van het Huis Nebo samen met de cliëntenraad van HMC een kandidaat voor benoeming in de raad van toezicht van HMC voorgedragen. Recent heeft de raad van toezicht in die voordracht toegestemd.

Ondernemingsraad HMC

De ondernemingsraad (OR) bestond de eerste drie maanden van 2016 uit de samenwerkende ondernemingsraden MCH en Bronovo-Nebo (SOR). In april 2016 zijn deze twee raden samengegaan, waarbij het Huis Nebo binnen de OR HMC vertegenwoordigd wordt door de onderdeelcommissie Nebo. Zij overleggen gezamenlijk met de raad van bestuur en vertegenwoordigen in dat overleg alle werknemers van HMC. De OR heeft in 2016 onder andere advies en instemming gegeven over de sluiting van de SEH HMC Antoniushove, het strategisch plan HMC 2016 - 2018, (her)inrichtingsplannen van meerdere clusters, de studiefaciliteitenregeling, risico inventarisatie en evaluatie, en de regeling ongewenst gedrag.

Onderdeelcommissie het Huis Nebo

Per 1 april 2016 is de medezeggenschapstructuur gewijzigd als gevolg van de fusie. Tot aan deze datum bestonden er drie afzonderlijke ondernemingsraden voor Medisch Centrum Haaglanden, Bronovo en het Huis Nebo, die in de Samenwerkende Ondernemingsraden (SOR) samenwerking hadden gezocht. Na de verkiezingen van maart 2016 is er één ondernemingsraad gevormd. De medewerkers van het Huis Nebo worden in de OR vertegenwoordigd door één lid, die tevens voorzitter is van de, voor het Huis Nebo ingestelde, Onderdeelcommissie (OC). De OR Nebo is als gevolg hiervan omgevormd tot OC.

De OR heeft bevoegdheden overgedragen (te weten informatierecht, adviesrecht, instemmingsrecht en recht van overleg) over aangelegenheden die betrekking hebben op het Huis Nebo. Degene die de leiding heeft van het Huis Nebo kan aangelegenheden waartoe hij bevoegd is rechtstreeks indienen bij de OC en het besluitvormingstraject in het overleg met de OC afhandelen. Over stichtingsbrede regelingen (artikel 27, WOR) adviseert de OC aan de OR over de gevolgen die deze hebben voor de medewerkers van het Huis Nebo.

Na de invoering van de nieuwe medezeggenschapstructuur is het aantal zetels voor de OC vijf. De OR Nebo bestond uit zeven leden.

Verpleegkundige Adviesraad

De Verpleegkundige Adviesraad (VAR) adviseert de raad van bestuur over de ontwikkeling van beleid dat betrekking heeft op verpleging en verzorging. Daarnaast volgt en verspreidt de VAR verpleegkundige beroepsinhoudelijke ontwikkelingen. Doelstelling hiervan is het mede bewaken en bevorderen van de kwaliteit van de zorg en de verpleegkundige beroepsontwikkeling.

Activiteiten in 2016 waren onder meer:

- een Meet & Greet met leerling verpleegkundigen;
- een bijdrage aan de Dag van de Verpleging;
- een bijdrage aan de organisatie van een vijftal lunchthemabijeenkomsten met de volgende onderwerpen: Qmentum/ NIAZ, darmchirurgie/stomazorg,

patiëntveiligheid/incident melden, de patiënt op de Medisch Psychiatrische Unit (MPU) en MRSA/BRMO.

Meer informatie over de adviesorganen staat op www.haaglandenmc.nl/over-ons.

4.8 Gedragcodes

Op het digitale medewerkersplein Inside staat, voor alle medewerkers toegankelijk, een algemene gedragscode 'Zo zijn onze manieren'. Hierin is toegankelijk en bondig opgenomen wat onze afspraken zijn rondom:

- respectvolle bejegening;
- discriminatie, pesten en ander ongewenst gedrag;
- richtlijnen vaccinatie/screening, hygiëne en infectiepreventie;
- rookvrije werkplek;
- verplichte scholing en naleving protocollen;
- zorgvuldig omgaan met HMC eigendommen;
- zorgvuldig omgaan met ICT-faciliteiten;
- zorgvuldig omgaan met vertrouwelijke gegevens;
- contacten met de pers en social media;
- relatiegeschenken en cadeaus;
- nevenfuncties.

Meer specifiek is in de regeling 'ongewenst gedrag' (gekoppeld aan de eerste twee onderwerpen van 'Zo zijn onze manieren') vastgelegd hoe we hier tegen aankijken. In deze regeling is opgenomen hoe HMC omgaat met vertrouwenspersonen. Ook het reglement van de klachtencommissie medewerkers maakt hier onderdeel van uit.

In 2016 waren op alle drie de locaties vertrouwenspersonen beschikbaar. Het jaarverslag 2016 van de vertrouwenspersonen is beschikbaar.

De klachtencommissie werkt sinds 2016 als een geïntegreerde commissie voor de gefuseerde organisatie en kent een externe voorzitter. In 2016 heeft de klachtencommissie een klacht behandeld.

Er is een door de raad van toezicht vastgestelde klokkenluidersregeling en er is een voor de toepassing van deze regeling specifieke vertrouwenspersoon. In 2016 zijn geen meldingen geweest in dit kader.

5. Financieel beleid

5.1 *Ontwikkelingen 2016*

De begroting 2016 is opgesteld rekening houdend met de meerjaren strategie van het ziekenhuis en de daaraan verbonden hoofdaccenten van de profielen per locatie. Deze keuze heeft tot doel om de kwaliteit te verbeteren en tegelijkertijd doelmatigheid te vergroten. De keuzes die voortvloeien uit de gemaakte keuzes hebben in de cijfers 2016 niet geleid tot de gewenste efficiency verbetering. De eerste periode na het verplaatsen van zorg zijn er, zo constateren wij in de realisatie 2016, vooral extra kosten en blijven de opbrengsten iets achter. Per saldo ontstaat in het begin een suboptimale inrichting van de zorgorganisatie die in de loop van de tijd door aanvullende maatregelen nog geoptimaliseerd moet worden. Positief aspect aan de concentratie van de complexe zorg is dat de eerste signalen duiden op een aantoonbare verbetering van de kwaliteit van zorg. Bovendien is het aantal patiënten in behandeling bij de colononcologie en de mammaoncologie met respectievelijk 26% en 23% toegenomen. Tegelijk zien we een toename van de neuro-interventies met 26% en is het aantal patiënten voor complexe neurochirurgie toegenomen. Een ontwikkeling, die ondanks de prijsdruk, heeft geleid tot een toename van de overschrijding van de contracten met verzekeraars. Een deel van de kostenoverschrijding is hier aan toe te wijzen.

Tweede belangrijk traject in 2016 was de implementatie van de standaardisatie van het medisch dossier. De standaardisatie zou vorm krijgen door implementatie van het standaard dossier van Chipsoft. Uiteindelijk is kort voor live gang in juni besloten niet over te gaan naar dit standaard dossier. In de periode na live gang zijn veel (incidentele) kosten gemaakt aan de opbouw van een beheerorganisatie HiX voor het onderhoud van de niet-standaard situatie. Tegelijkertijd wordt gewerkt aan het verbeteren van dit eigen dossier.

De implementatie van HiX heeft geleid tot een tijdelijke stilstand binnen de ICT-organisatie die na de beëindiging van fase 2 versneld ingehaald moest worden. Derhalve zijn in 2016 extra kosten gemaakt voor het zorgen dat de basis ICT op orde is. De verwachting is dat deze kosten in 2017 nog zullen doorlopen.

De omzet 2016 bevat de gefactureerde omzet zorgproducten, de mutaties op de nog te factureren zorgproducten en de mutatie onderhanden werk. Tevens is 1% van de factuurwaarde van de omzet 2016 voorzien voor de afwikkeling van rechtmatigheidscontroles door zorgverzekeraars. Ook is de omzet zo nodig genuanceerd voor de contractafspraken met zorgverzekeraars over de diverse jaren. Het onderhanden werk wordt in tegenstelling tot 2015 tegen 100% van de waarde gewaardeerd.

5.2 Jaarverantwoording

In de geconsolideerde jaarrekening zijn de cijfers opgenomen van HMC en de deelnemingen waarin zij een controlerend belang heeft. Voor 2016 zijn dit Express-so BV, Bronovo Participaties BV, West End Facility BV, Apotheek MCH Lijnbaan BV en Lab West BV.

In de onderstaande tabel worden de belangrijkste (geconsolideerde) kengetallen weergegeven uit de jaarrekening 2016.

Financiële kengetallen (x €1.000)	2016	2015
Totale bedrijfsopbrengsten	473.259	483.260
Resultaat	4.225	8.704
Winstmarge	0,9%	1,8%
Eigen vermogen	136.313	132.106
Solvabiliteit (balanstotaal)	35,1%	32,1%
Solvabiliteit (opbrengsten)	28,8%	27,3%
Langlopende schulden ¹	114.854	124.619
Loan to value ²	44,7%	51,0%
Debt Service Coverage Ratio (DSCR) ³	2,2	2,6
Senior Gross Leverage ⁴	3,2	3,0
Cashflow ontwikkeling	32.406	-59.090
Liquiditeitsratio (current) ⁵	1,1	1,2

1) Inclusief aflossingsverplichting komend boekjaar.

2) De langlopende schulden worden in deze ratio uitgedrukt als percentage van de materiële vaste activa.

3) Deze ratio, waarbij het resultaat voor rente en afschrijving wordt gedeeld door de rente en aflossingsverplichtingen, geeft weer in hoeverre de instelling aan haar rente en aflossingsverplichtingen kan voldoen.

4) De langlopende schulden worden in deze ratio gedeeld door het resultaat voor rente en afschrijvingen

5) Deze ratio, waarbij de vlottende activa worden gedeeld door de kortlopende schulden, geeft weer in hoeverre de instelling op korte termijn aan haar verplichtingen kan voldoen.

5.3 Resultatenrekening

De bedrijfsopbrengsten 2016 zijn gedaald ten opzichte van 2015 (-€ 10 mln.). De oorzaak van de daling van de bedrijfsopbrengsten zijn de relatief lagere contractwaarde voor het jaar 2016, nagekomen omzet uit voorgaande jaren die verantwoord is in de omzet 2015 en een hogere uitloop van de omzet 2015 dan verwacht waardoor een relatief hoge omzet in 2015 is verantwoord. Na de doorlooptijdverkortung in 2015 zijn in het jaar 2016 de contracten teruggekomen op het niveau van 2014. Dit betekent feitelijk dat voor de jaren 2015 en 2016 er in de verkoopprijzen geen ruimte is ingecalculeerd voor loon- en prijsstijging.

Tegelijkertijd zien wij in de realisatiecijfers over het jaar 2016 dat er sprake is van een aanzienlijke toename van het aantal mamma en colon patiënten. Ook bij de neurovasculaire patiënten, interventiecardiologie en complexe neurochirurgie is een toename van het aantal

patiënten zichtbaar. Deze toename van deze complexe zorg heeft in de realisatie 2016 tot hoge kosten geleid zonder dat daar afdoende productieafspraken tegenover stonden. De materiaalkosten voor onder meer de neurochirurgie, de interventiecardiologie en dure geneesmiddelen hebben tot een stijging van de bedrijfslasten geleid. Positieve ontwikkeling is dat deze toegenomen complexiteit van de bedrijfsactiviteiten voor 2017 geleid hebben tot een passende afspraak met zorgverzekeraars. Zoals in paragraaf 6.1 al beschreven zijn hoge kosten gemaakt voor het op niveau brengen van de ICT-organisatie. De exploitatie 2016 is voor een bedrag van € 2,5 mln. belast met incidentele niet begrootte ICT-kosten. Naast deze incidentele kosten zijn we in het derde en vierde kwartaal 2016 geconfronteerd met een snel oplopende schaarste aan specifiek zorgpersoneel. Deze schaarste op de arbeidsmarkt zorgt er voor dat hoge kosten moeten worden gemaakt voor de inhuur van flexibel personeel om zorg te dragen van het tot stand houden van de behandelcapaciteit. Ook bij de afdeling Zorgondersteuning hebben we in 2016 problemen gehad met de personele kosten in bedwang te houden. De nieuwe werkwijze en het hoge verzuim hebben geleid tot de inzet van veel flexkrachten. Er zijn inmiddels maatregelen getroffen om hierin reductie aan te brengen.

5.4 Balans

Het eerder factureren dan in voorgaande jaren heeft een positieve uitwerking op de omvang van de vordering op debiteuren. De vordering op debiteuren is afgenomen van € 154 mln. eind 2015 naar € 76 mln. eind 2016. Ondanks het lagere rendement waarmee HMC in 2016 genoeg heeft moeten nemen, is de solvabiliteit van HMC verbeterd naar 35,1% van het balanstotaal, een verbetering van 3,1 procentpunt. De *loan to value* is verder afgenomen. De DSCR daalt maar valt nog ruim binnen de minimale norm.

De materiële vaste activa zijn toegenomen door oplevering van de afdeling Radiotherapie op HMC Antoniushove waar in totaal voor € 22,6 mln. in is geïnvesteerd. In de jaarrekening 2016 zijn diverse bestemmingsreserves binnen het vermogen geheralloceerd naar de algemene reserve. De voorziening groot onderhoud is in 2016 qua opbouw gewijzigd. Tot 2016 werd met een onderhoudshorizon van 3 jaar vooruit gewerkt en het verwachte onderhoud werd voor die periode voorzien. In 2016 is dit omgezet naar een tijdshorizon van 10 jaar waarbij de benodigde voorziening richting het jaar van uitvoering stapsgewijs wordt opgevoerd.

Het onderstaande overzicht toont de resultaten van de deelnemingen:

Resultaat deelnemingen

Rechtstreekse kapitaalbelangen > = 20%

Express-so BV te Den Haag	€ -45.605
West End Facility BV te Den Haag	€ - 67.577
Apotheek MCH Lijnbaan BV te Den Haag	€ 390.017
Lab West BV te Den Haag	€ 732.864

Zeggenschapsbelangen:

Bronovo Participaties BV heeft de volgende belangen:

Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde BV (50,01%)	€ -75.013
Bronovo Martha Flora BV (50%)	€ - 603.634
Cardiologie Centrum Voorschoten BV (30%)	€ 29.000

5.5 Financiële instrumenten

Ten behoeve van de continuïteit streeft HMC ernaar om de financiële risico's te beheersen en te beperken. We maken hierbij zo nodig gebruik van afgeleide financiële instrumenten, voor zover financiële factoren als renteschommelingen een materiële impact dreigen te hebben op de kasstromen en het resultaat.

De financiering van HMC bestaat voor een aanzienlijk deel uit vreemd vermogen. Sterke rentefluctuaties kunnen dan ook leiden tot sterke schommelingen in de kasstromen en het resultaat. HMC probeert deze fluctuaties op verschillende manieren te ondervangen. Waar mogelijk maken we gebruik van leningen met een vaste rente in plaats van leningen met een variabele rente. Bij de vastrentende leningen streeft HMC naar een evenwichtige spreiding van de rentevervalmomenten en rentelooptijden. Bij leningen met een variabele rente maken we gebruik van rentederivaten om het risico van een stijgende rente te ondervangen. Er is dan ook altijd een relatie tussen een afgesloten lening en de aanwezigheid van een derivaat. HMC waardeert haar derivaten in de jaarrekening tegen kostprijs, met toepassing van kostprijs *hedge-accounting*.

In 2016 is met de ING een nieuwe kredietovereenkomst gesloten waarmee de financiering van de (ver)nieuwbouw van HMC Antoniushove en HMC Bronovo (totaal € 25 mln.) en de nieuwbouw van de radiotherapie (totaal € 18 mln.) zijn gedekt. Met de overeenkomst is het werkkapitaalkrediet met € 10 mln. verhoogd waarmee deze toereikend wordt voor de behoefte van de fusie organisatie.

Voorwaarde voor de verstrekking van de kredieten en borgstelling door het Waarborgfonds is het vestigen van een nieuwe bankhypotheek op het onroerend goed ten gunste van de ING, Waarborgfonds en de Staat der Nederlanden voor maximaal € 167 mln. Deze bankhypotheek komt in de plaats van de bestaande hypotheken van € 106 mln. op het onroerend goed van MCH en € 78,5 mln. op het onroerend goed van Bronovo-Nebo.

Per balansdatum heeft HMC een renteswap lopen, die gekoppeld is aan lening met een variabele rente. Door de huidige lage marktrente heeft deze renteswap per 31 december een negatieve waarde van € 782.000. Een negatieve waarde leidt niet tot *margin calls*.

5.6 Administratieve organisatie en interne controle

Het zelfonderzoek 2015 was door de fusie en de integratie van de ziekenhuisinformatie-systemen een complex proces. De onderzoeksmassa in het zelfonderzoek 2015 betrof namelijk zowel de activiteiten uit de oude ziekenhuisinformatiesystemen alsmede activiteiten uit het nieuwe ziekenhuisinformatiesysteem. Alhoewel het foutpercentage over 2015 onder de 1% is gebleven, is er wel sprake van een toename van het aantal fouten. De overgang naar het nieuwe ziekenhuisinformatiesysteem, als ook conversie issues en onjuistheden in de inrichting, hebben aan deze stijging bijgedragen.

Fouten met de meeste financiële impact zijn vergelijkbaar met vorig jaar en betreffen het niet conform wet- en regelgeving registreren van een consult alsmede de paralleliteit in de zorgtrajecten. In aanvulling op het zelfonderzoek zijn inmiddels maatregelen richting de organisatie genomen om voorkoming van deze fouten in gang te zetten.

5.7 *Het Huis Nebo*

Doelstelling voor 2016 was om, los van incidentele kosten, break even te draaien. Geconstateerd moet worden dat over 2016 toch een verlies gerealiseerd is dat veroorzaakt wordt door enerzijds een sterke afname van de omzet en anderzijds hoger uitvallende personeels- en bedrijfskosten. De teruglopende omzet wordt enerzijds veroorzaakt door het wegvallen van het contract met Stichting Wassenaarse Zorg en anderzijds door achterblijvende bedrijfsactiviteiten als gevolg van een verbouwing van het Huis Nebo in het begin van het jaar waarbij een aantal tweepersoonskamers zijn teruggebracht naar eenpersoonskamers en als gevolg van een uitbraak van het Noro-virus.

De toename van de kosten zijn het gevolg van het volledig scheiden van het ziekenhuis en het Huis Nebo en het opschonen van de balansrekeningen in verband met een mogelijke overdracht naar een derde partij. Dit betreft onder meer een eigen reservering van vakantiedagen en onregelmatigheidstoeslag.

Daarnaast heeft het Huis Nebo extra inhuur van personeel niet in loondienst gepleegd ten behoeve van de patiëntenzorg in verband met een schaarse arbeidsmarkt en te hoog ziekteverzuim. In 2015 is een reorganisatie van het Huis Nebo gestart. Deze reorganisatie was eind 2015 nog niet afgerond. Een deel van de daartoe opgenomen voorziening moest in 2015 vrijvallen. Desalniettemin zijn in 2016 alsnog kosten voor de reorganisatie gemaakt in de vorm van inhuur derden en advieskosten.

5.8 *Risico's*

In 2016 zijn hoge fusiekosten gemaakt die nodig waren voor integratie/verplaatsing van afdelingen. De verwachting is dat deze kosten in 2017 nog zullen doorlopen, maar belangrijk is om zorg te dragen voor een geleidelijke afloop eind 2017 begin 2018.

In de begroting 2017 is als doelstelling opgenomen dat door doelmatig inkopen van materialen substantiële inkoopvoordelen kunnen worden gerealiseerd. Het niet realiseren van de doelstelling zal de druk op de marges vergroten en kan tot ongewenst ingrijpen in de bedrijfsvoering leiden.

Eind 2016 hebben wij geconstateerd dat de arbeidsmarkt voor zorgpersoneel in hoog tempo verslechterde. Deze schaarste aan zorgpersoneel kan door tijdelijke inhuur worden opgelost, maar heeft het risico in zich dat wij op bepaalde delen van zorg de continuïteit niet kunnen garanderen en er tijdelijk gewerkt moet worden met een lagere bezetting en een verlaagde instroom aan patiënten.

Een derde risico betreft de sterke druk op de marges van de ziekenhuizen door doorgaande prijsverlagingen door zorgverzekeraars. Structureel een te lage compensatie voor loon- en prijsindex gecombineerd met toenemende complexiteit van zorg zonder afdoende prijscompensatie kunnen niet binnen de productiviteitsontwikkeling worden opgevangen. Eind 2016 is een start gemaakt met een inventarisatie van de inzet in geld en mensen die HMC moet plegen om de ICT omgeving gelijk te schakelen op alle locaties en de achterstanden die door de implementatie van HiX zijn ontstaan in te lopen. De impact van deze inventarisatie is op dit moment nog lastig in te schatten en mogelijk moeten in 2017 nog ongeplande investeringen worden gedaan om acute knelpunten op te lossen. Het onvoorspelbare element vormt een risico voor de exploitatie in 2017.

Jaarrekening 2016

**Stichting Haaglanden Medisch
Centrum**

INHOUDSOPGAVE

Pagina

6.1	Geconsolideerde jaarrekening 2016	28
6.1.1	Geconsolideerde balans per 31 december 2016	29
6.1.2	Geconsolideerde resultatenrekening over 2016	30
6.1.3	Geconsolideerd kasstroomoverzicht	31
6.1.4	Grondslagen van waardering en resultaatbepaling	32
6.1.5	Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2016	41
6.1.6	Mutatieoverzicht immateriële vaste activa	54
6.1.7	Mutatieoverzicht materiële vaste activa	55
6.1.8	Mutatieoverzicht financiële vaste activa	56
6.1.9	Overzicht langlopende schulden ultimo 2016	57
6.1.10	Toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening over 2016	58
6.1.11	Enkelvoudige balans per 31 december 2016	69
6.1.12	Enkelvoudige resultatenrekening over 2016	70
6.1.13	Grondslagen van waardering en resultaatbepaling enkelvoudige jaarrekening	71
6.1.14	Toelichting op de enkelvoudige balans per 31 december 2016	72
6.1.15	Enkelvoudig mutatieoverzicht immateriële vaste activa	81
6.1.16	Enkelvoudig mutatieoverzicht materiële vaste activa	82
6.1.17	Enkelvoudig mutatieoverzicht financiële vaste activa	83
6.1.18	Enkelvoudig overzicht langlopende schulden ultimo 2016	84
6.1.19	Toelichting op de enkelvoudige resultatenrekening over 2016	85
6.2	Overige gegevens	94
6.2.1	Vaststelling en goedkeuring jaarrekening	95
6.2.2	Resultaatbestemming	95
6.2.3	Gebeurtenissen na balansdatum	95
6.2.4	Nevenvestigingen	95
6.2.5	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	95

6.1 GECONSOLIDEERDE JAARREKENING 2016

6.1 GECONSOLIDEERDE JAARREKENING**6.1.1 GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016**
(na resultaatbestemming)

	Ref.	31-dec-16	31-dec-15
		€ 1.000	€ 1.000
ACTIVA			
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	1	0	0
Materiële vaste activa	2	256.904	244.265
Financiële vaste activa	3	2.623	4.575
Totaal vaste activa		259.527	248.840
Vlottende activa			
Voorraden	4	1.338	1.438
Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	5	15.388	4.120
Vorderingen uit hoofde van financieringstekort	6	329	0
Debiteuren en overige vorderingen	7	76.469	154.023
Liquide middelen	9	35.166	2.760
Totaal vlottende activa		128.690	162.341
Totaal activa		388.217	411.181
PASSIVA			
	Ref.	31-dec-16	31-dec-15
		€ 1.000	€ 1.000
Groepsvermogen	10		
Kapitaal		1.336	1.336
Bestemmingsreserves		355	8.106
Bestemmingsfondsen		-6.951	-5.683
Algemene en overige reserves		141.139	127.908
Aandeel derden		434	439
Totaal groepsvermogen		136.313	132.106
Voorzieningen	11		
Voorzieningen uit hoofde van macrobeheersinstrument		0	0
Overige voorzieningen		29.417	35.606
Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	12	103.878	112.100
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)			
Schulden uit hoofde van financieringsoverschot	6	0	270
Overige kortlopende schulden	13	118.609	131.099
Totaal passiva		388.217	411.181

6.1.2 GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2016

	Ref.	2016	2015
		€ 1.000	€ 1.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:			
Opbrengsten zorgprestaties	16	417.043	426.642
Subsidies	17	23.395	24.895
Overige bedrijfsopbrengsten	18	32.821	31.723
Som der bedrijfsopbrengsten		473.259	483.260
BEDRIJFSLASTEN:			
Personeelskosten	19	248.690	246.814
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	20	27.889	29.144
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	21	0	0
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	22	55.991	54.891
Overige bedrijfskosten	23	132.132	139.524
Som der bedrijfslasten		464.702	470.373
BEDRIJFSRESULTAAT		8.557	12.887
Financiële baten en lasten	24	-3.925	-3.915
Resultaat aandeel derden	25	-191	-171
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING		4.441	8.801
Buitengewone baten	26	0	0
Buitengewone lasten	26	0	0
Buitengewoon resultaat		0	0
RESULTAAT BOEKJAAR VOOR BELASTINGEN		4.441	8.801
Belastingen	27	-216	-97
RESULTAAT BOEKJAAR NA BELASTINGEN		4.225	8.704
RESULTAATBESTEMMING			
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>			
		2016	2015
		€ 1.000	€ 1.000
Toevoeging/(onttrekking):			
Reserve aanvaardbare kosten		-1.268	-18
Algemene en overige reserves		5.493	8.722
		4.225	8.704

6.1.3 GECONSOLIDEERD KASSTROOMOVERZICHT

	Ref.	2016	2015
		€ 1.000	€ 1.000
Kasstroom uit operationele activiteiten			
Bedrijfsresultaat		8.557	12.887
Aanpassingen voor:			
- afschrijvingen en overige waardeverminderingen	20	27.889	29.144
- aandeel derden		-5	-25
- mutaties voorzieningen	11	-6.202	-3.513
		21.682	25.606
Veranderingen in vlottende middelen:			
- voorraden	4	100	-135
- mutatie onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	5	-11.268	18.921
- vorderingen	7	77.225	-58.563
- vorderingen/schulden uit hoofde van financieringstekort respectievelijk -overschot	6	-270	-45
- kortlopende schulden (excl. schulden aan banken)	13	-12.490	-13.758
		53.297	-53.580
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		83.536	-15.087
Ontvangen interest	24	36	121
Betaalde interest	24	-3.644	-3.867
Resultaat aandeel derden	25	-191	-171
Resultaat deelnemingen	24	-317	-169
Belastingen	27	-216	-97
Buitengewoon resultaat	26	0	0
		-4.332	-4.183
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten		79.204	-19.270
Kasstroom uit investeringsactiviteiten			
Investerings materiële vaste activa	2	-40.601	-46.032
Desinvesteringen materiële vaste activa	2	0	56
Verwervingen deelnemingen en/of samenwerkingsverbanden	2	-106	-689
Vervreemdingen deelnemingen en/of samenwerkingsverbanden		179	0
Nieuw opgenomen leningen u/g	3	0	-16
Aflossing leningen u/g	3	1.983	229
Investerings in overige financiële vaste activa	3	-31	-1.799
Totaal kasstroom uit investeringsactiviteiten		-38.576	-48.251
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
Nieuw opgenomen leningen	12	3.000	21.000
Aflossing langlopende schulden	12	-11.222	-12.569
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten		-8.222	8.431
Mutatie geldmiddelen		32.406	-59.090
Stand geldmiddelen per 1 januari		2.760	61.850
Stand geldmiddelen per 31 december		35.166	2.760
Mutatie geldmiddelen		32.406	-59.090

Toelichting:

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

6.1.4.1 Algemeen

Algemene gegevens en groepsverhoudingen

Zorginstelling Stichting Haaglanden Medisch Centrum (HMC) is statutair (en feitelijk) gevestigd te Den Haag.

Vestigingsadres

Naam:	Stichting Haaglanden Medisch Centrum	Telefoon:	088 979 7900
Adres:	Lijnbaan 32, 2512 VA	KvK:	61262935
Postbus:	Postbus 432, 2501 CK		
Plaats:	Den Haag		

De belangrijkste activiteiten van HMC zijn het verlenen en organiseren van de gezondheidszorg in de ruimste zin, het geven van beroepsgericht onderwijs en het meewerken aan opleidingen en het verrichten van wetenschappelijk onderzoek in het kader van de volksgezondheid. Verder worden in verpleeghuis Nebo somatische en psychogeriatrische bewoners behandeld en verzorgd.

Stichting Haaglanden Medisch Centrum is per 1 januari 2015 ontstaan uit de fusie van de Stichting Medisch Centrum Haaglanden en de Stichting Bronovo-Nebo. De activa en passiva zijn overgegaan in deze nieuw opgerichte entiteit.

De wijze van verwerking van deze samensmelting van belangen is volgens de 'pooling of interests' methode. Er zijn geen activiteiten afgestoten bij de samensmelting.

De jaarrekening is opgesteld in euro's. In deze jaarrekening zijn alle bedragen x € 1.000 opgenomen, tenzij anders is vermeld.

De Raad van Bestuur van Stichting Haaglanden Medisch Centrum heeft de jaarrekening 2016 vastgesteld in de vergadering van 10 april 2017.

De Raad van Toezicht van de Stichting Haaglanden Medisch Centrum heeft de jaarrekening 2016 goedgekeurd in de vergadering van 20 april 2017.

Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi, de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving, in het bijzonder RJ 655 inzake de jaarverslaggeving voor zorginstellingen en Titel 9 Boek 2 BW.

Vergelijking met voorgaand jaar en toegepaste schattings- en stelselwijzigingen

De voorziening groot onderhoud wordt kijkend vanuit een 10 jaars horizon gevormd. Als gevolg van de fusie en verdere uitwerking van de renovatie en investeringsplannen voor komende jaren is het uit te voeren groot onderhoud in de tijd herijkt. Daarnaast is de samenloop van groot onderhoud met renovatie en investeringsplannen geanalyseerd. De impact hiervan op de exploitatie van 2016 bedraagt € 2,1 miljoen.

Het onderhanden werk DBC's / DBC Zorgproducten wordt vanaf 2016 tegen 100% gewaardeerd in plaats van 95%, waardoor dit beter aansluit op de werkelijke waardering van het onderhanden werk op basis van afloopcontroles over voorgaande jaren en over 2016.

Continuïteitsveronderstelling

Deze jaarrekening is opgesteld uitgaande van de continuïteitsveronderstelling. Er zijn geen onzekerheden van materieel belang op grond waarvan twijfel zou kunnen bestaan over de continuïteit van het geheel van de werkzaamheden van HMC. De verwachting is dat de cashflow over het boekjaar 2017 zich positief zal ontwikkelen.

Consolidatie

In de consolidatie worden de financiële gegevens van HMC opgenomen, samen met haar groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop zij een overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft. Groepsmaatschappijen zijn rechtspersonen waarin HMC direct of indirect overheersende zeggenschap kan uitoefenen doordat wordt beschikt over de meerderheid van de stemrechten of op enige andere wijze de financiële en operationele activiteiten kunnen worden beheerst. Hierbij wordt tevens rekening gehouden met potentiële stemrechten die direct kunnen worden uitgeoefend op balansdatum.

De groepsmaatschappijen en andere rechtspersonen waarop een overheersende zeggenschap kan worden uitgeoefend of waarover de centrale leiding bestaat, worden voor 100% in de consolidatie betrokken. Wanneer er sprake is van een belang in een joint venture, dan wordt het desbetreffende belang proportioneel geconsolideerd. Van een joint venture is sprake indien als gevolg van een overeenkomst tot samenwerking de zeggenschap door de deelnemers gezamenlijk wordt uitgeoefend.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Consolidatie

Intercompany-transacties, intercompany-winsten en onderlinge vorderingen en schulden tussen groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen worden geëlimineerd, voor zover de resultaten niet door transacties met derden buiten de groep zijn gerealiseerd. Ongerealiseerde verliezen op intercompany-transacties worden ook geëlimineerd tenzij er sprake is van een bijzondere waardevermindering. Waarderingsgrondslagen van groepsmaatschappijen en andere in de consolidatie opgenomen rechtspersonen zijn waar nodig gewijzigd om aansluiting te krijgen bij de geldende waarderingsgrondslagen voor de Groep.

In de consolidatie zijn de volgende rechtspersonen begrepen:

• *Express-so BV te Den Haag (100%);*

De exploitatie van de restauratieve voorzieningen in de centrale hal van het HMC Westeinde en HMC Antoniushove en het bedrijfsrestaurant in HMC Antoniushove wordt door Express-so verzorgd.

• *West End Facility BV te Den Haag (100%);*

In West End Facility zijn schoonmaakwerkzaamheden en -diensten, afvalverwerking, interne verhuizingen en gebouw- en terreingebonden werkzaamheden ondergebracht.

• *Apotheek MCH Lijnbaan BV te Den Haag (51%);*

De activiteiten bestaan uit het exploiteren van een openbare apotheek in HMC Westeinde.

• *Lab West BV te Den Haag (50%);*

De BV exploiteert het Klinisch Chemisch Laboratorium van het HagaZiekenhuis en HMC Westeinde en HMC Antoniushove. De aandelen van de vennootschap zijn voor 50% in handen van het HagaZiekenhuis en HMC bezit de andere 50% van de aandelen.

• *Bronovo Participaties BV te Den Haag (100%).*

In Bronovo Participaties BV zijn de deelnemingen in de volgende vennootschappen opgenomen:

- Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde BV te Den Haag (50,01%);
- Cardiologie Centrum Voorschoten BV te Voorschoten (30%);
- Bronovo Martha Flora BV te Den Haag (50%).

Gezien de zeer beperkte omvang van de activiteiten en de minimale omvang van resultaat en vermogen in relatie tot de omzet van Stichting ZBC Bronovo op het totaal van de groep is besloten om consolidatie van Stichting ZBC Bronovo te Den Haag achterwege te laten.

Op grond van artikel 7, lid 5 en 6 van de Regeling Verslaggeving WTZI zijn de volgende entiteiten buiten de consolidatie gebleven:

- Stichting Vrienden van Bronovo;
- Stichting Vrienden van het Huis Nebo.

Verbonden rechtspersonen

Als verbonden partijen worden aangemerkt alle rechtspersonen waarover overheersende zeggenschap, gezamenlijke zeggenschap of invloed van betekenis kan worden uitgeoefend. Ook rechtspersonen die overwegende zeggenschap kunnen uitoefenen worden aangemerkt als verbonden partij. Ook de statutaire directieleden, andere sleutelfunctionarissen in het management van HMC en nauwe verwanten zijn verbonden partijen.

Transacties van betekenis met verbonden partijen worden toegelicht voor zover deze niet onder normale marktvoorwaarden zijn aangegaan. Hiervan wordt toegelicht de aard en de omvang van de transacties en andere informatie die nodig is voor het verschaffen van het inzicht.

Schattingen

Om de grondslagen en regels voor het opstellen van de jaarrekening te kunnen toepassen, is het nodig dat de Raad van Bestuur zich over verschillende zaken een oordeel vormt, en dat de Raad van Bestuur schattingen maakt die essentieel kunnen zijn voor de in de jaarrekening opgenomen bedragen. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft. Indien het voor het geven van het in art. 2:362 lid 1 BW vereiste inzicht noodzakelijk is, is de aard van deze oordelen en schattingen inclusief de bijbehorende veronderstellingen opgenomen bij de toelichting op de betreffende jaarrekeningposten.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Operationele leasing

Bij de stichting kunnen er leasecontracten bestaan waarbij een groot deel van de voor- en nadelen die aan het eigendom verbonden zijn, niet bij de stichting ligt. Deze leasecontracten worden verantwoord als operationele leasing. Verplichtingen uit hoofde van operationele leasing worden, rekening houdend met ontvangen vergoedingen van de lessor, op lineaire basis verwerkt in de winst- en verliesrekening over de looptijd van het contract.

Grondslagen van segmentering

In de jaarrekening wordt overeenkomstig de Regeling Verslaggeving WTZi een segmentatie van de resultatenrekening gemaakt in de volgende segmenten: Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum en Verpleeghuis Nebo.

Bij de verdeling van de resultatenrekening per segment is aangesloten op de activiteiten van het bedrijfsproces.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld op basis van de indirecte methode.

Betalingen welke voortvloeien uit langlopende leningen worden voor het gedeelte dat betrekking heeft op de rente opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten en voor het gedeelte dat betrekking heeft op de aflossing als kasstroom uit financieringsactiviteiten. In deze opstelling is de mutatie van de kortlopende schulden aan de kredietinstellingen begrepen in de mutatie van de liquide middelen.

Onder de investeringen zijn alleen opgenomen de investeringen waarvoor geldmiddelen zijn opgeofferd.

6.1.4.2 Grondslagen van waardering van activa en passiva

Activa en passiva

De algemene grondslag voor de waardering van de activa en de passiva is de verkrijgings- of de vervaardigingsprijs. Voor zover niet anders is vermeld zijn de activa en passiva hiertegen gewaardeerd.

Toelichtingen op posten in de balans, resultatenrekening en kasstroomoverzicht zijn in de jaarrekening genummerd.

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar de stichting zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen die economische voordelen in zich bergen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Immateriële en materiële vaste activa

De immateriële en materiële vaste activa worden gewaardeerd tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van cumulatieve afschrijvingen en cumulatieve bijzondere waardeverminderingen.

De vaste activa worden lineair afgeschreven met een restwaarde van € 0. De afschrijvingstermijnen zijn gebaseerd op de geschatte levensduur die per categorie als volgt zijn bepaald:

Terreinvoorzieningen	10 tot 50 jaar
Gebouwen	30 tot 50 jaar
Verbouwingen en installaties	3 tot 20 jaar
Inventarissen en ICT	3 tot 10 jaar

Op de grondwaarde vindt geen afschrijving plaats. Bouwrente wordt niet geactiveerd.

De materiële vaste activa waarvan de instelling krachtens een financiële leaseovereenkomst het economische eigendom heeft, worden geactiveerd. De uit de financiële leaseovereenkomst voortkomende verplichting wordt als schuld verantwoord. De in de toekomstige leasetermijnen begrepen interest wordt gedurende de looptijd van de financiële leaseovereenkomst ten laste van het resultaat gebracht.

Voor zover subsidies of daaraan gelijk te stellen vergoedingen zijn ontvangen als eenmalige bijdrage in de afschrijvingskosten, zijn deze als vooruitontvangen bedrag onder de overlopende passiva opgenomen.

Voor de kosten van periodiek groot onderhoud wordt een voorziening gevormd op basis van een horizon van 10 jaar, waarbij jaarlijks een bedrag wordt toegevoegd aan de voorziening zodat na 10 jaar de kosten voor het onderhoud zijn voorzien. Deze voorziening is opgenomen onder de overige voorzieningen aan de passiefzijde van de balans. De uitgaven voor groot onderhoud worden ten laste gebracht van deze voorziening.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Bijzondere Waardevermindering

Vaste activa met een lange levensduur worden beoordeeld op bijzondere waardeverminderingen wanneer wijzigingen of omstandigheden zich voordoen die doen vermoeden dat de boekwaarde van een actief niet terugverdiend zal worden. De terugverdienmogelijkheid van activa die in gebruik zijn, wordt bepaald door de boekwaarde van een actief te vergelijken met de geschatte contante waarde van de toekomstige nettokasstromen die het actief naar verwachting zal genereren.

Wanneer de boekwaarde van een actief hoger is dan de geschatte contante waarde van de toekomstige kasstromen, worden bijzondere waardeverminderingen verantwoord voor het verschil tussen de boekwaarde en de realiseerbare waarde.

HMC heeft voor het ziekenhuis een bedrijfswaardeberekening opgesteld om te beoordelen of er sprake is van een bijzondere waardevermindering.

De ingeschatte opbrengstwaarde is hoger dan de boekwaarde eind 2016. Aangezien dit saldo positief is, zijn geen aanpassingen gedaan aan de waardering van het vastgoed.

Financiële vaste activa

Deelnemingen in groepsmaatschappijen en overige deelnemingen waarin invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd volgens de nettovermogenswaardemethode. Invloed van betekenis wordt in ieder geval verondersteld aanwezig te zijn bij het kunnen uitbrengen van 20% of meer van de stemrechten. De nettovermogenswaarde wordt berekend volgens de grondslagen die gelden voor deze jaarrekening; voor deelnemingen waarvan onvoldoende gegevens beschikbaar zijn voor aanpassing aan deze grondslagen, wordt uitgegaan van de waarderingsgrondslagen van de desbetreffende deelneming. Indien de waardering van een deelneming volgens de nettovermogenswaarde negatief is, wordt deze op nihil gewaardeerd. Deelnemingen waarop geen invloed van betekenis kan worden uitgeoefend, worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs. Indien sprake is van een duurzame waardevermindering vindt waardering plaats tegen deze lagere waarde; afwaardering vindt plaats ten laste van de resultatenrekening.

De leningen aan niet-geconsolideerde deelnemingen worden opgenomen tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingsverliezen. De grondslagen voor overige financiële vaste activa zijn opgenomen onder het kopje Financiële Instrumenten.

Dividenden worden verantwoord in de periode waarin zij betaalbaar worden gesteld. Rentebaten worden verantwoord in de periode waartoe zij behoren, rekening houdend met de effectieve rentevoet van de desbetreffende post. Eventuele winsten of verliezen worden verantwoord onder de financiële baten en lasten.

Vervreemding van vaste activa

Voor verkoop beschikbare activa worden gewaardeerd tegen boekwaarde of lagere opbrengstwaarde.

Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen historische inkooprijzen of lagere opbrengstwaarde.

De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs onder aftrek van direct toerekenbare verkoopkosten. Bij de bepaling van de voorraadwaarde wordt rekening gehouden met de incurantheid van de voorraden.

Financiële instrumenten

Financiële instrumenten omvatten handels- en overige vorderingen, geldmiddelen, leningen en overige financieringsverplichtingen, handelsschulden en overige te betalen posten. Financiële instrumenten omvatten tevens in contracten besloten afgeleide financiële instrumenten (derivaten). Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde, waarbij (dis)agio en de direct toerekenbare transactiekosten niet in de eerste opname worden meegenomen. Indien instrumenten niet zijn gewaardeerd tegen reële waarde met verwerking van waardeveranderingen in de resultatenrekening, maken eventuele direct toerekenbare transactiekosten geen deel uit van de eerste waardering.

In contracten besloten financiële instrumenten die niet worden gescheiden van het basiscontract, worden verwerkt in overeenstemming met het basiscontract. Na de eerste opname worden financiële instrumenten op de hierna beschreven manier gewaardeerd.

Verstrekte leningen en overige vorderingen

Verstrekte leningen en overige vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode, verminderd met bijzondere waardeverminderingsverliezen.

Overige financiële verplichtingen

Financiële verplichtingen die geen deel uitmaken van een handelsportefeuille worden tegen geamortiseerde kostprijs gewaardeerd op basis van de effectieve rentemethode.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Afgeleide financiële instrumenten

HMC documenteert de hedgerelaties in generieke hedgedocumentatie en toetst periodiek de effectiviteit van de hedgerelaties door vast te stellen dat geen sprake is van overhedges. Indien afgeleide instrumenten niet langer voldoen aan de voorwaarden voor 'hedge accounting', aflopen of worden verkocht of wanneer de instelling niet langer kiest voor hedge accounting wordt hedge accounting beëindigd. De tot dat moment in het vermogen verantwoorde resultaten blijven in het eigen vermogen uitgesteld tot het moment dat de toekomstige transactie plaatsvindt. Indien de transactie naar verwachting niet meer plaatsvindt, worden de in het eigen vermogen uitgestelde cumulatieve hedgeresultaten naar de resultatenrekening gebracht.

HMC waardeert de transacties tegen kostprijs onder toepassing van kostprijs-hedge-accounting. Slechts het ineffektieve deel dat in een verlies resulteert wordt verantwoord in de winst- en verliesrekening.

Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten

Het onderhanden werk wordt gewaardeerd op basis van de huidige opbrengstwaarde. Tot het onderhanden werk worden gerekend al die trajecten die nog niet zijn afgesloten per balansdatum. De huidige opbrengstwaarde wordt bepaald door de tussentijds afgeleide Zorgproducten door de OHW Grouper te waarderen tegen de verkoopprijs gecorrigeerd voor eventuele overschrijdingen van de contractwaarden met zorgverzekeraars. Op het onderhanden werk worden de voorschotten in mindering gebracht die zijn ontvangen van zorgverzekeraars.

De reeds gesloten zorgproducten die nog niet zijn gefactureerd zijn ondergebracht in 'Nog te factureren omzet' onder de overige vorderingen.

Vorderingen

Vorderingen worden bij eerste verwerking gewaardeerd tegen de reële waarde van de tegenprestatie. Handelsvorderingen worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen de geamortiseerde kostprijs.

Voorzieningen wegens oninbaarheid worden in mindering gebracht op de boekwaarde van de vordering, evenals voorschotten vanwege uitgestelde facturatie.

Vorderingen op patiënten worden als volgt gewaardeerd:

< 60 dagen:	100% inbaar
> 60 dagen en <= 360 dagen:	14% inbaar
> 360 dagen:	0% inbaar

Vorderingen op instellingen worden als volgt gewaardeerd:

> 91 dagen en < 360 dagen:	50% inbaar
>= 360 dagen:	0% inbaar

Vorderingen op niet EU-ingezetenen worden als niet inbaar behandeld.

Liquide middelen

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden.

Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden. Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Eigen vermogen

Op de presentatie en classificatie van de onderdelen van het eigen vermogen van HMC is de Ontwerp Richtlijn 655 toegepast. Het aandeel derden als onderdeel van het groepsvermogen wordt gewaardeerd tegen het bedrag van het netto belang in de netto-activa van de desbetreffende groepsmaatschappijen.

Voor zover de desbetreffende groepsmaatschappij een negatieve nettovermogenswaarde heeft, worden de negatieve waarde en de eventuele verdere verliezen niet toegewezen aan het aandeel derden, tenzij de derden-aandeelhouders een feitelijke verplichting hebben en in staat zijn om de verliezen voor hun rekening te nemen. Zodra de nettovermogenswaarde van de groepsmaatschappij weer positief is, worden resultaten toegekend aan het aandeel derden.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Voorzieningen (algemeen)

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op de balansdatum bestaan waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om de verplichtingen per balansdatum af te wikkelen. De voorzieningen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde van de uitgaven die naar verwachting noodzakelijk zijn om de verplichtingen af te wikkelen, tenzij anders vermeld.

Wanneer verplichtingen naar verwachting door een derde zullen worden vergoed, wordt deze vergoeding als een actief in de balans opgenomen indien het waarschijnlijk is dat deze vergoeding zal worden ontvangen bij de afwikkeling van de verplichting.

Egalisatierekening groot onderhoud

De egalisatierekening groot onderhoud wordt gevormd voor verwachte kosten inzake periodiek onderhoud van panden, installaties, e.d., gebaseerd op een meerjaren onderhoudsplan. De voorziening is gebaseerd op nominale waarde. Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf 'Immateriële en materiële vaste activa' in de waarderingsgrondslagen.

Voorziening CAO levensfase (toerekening aan jaren)

De voorziening persoonlijk levensfase budget (PLB) betreft een voorziening uit hoofde van een CAO verplichting in het kader van de overgangsregeling 45+. Het persoonlijk budget levensfase kwalificeert als een beloning met opbouw van rechten. De voorziening betreft de nominale waarde van de in de toekomst eenmalig uit te keren PLB-uren. De berekening is gebaseerd op de CAO-bepalingen, blijfkans, leeftijd en resterende dienstjaren tot het bereiken van de 55-jarige leeftijd.

Voorziening jubilea

De jubileumvoorziening betreft een voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen. De voorziening betreft de nominale waarde van de in de toekomst uit te keren jubileumuitkeringen. De berekening is gebaseerd op gedane toezeggingen, blijfkans en leeftijd.

Reorganisatievoorziening

Een reorganisatievoorziening is gevormd voor de verwachte kosten inzake de ontvlechting van Lab West BV. Eventuele reorganisatiekosten worden op deze post verantwoord.

Voorziening MediRisk eigen behoud

De voorziening MediRisk eigen behoud is gevormd voor de verwachte kosten met betrekking tot de (medische) aansprakelijkheid. De hoogte van de voorziening wordt gevormd ter hoogte van het maximum van het eigen risico per jaar onder de stop-loss dekking.

Schulden

Langlopende schulden worden bij de eerste verwerking gewaardeerd tegen reële waarde. Transactiekosten die direct zijn toe te rekenen aan de verwerving van de schulden worden niet meegenomen in de waardering. Schulden worden na eerste verwerking gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs.

De kortlopende schulden hebben een verwachte looptijd van maximaal één jaar.

Verzekeringen

HMC heeft als beleid om claims, voor zover deze het verzekerde bedrag overstijgen, te voorzien.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

6.1.4.3 Grondslagen van resultaatbepaling

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de baten en de lasten over het verslagjaar, met inachtneming van de hiervoor reeds vermelde waarderingsgrondslagen.

De baten en lasten worden toegerekend aan de periode waarop deze betrekking hebben, uitgaande van historische kosten.

Verliezen worden verantwoord als deze voorzienbaar zijn; baten worden verantwoord als deze gerealiseerd zijn.

Baten (waaronder nagekomen budgetaanpassingen) en lasten uit voorgaande jaren die in dit boekjaar zijn geconstateerd, worden aan dit boekjaar toegerekend.

Opbrengsten

De met de opbrengsten samenhangende lasten worden toegerekend aan de periode waarin de baten zijn verantwoord.

Bij de bepaling van de opbrengsten zorgverzekeringswet heeft HMC de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling gehanteerd zoals opgenomen in paragraaf 6.1.4 van deze jaarrekening. Hierbij is de "Handreiking Omzetverantwoording MSZ 2014" gevolgd, die door het Bestuurlijk Overleg onder voorzitterschap van het Ministerie van VWS is vastgesteld.

De bedragen voor de overige zorgprestaties en subsidies zijn gebaseerd op de algemene beleidsregels en beschikkingen van onder meer de NZa.

De overige bedrijfsopbrengsten bestaan uit diverse opbrengsten als huur, parkeren en doorberekende kosten. Deze opbrengsten worden toegerekend aan de periode waarop zij betrekking hebben, in overeenstemming met de inhoud van de overeenkomsten.

Personele kosten

Lonen, salarissen, en sociale lasten worden op grond van de arbeidsvoorwaarden verwerkt in de winst- en verliesrekening voor zover ze verschuldigd zijn aan werknemers.

Honoraria medisch specialisten

Ingevolge de invoering van integrale bekostiging per 1 januari 2015 behoren de honorariumvergoedingen voor medisch specialisten tot het opbrengstbegrip van HMC. Baten uit hoofde van integrale bekostiging worden verantwoord wanneer gerealiseerd.

De verdeling van de integrale bekostiging in opbrengsten voor het ziekenhuis en opbrengsten voor vrijgevestigde medisch specialisten vindt plaats op basis van gemaakte afspraken tussen het ziekenhuis en het medisch specialistisch bedrijf. Onder de kosten zijn samenhangend met deze post vergoedingen aan het medisch specialistisch bedrijf verantwoord.

Pensioenen

HMC heeft voor haar werknemers een toegezegde pensioenregeling. Hiervoor in aanmerking komende werknemers hebben op de pensioengerechtigde leeftijd recht op een pensioen dat is gebaseerd op het gemiddeld verdiende loon berekend over de jaren dat de werknemer pensioen heeft opgebouwd bij HMC. De verplichtingen, die voortvloeien uit deze rechten van haar personeel, zijn ondergebracht bij het bedrijfstakpensioenfonds Zorg en Welzijn. HMC betaalt hiervoor premies waarvan de helft door de werkgever wordt betaald en de helft door de werknemer. De pensioenrechten worden jaarlijks geïndexeerd, indien en voor zover de dekkingsgraad van het pensioenfonds (het vermogen van het pensioenfonds gedeeld door haar financiële verplichtingen) dit toelaat. Per 1 januari 2014 diende het pensioenfonds een dekkingsgraad van ten minste 104,5% te hebben. De dekkingsgraad bedroeg toen 109%. Per 1 januari 2015 gelden nieuwe regels voor pensioenfondsen. Daarbij hoort ook een nieuwe berekening van de dekkingsgraad. De 'nieuwe' dekkingsgraad is het gemiddelde van de laatste twaalf dekkingsgraden. Door een gemiddelde te gebruiken zal de dekkingsgraad minder sterk schommelen. De dekkingsgraad bedraagt op 1 januari 2017 90,1%. Op 31 december 2023 moet de dekkingsgraad minimaal 123% zijn. Het pensioenfonds verwacht hieraan te kunnen voldoen en voorziet geen noodzaak voor de aangesloten instellingen om extra stortingen te verrichten of om bijzondere premieverhogingen door te voeren. HMC heeft geen verplichting tot het voldoen van aanvullende bijdragen in geval van een tekort bij het pensioenfonds, anders dan het effect van hogere toekomstige premies. HMC heeft daarom alleen de verschuldigde premies tot en met het einde van het boekjaar in de jaarrekening verantwoord.

Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten betreffen van derden en groepsmaatschappijen ontvangen (te ontvangen) en aan derden en groepsmaatschappijen betaalde (te betalen) interest. Tevens is hieronder opgenomen het aandeel van de stichting in het resultaat van de op nettovermogenswaarde gewaardeerde deelnemingen danwel ontvangen dividenden van deelnemingen waarin geen invloed van betekenis op het zakelijke en financiële beleid wordt uitgeoefend en waardeveranderingen van financiële vaste activa.

Overheidssubsidies

Overheidssubsidies worden aanvankelijk in de balans opgenomen als vooruitontvangen baten zodra er redelijke zekerheid bestaat dat zij zullen worden ontvangen en dat HMC zal voldoen aan de daaraan verbonden voorwaarden. Subsidies ter compensatie van door HMC gemaakte kosten worden systematisch als opbrengsten in de winst-en-verliesrekening opgenomen in dezelfde periode als die waarin de kosten worden gemaakt. Subsidies ter compensatie van HMC voor de kosten van een actief worden systematisch in de winst-en-verliesrekening opgenomen gedurende de gebruiksduur van het actief.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Belastingen

HMC is vrijgesteld voor de vennootschapsbelasting, op basis van artikel 5.1, onderdeel c, sub1, Wet op de Vennootschapsbelasting 1969. HMC is belastingplichtig voor de omzetbelasting. Met West End Facility BV is een fiscale eenheid gevormd voor de omzetbelasting.

De rechtspersonen waarin wordt deelgenomen in het geplaatste kapitaal door HMC zijn zelfstandig belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting.

De belasting over het resultaat van de deelnemingen wordt berekend over het resultaat voor belastingen in de winst- en verliesrekening, rekening houdend met beschikbare, fiscaal compensabele verliezen uit voorgaande boekjaren (voor zover niet opgenomen in de latente belastingvorderingen) en vrijgestelde winstbestanddelen en na bijtelling van niet-afrekbare kosten.

Tevens wordt rekening gehouden met wijzigingen die optreden in de latente belastingvorderingen en latente belastingschulden uit hoofde van wijzigingen in het te hanteren belastingtarief, welke is vastgesteld op verslagdatum, dan wel waartoe materieel al op verslagdatum is besloten, en eventuele correcties op de over voorgaande jaren verschuldigde belasting.

Het tarief voor de heffing van vennootschapsbelasting voor het jaar 2016 bedraagt 20% voor het belastbare bedrag tot EUR 200.000. Daarboven bedraagt het vennootschapsbelastingtarief 25%.

6.1.4.4 Waarderingsgrondslagen WNT

Voor de uitvoering van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen in de (semi)publieke sector (WNT) heeft de stichting zich gehouden aan de Beleidsregels toepassing WNT d.d. 18 december 2015 en deze als normenkader gehanteerd bij het opmaken van deze jaarrekening.

6.1.4.5 Specifieke aandachtspunten jaarrekening 2016

Inleiding

De landelijke onzekerheden waarmee HMC tot en met 2015 geconfronteerd werd zijn in 2016 verder afgenomen. De resterende in de jaarrekening 2016 van toepassing zijnde (landelijke) aandachtspunten voor HMC hebben betrekking op:

1. Afwikkeling rechtmatigheidscontroles MSZ 2015;
2. Rechtmatigheidscontroles MSZ 2016;
3. Toerekening van de contractafspraken met de zorgverzekeraars op schadejaar aan het boekjaar;
4. Overige (lokale) onzekerheden.

Bij de omzetbepaling van de DBC zorgproducten en overige zorgproducten heeft HMC de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling gehanteerd zoals opgenomen in paragraaf 6.1.4 van deze jaarrekening. Hierbij zijn de uitkomsten van het aanvullend omzetonderzoek 2015 meegenomen en is de "Handreiking Rechtmatigheidsonderzoek 2016 Medisch Specialistische Zorg" gevolgd.

Toelichting (landelijke) onzekerheden jaarrekening 2016

De van toepassing zijnde (landelijke) aandachtspunten in de jaarrekening 2016 zijn (inclusief de status hiervan) hierna toegelicht:

1. Afwikkeling rechtmatigheidscontroles MSZ 2015

De onderhandelingen met de zorgverzekeraars over de finale verrekening van de uitkomsten van het zelfonderzoek 2015 zijn nog onderhanden. De verwachte uitkomsten van deze onderhandelingen zijn nog niet verwerkt in de jaarrekening 2016 maar vallen binnen de getroffen voorziening in 2015 voor rechtmatigheidscontroles. HMC gaat er dan ook van uit dat de voorziening een betrouwbare schatting is van de uiteindelijke uitkomst van de onderhandelingen met de zorgverzekeraars.

2. Rechtmatigheidscontroles MSZ 2016

De NFU, NVZ en ZN hebben eind december 2016 een Handreiking rechtmatigheidscontroles MSZ 2016 gepubliceerd. Door de NZa is niet bevestigd dat deze handreiking in overeenstemming is met publiekrechtelijke regelgeving, waarmee een inherent risico blijft bestaan.

Deze rechtmatigheidscontroles worden beoordeeld door de representerende zorgverzekeraars. Op basis van dit oordeel zullen alle verzekeraars gezamenlijk over de rechtmatigheid van de facturatie 2016 concluderen.

HMC heeft op basis van een risicoanalyse onderzoek verricht naar de risico's die materieel zijn. In deze risicoanalyse zijn de uitkomsten van eerder uitgevoerde aanvullende omzetonderzoeken en beschikbare overige in- en externe controles betrokken. Ook is een inschatting gemaakt van de DCM-controles over 2016 op basis van eigen tooling.

6.1.4 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING

Daarnaast wordt op basis van deze handreiking een onderzoek inzake 2016 uitgevoerd. De voorlopige uitkomsten zijn betrokken bij het opstellen van deze jaarrekening en het inschatten van de risico's die voortvloeien uit geconstateerde onjuiste registraties en/of declaraties, rekening houdende met de contractafspraken met zorgverzekeraars. Naar verwachting zal HMC de definitieve rapportage in juni 2017 aan de representerende zorgverzekeraars aanleveren en volgt voor eind 2017 uitsluitel over dit onderzoek. Dit kan naar verwachting van de raad van bestuur van HMC leiden tot niet-materiële, nagekomen baten of lasten. Waar nodig zijn nuanceringen geboekt.

Doelmatigheidscontroles over 2016 zullen door de zorgverzekeraars nog uitgevoerd worden. HMC gaat er van uit dat dit geen financieel effect met terugwerkende kracht heeft. De NZa heeft in het landelijk overleg echter niet bevestigd dat dit een terechte aanname is, dus deze onzekerheid blijft vooralsnog bestaan. Privaatrechtelijk heeft HMC geen afspraken terzake gemaakt met verzekeraars, anders dan verwerking van de aandachtspunten zoals opgenomen in het landelijke omzetonderzoek en het bepalen van de toekomstige handelswijze op nieuwe doelmatigheidsaspecten.

De uit de genoemde werkzaamheden en controles voortvloeiende beste inschatting van het financieel effect op de omzet en daarmee samenhangende posten is verwerkt in deze jaarrekening.

3. Toerekening van de contractafspraken met de zorgverzekeraars op schadejaar aan het boekjaar

HMC heeft met de zorgverzekeraars voor 2016 schadelastafspraken op basis van aanneemsommen en plafondafspraken gemaakt. Toerekening van de schadelastafspraken aan het boekjaar 2016 heeft plaatsgevonden op basis van een beste schatting van het voortgangpercentage ultimo 2016 in lijn met de Handreiking Omzetverantwoording en rekening houdend met de verwachte effecten van het rechtmatigheidsonderzoek. Deze correcties zijn conform de Handreiking Omzetverantwoording op de omzet 2016 in mindering gebracht en verwerkt in de voorziening te vorderen uit hoofde van contracten ultimo 2016 onder overige vorderingen. De uiteindelijke uitkomsten zullen later blijken uit de afrekeningen met zorgverzekeraars. In deze jaarrekening is de beste inschatting van het financieel effect op de omzet en daarmee samenhangende posten verwerkt.

4. Overige (lokale) onzekerheden

Transitiebedragen 2012/2013 naar aanleiding van het onderzoek van de NZa op de dure geneesmiddelen verantwoording in het Transitieformulier.

HMC heeft op basis van de haar ter beschikking staande informatie een inschatting gemaakt van de door de NZa gestelde onzekerheid en deze verwerkt in de jaarrekening 2015 en geactualiseerd in de jaarrekening 2016.

Conclusie Raad van Bestuur

De Raad van Bestuur heeft ten behoeve van de bepaling van het resultaat en de financiële positie de best mogelijke schattingen gemaakt op basis van de beschikbare informatie, onder andere met betrekking tot bovenstaande aspecten van de omzetverantwoording. De Raad van Bestuur is van mening dat, met voornoemde toelichting, de jaarrekening het vereiste inzicht geeft in het resultaat en de financiële positie van HMC op basis van de ons nu bekende feiten en omstandigheden.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016**ACTIVA****1. Immateriële vaste activa***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Kosten oprichting en uitgifte van aandelen	0	0
Kosten van onderzoek en ontwikkeling	0	0
Kosten van concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom	0	0
Kosten van goodwill die van derden is verkregen	0	0
Vooruitbetalingen op immateriële activa	0	0
Totaal immateriële vaste activa	0	0

Toelichting:

Niet van toepassing.

2. Materiële vaste activa*De specificatie is als volgt:*

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Bedrijfsgebouwen en terreinen	153.789	150.111
Machines en installaties	26.571	24.569
Andere vaste bedrijfsmiddelen, technische en administratieve uitrusting	53.015	49.144
Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	21.336	17.582
Niet aan het bedrijfsproces dienstbare materiële activa	2.193	2.859
Totaal materiële vaste activa	256.904	244.265

Het verloop van de materiële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Boekwaarde per 1 januari	244.265	226.744
Bij: investeringen	40.741	46.721
Bij: herwaarderings	0	0
Af: afschrijvingen	27.889	29.144
Af: bijzondere waardeverminderingen	0	0
Af: terugname geheel afgeschreven activa	0	0
Af: desinvesteringen	213	56
Boekwaarde per 31 december	256.904	244.265

Toelichting:

Voor een nadere specificatie van het verloop van de materiële vaste activa per activagroep wordt verwezen naar het mutatieoverzicht onder 6.1.7.

In november 2016 is de radiotherapie HMC Antoniushove in gebruikgenomen met een waarde voor het gebouw en de nieuwe bestralingsapparatuur van € 22,6 mln.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016**3. Financiële vaste activa**

De specificatie is als volgt:

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Deelnemingen	75	2.055
Overige vorderingen financiële vaste activa	36	12
Leningen	2.512	2.508
Totaal financiële vaste activa	2.623	4.575

Het verloop van de financiële vaste activa is als volgt:

Specificatie deelnemingen:

x € 1.000	31-12-2015	Mutatie	31-12-2016
MediRisk	2.004	-550	1.454
MediRisk (Lab West BV)	7	3	10
Apotheek Centrum HAP Den Haag BV	44	21	65
Cardiologie Centrum Voorschoten BV	0	0	0
<i>Subtotaal</i>	2.055	-526	1.529
Waardevermindering MediRisk	0	-1.454	-1.454
Totaal	2.055	-1.980	75

Specificatie overige vorderingen financiële vaste activa:

x € 1.000	31-12-2015	Mutatie	31-12-2016
Waarborgsom (Lab West BV)	3	-3	0
Latente belastingvorderingen (West End Facility BV, Express-so BV)	9	27	36
Totaal	12	24	36

Specificatie leningen:

x € 1.000	31-12-2015	Aflossing	Verstrekt	31-12-2016
Lening u/g Apotheek Haagse Ziekenhuizen	2.145	0	0	2.145
Lening u/g Apotheek Antoniusshove	150	0	0	150
Lening u/g MediRisk	68	0	0	68
Lening u/g Coöperatie Profportaal Zorg UA	16	0	0	16
Lening u/g Bronovo Martha Flora BV	129	0	4	133
Totaal	2.508	0	4	2.512

Toelichting:

Voor een nadere specificatie van het verloop van de financiële vaste activa per activagroep wordt verwezen naar het mutatieoverzicht onder 6.1.8. Voor een toelichting op de financiële vaste activa wordt verwezen naar hieronder.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

Toelichting deelnemingen:

Het door HMC verstrekte kapitaal aan MediRisk bedraagt per 2016 € 1.454.000. In 2016 is het verstrekte kapitaal afgewaardeerd naar aanleiding van het resultaat over 2015 bij MediRisk. Omdat de kapitaalstorting dient ter dekking van schadeclaims waarden we de inbreng van HMC op € 0.

Het door Lab West BV aan MediRisk verstrekte kapitaal bedraagt ca. € 20.000. Het HMC-aandeel betreft 50%.

Apotheek MCH Lijnbaan BV heeft in 2016 een 100% kapitaalbelang (€ 65.000) in Apotheek Centrum HAP BV te Den Haag.

Toelichting overige vorderingen financiële vaste activa:

In 2012 had Lab West BV een waarborgsom van € 6.951 verstrekt. De waarde van deze waarborgsom is in 2016 afgewaardeerd.

In 2016 hebben West End Facility BV en Express-so BV een latente belastingvordering opgenomen die gewaardeerd is tegen het nominale belastingtarief van 20%. Dit in het kader om verliezen te verrekenen met toekomstige winsten. In 2016 bedraagt de latentie € 35.826.

Toelichting leningen:

De kapitaalstructuur van de Apotheek Haagse Ziekenhuizen (AHZ) voorziet niet in voldoende liquiditeit om de levering van geneesmiddelen aan HMC voor te financieren. Afhankelijk van de omzet wordt middels leningen, door de instellingen, voorzien in voldoende liquiditeit. De lening aan de AHZ bedraagt € 2.145.000.

HMC heeft aan de apotheken, Apotheek Antoniushove BV en Apotheek MCH Lijnbaan BV, in totaal een bevoorschotting van € 300.000 verstrekt ter dekking van de voorraadpositie van geneesmiddelen. De bevoorschotting aan de Apotheek MCH Lijnbaan BV is in de geconsolideerde jaarrekening geëlimineerd.

Op 30 juni 2011 is Lab West BV opgericht. HMC heeft ter financiering van de aanloopkosten en overname van activa een lening verstrekt van € 945.000. Jaarlijks vindt een aflossing plaats van € 94.500. De restwaarde van de door HMC verstrekte lening bedraagt ultimo 2016 € 427.500. In de geconsolideerde balans wordt deze lening geëlimineerd.

In 1993 is een lening aan MediRisk verstrekt voor een bedrag van € 68.067, de rente op deze lening bedraagt 1,55%.

In 2015 is aan de Coöperatie Profportaal Zorg UA een lening verstrekt ten behoeve van het ontwikkelen van Leeroplossingen voor het Landsteiner Instituut.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

Toelichting op belangen in andere rechtspersonen of vennootschappen:

Naam en rechtsvorm en woonplaats rechtspersoon	Kernactiviteit	Verschaft kapitaal €	Kapitaalbe- lang (in %)	Eigen vermogen €	Resultaat €
Rechtstreekse kapitaalbelangen >= 20%:					
Express-so BV, te Den Haag	zie 6.1.4	18.000	100%	464.212	-45.605
West End Facility BV, te Den Haag	zie 6.1.4	18.000	100%	222.078	-67.577
Apotheek MCH Lijnbaan BV, te Den Haag	zie 6.1.4	9.180	51%	885.857	390.017
Lab West BV, te Den Haag	zie 6.1.4	9.000	50%	113.179	732.864
Zeggenschapsbelangen:					
Bronovo Participaties BV heeft de volgende belangen:					
Bronovo Behandeladviescentrum	zie 6.1.4	18.000	50,01%		
Ouderengeneeskunde BV				476.481	-75.013
Bronovo Martha Flora BV	zie 6.1.4	100	50%	-1.808.337	-603.634
Cardiologie Centrum Voorschoten BV	zie 6.1.4	5.400	30%	174.000	29.000

Toelichting:

Zowel het resultaat als het vermogen zijn voor 100% in de bovenstaande tabel weergegeven. Verschillen met het verloopoverzicht zijn te verklaren door mutaties in het resultaat uit voorgaande boekjaren.

4. Voorraden

De specificatie is als volgt:

	31-dec-16 € 1.000	31-dec-15 € 1.000
Medische middelen	1.051	1.116
Leenemballage	45	40
Overige middelen	285	324
Af: incurante voorraden	-43	-42
Totaal voorraden	1.338	1.438

Toelichting:

De voorziening voor incurantheid die in aftrek op de voorraden is gebracht bedraagt € 43.000.

5. Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten

De specificatie is als volgt:

	31-dec-16 € 1.000	31-dec-15 € 1.000
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten	50.177	37.938
Onderhanden werk GRZ	360	239
Af: ontvangen voorschotten	-35.149	-34.057
Totaal onderhanden werk	15.388	4.120

Toelichting:

De toename Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten wordt veroorzaakt door een herallocatie van twee posten vanuit Nog te factureren omzet DBC's / DBC-zorgproducten, zodat dit beter aansluit bij de onderliggende post. Verder is de waardering van het Onderhanden werk op 100% gesteld voor een betere aansluiting op de werkelijke waardering van het Onderhanden werk op basis van de afloopcontroles.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

6. Vorderingen uit hoofde van financieringstekort en schulden uit hoofde van financieringsoverschot

	t/m 2013	2014	2015	2016	totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Saldo per 1 januari	290	1.847	-315	-270	290
Financieringsverschil boekjaar	1.421	-71	45	391	1.786
Correcties voorgaande jaren	-9	0	0	208	199
Betalingen/ontvangsten	145	-2.091	0	0	-1.946
Subtotaal mutatie boekjaar	1.557	-2.162	45	599	39
Saldo per 31 december	1.847	-315	-270	329	329

Stadium van vaststelling (per erkenning):

c

c

b

a

a= interne berekening

b= overeenstemming met zorgverzekeraars

c= definitieve vaststelling NZa

Waarvan gepresenteerd als:

- vorderingen uit hoofde van financieringstekort
- schulden uit hoofde van financieringsoverschot

31-dec-16	31-dec-15
€ 1.000	€ 1.000
329	0
0	270
329	-270

Toelichting:

In het kader van de nacalculatie van het WLZ budget en de subsidie Eerstelijns Verblijf heeft Verpleeghuis Nebo ultimo 2016 een nog te vorderen saldo van € 329.000 met het Zorgkantoor.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016**7. Debiteuren en overige vorderingen***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Vorderingen op debiteuren	65.505	142.046
Nog te factureren omzet DBC's / DBC-zorgproducten	18.869	134.631
Nog te factureren omzet GRZ	226	162
Af: ontvangen voorschotten NTF	-3.287	-128.948
Vooruitbetaalde bedragen:		
Vooruitbetaalde bedragen	4.511	3.809
Overige overlopende activa:		
Te vorderen uit hoofde van contracten	-14.461	-5.754
Medische stafleden	-34	-34
Vorderingen personeel	-60	26
Te verrekenen met Stafmaatschap	-49	0
Overige vorderingen	5.249	8.085
Totaal overige vorderingen	<u>76.469</u>	<u>154.023</u>

Toelichting:

De post 'vorderingen op debiteuren' is afgenomen als gevolg van een iets eerdere facturatie in 2016 richting Zorgverzekeraars, ondanks wederom lange prijsonderhandelingen. Dit vertaalt zich eveneens in een lagere aanvullende bevoorschotting door Zorgverzekeraars dat wordt verrekend bij facturatie.

De omzet is op basis van de handreiking omzetverantwoording afgezet tegen de contractafspraken met zorgverzekeraars. De hoogte van de omzet per schadelastjaar leidt er toe dat er op basis van de afgesproken contractwaarden per saldo teveel is gedeclareerd bij Zorgverzekeraars. Deze bedragen zijn opgenomen onder 'Te vorderen uit hoofde van contracten'. Het saldo te vorderen uit hoofde van contracten daalt door een uiteindelijk hogere declaratiewaarde over 2015 en door het verwachte resultaat over het schadelastjaar 2016.

De post 'overige vorderingen' bestaat uit een nog te ontvangen bijdrage voor de (medische) vervolgoopleidingen en nog te ontvangen bedragen van het MSB voor praktijkoverdrachten. Per saldo zien we in 2016, ten opzichte van 2015, een afname in deze post.

9. Liquide middelen*De specificatie is als volgt:*

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Bankrekeningen	35.143	2.696
Kassen	23	64
Totaal liquide middelen	<u>35.166</u>	<u>2.760</u>

Toelichting:

Liquide middelen bestaan uit kas, banktegoeden en deposito's met een looptijd korter dan twaalf maanden. De liquide middelen zijn vrij opneembaar.

Rekening-courantschulden bij banken zijn opgenomen onder schulden aan kredietinstellingen onder kortlopende schulden.

De liquide middelen stijgen door een iets eerdere start van de facturatie over het jaar 2016.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

PASSIVA

10. Groepsvermogen

Het groepsvermogen bestaat uit de volgende componenten:

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Kapitaal	1.336	1.336
Bestemmingsreserves	355	8.106
Bestemmingsfondsen	-6.951	-5.683
Algemene en overige reserves	141.139	127.908
Aandeel derden	434	439
Totaal groepsvermogen	136.313	132.106

Kapitaal

Het verloop is als volgt weer te geven:

	Saldo per 1-jan-2016	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2016
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Kapitaal	1.336	0	0	1.336
Totaal kapitaal	1.336	0	0	1.336

Bestemmingsreserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	Saldo per 1-jan-2016	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2016
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Bestemmingsreserves:				
Reserve afschrijving investeringen	1.403	0	1.403	0
Reserve automatisering	3.948	0	3.948	0
Reserve projecten	2.400	0	2.400	0
Reserve bond medische specialisten	355	0	0	355
Totaal bestemmingsreserves	8.106	0	7.751	355

Bestemmingsfondsen

Het verloop is als volgt weer te geven:

	Saldo per 1-jan-2016	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2016
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Bestemmingsfondsen:				
Egalisatie afschrijvingen	268	0	0	268
Reserve aanvaardbare kosten	-5.951	-1.268	0	-7.219
Totaal bestemmingsfondsen	-5.683	-1.268	0	-6.951

Algemene en overige reserves

Het verloop is als volgt weer te geven:

	Saldo per 1-jan-2016	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2016
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Algemene reserves:				
Algemene reserves	127.601	5.493	-7.751	140.845
Overige reserves:				
Diakonia (voormalig pensioen)	307	0	13	294
Totaal algemene en overige reserves	127.908	5.493	-7.738	141.139

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016**Toelichting:**Kapitaal:

Het kapitaal is gevormd vanuit ziekenhuis Bronovo (€ 0,99 mln.) en vanuit Verpleeghuis Nebo (€ 0,35 mln.). In 2016 hebben er geen mutaties plaatsgevonden.

Bestemmingsreserves:Reserve afschrijvingen investeringen

De reserve afschrijvingen investeringen bestaat uit het verschil tussen de afschrijvingskosten volgens de investeringsruimte zoals opgenomen in het budget en de gerealiseerde afschrijvingen. Toekomstige overschrijdingen van de normatieve afschrijvingskosten komen ten laste van deze reserve. De budgettering is in 2012 komen te vervallen en dus muteert deze reserve niet meer. Het resterende saldo is per 2016 geheralloceerd naar Algemene reserves.

Reserve automatisering

De reserve automatisering is in het verleden gevormd in verband met aanzienlijke investeringen in nieuwe ICT in de komende jaren. Het resterende saldo is per 2016 geheralloceerd naar Algemene reserves.

Reserve projecten

De reserve projecten is in het verleden gevormd ten behoeve van diverse projecten. Het resterende saldo is per 2016 geheralloceerd naar Algemene reserves.

Reserve Bond Medisch Specialisten

De Bond Medisch Specialisten heeft in 2001 haar activiteiten beëindigd. Het batige saldo heeft de bond in 2008 aan de ziekenhuizen gedoneerd. De gelden dienen te worden aangewend voor opleiding en onderzoek door medisch specialisten en arts-assistenten.

Bestemmingsfondsen:Reserve aanvaardbare kosten

In 2014 is, door een wijziging in RJ 655, het eigen vermogen anders gepresenteerd. Hierdoor hebben wij de reserve aanvaardbare kosten van de ziekenhuizen in de beginbalans verdeeld over de bestemmingsfondsen en de algemene reserve. Alle resultaten die betrekking hebben op de jaren 2011 en eerder zijn toegerekend aan de bestemmingsfondsen. In de jaarrekening 2015 is het bedrag uit het bestemmingsfonds toegevoegd aan de algemene reserve vanwege het ontbreken van een beklemming.

De mutatie in 2016 bestaat uit een toevoeging in het kader van de resultaatbestemming ad. € -1,3 mln. van Nebo.

Egalisatie afschrijvingen

De egalisatie afschrijvingen bestaat uit het verschil tussen de werkelijke afschrijvingen en de toegekende bedragen voor het verpleeghuis Nebo in het kader van de WLZ. In 2016 zijn er geen onttrekkingen en dotaties geweest.

Algemene en overige reserves:Algemene Reserve

Door het wegvallen van het onderscheid tussen collectief en niet collectief vermogen wordt de winst toegevoegd aan de algemene reserves omdat hier geen wettelijke of statutaire beperking meer op rust. Dit heeft er toe geleid dat de winsten vanaf 2012 worden gerekend tot de algemene reserve. De mutatie in 2016 bestaat uit een toevoeging in het kader van de resultaatbestemming ad. € 5,5 mln. Daarnaast zijn in 2016 enkele bestemmingsreserves overgeheveld naar de algemene reserves.

Overige reserves

De reserve Diakonia is ten behoeve van de verplichting die de Stichting heeft in het bijdragen aan de uitvaart van verbonden diaconessen. De mutatie in 2016, ca. € 13.000, is toe te schrijven aan een onttrekking vanwege de uitvaart van een verbonden diaconesse.

Overzicht van het totaalresultaat van de instelling

	31-dec-2016	31-dec-2015
	€ 1.000	€ 1.000
Geconsolideerd netto-resultaat (na belastingen) toekomend aan de instelling	4.225	8.704
Herwaardering materiële vaste activa	0	0
Af: Gerealiseerde herwaardering ten laste van het eigen vermogen	0	0
Totaal van de rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen van de instelling als onderdeel van het groepsvermogen	0	0
Totaalresultaat van de instelling	4.225	8.704

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016**11. Voorzieningen**

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 1-jan-2016	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Saldo per 31-dec-2016
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Voorzieningen uit hoofde van macrobeheersinstrument	0	0	0	0	0
Overige voorzieningen:					
Egalisatierekening groot onderhoud	28.527	1.608	6.091	2.145	21.899
Jubilea	1.574	0	63	0	1.511
Reorganisatievoorziening	3.200	637	600	0	3.237
Voorziening CAO Levensfase	1.597	0	137	0	1.460
Giftfondsen	4	0	2	0	2
Vorderingen op verbonden partijen	254	0	0	0	254
Reorganisatievoorziening Nebo	450	0	450	0	0
Voorziening MediRisk eigen behoud	0	1.060	6	0	1.054
Totaal voorzieningen	35.606	3.305	7.349	2.145	29.417

Toelichting in welke mate (het totaal van) de voorzieningen als langlopend moeten worden beschouwd:

	31-dec-2016
	€ 1.000
Kortlopend deel van de voorzieningen (< 1 jr.)	11.194
Langlopend deel van de voorzieningen (> 1 jr.)	18.223

Toelichting per categorie voorziening:Egalisatierekening groot onderhoud

De egalisatierekening groot onderhoud is gevormd teneinde de kosten van groot onderhoud aan gebouwen en installaties gelijkmatig over de jaren te verdelen. In 2016 is er een bedrag van ca. € 1,6 mln. toegevoegd aan de voorziening, de onttrekking bedraagt ca. € 6,0 mln. Als gevolg van de schattingswijziging per 2016 is € 2,1 mln. vrijgevallen.

Jubilea

Voor toekomstige jubileumuitkeringen is conform de geldende regelgeving een voorziening gevormd. Per ultimo 2016 bedraagt de voorziening ca. € 1,5 mln. In 2016 heeft Lab West BV een voorziening gevormd van € 88.300 (het HMC-deel bedraagt € 44.150).

Reorganisatievoorziening

De reorganisatievoorziening ten behoeve van Lab West BV bedraagt ca. € 3,2 mln. ten behoeve van de ontvlechting van Lab West BV.

Voorziening CAO Levensfase

De voorziening persoonlijk budget levensfase (PBL) betreft een voorziening uit hoofde van een CAO verplichting in het kader van de overgangsregeling 45+. Het persoonlijk budget levensfase kwalificeert als een beloning met opbouw van rechten. In 2016 is deze voorziening herberekend, hetgeen resulteert in een voorziening van € 1,4 mln.

Reorganisatievoorziening Nebo

In 2015 resteerde aan de reorganisatievoorziening ten behoeve van Verpleeghuis Nebo een bedrag van ca. € 0,5 mln. In 2016 is het resterende deel onttrokken.

Voorziening MediRisk eigen behoud

Met ingang van 2016 heeft MediRisk er voor gekozen om de (medische) aansprakelijkheid alleen nog te verzekeren op basis van een stop-loss dekking. Voor HMC betekent dit dat het totaal van alle schaden aangemeld in een jaar tot een bepaald bedrag volledig voor rekening van het HMC komt. Indien het totaal aan schaden boven dit bedrag uit komt is er dekking vanuit de verzekeraar MediRisk. Aangezien pas na een aantal jaren de omvang van het schadebedrag over een jaar is vast te stellen, wordt er een voorziening opgenomen ter hoogte van het maximum van het eigen risico per jaar onder de stop-loss dekking.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016**12. Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Schulden aan banken	102.885	110.861
Overige langlopende schulden	993	1.239
Totaal langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	103.878	112.100

Het verloop is als volgt weer te geven:

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 1 januari	123.380	114.499
Bij: nieuwe leningen	3.000	21.000
Af: aflossingen	12.519	12.119
Stand per 31 december	113.861	123.380
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	10.976	12.519
Stand langlopende schulden per 31 december	102.885	110.861

Toelichting in welke mate (het totaal van) de langlopende schulden als langlopend moeten worden beschouwd:

Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jr.), aflossingsverplichtingen	10.976	12.519
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jr.) (balanspost)	102.885	110.861
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	62.457	69.572

Toelichting:

Voor een nadere toelichting op de langlopende schulden wordt verwezen naar 6.1.9, het overzicht langlopende schulden.
De aflossingsverplichtingen voor het komende jaar zijn verantwoord onder de kortlopende schulden.

De post 'overige langlopende schulden' betreft de leasecomponent van het met Roche afgesloten contract per 1 maart 2014 voor de duur van 10 jaar voor de inrichting van de laboratoria van Lab West BV.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016**13. Overige kortlopende schulden***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Schulden aan kredietinstellingen	15.900	1.000
Crediteuren	17.202	16.765
Aflossingsverplichtingen langlopende leningen	11.222	12.664
Aflossingsverplichtingen roll-over lening	0	675
Belastingen en sociale premies	9.937	5.463
Schulden terzake pensioenen	3.327	7.556
Nog te betalen salarissen	1.870	1.493
Vakantiegeld	7.113	6.952
Vakantiedagen	3.758	3.060
CAO levensfase	14.310	12.772
Overige schulden:		
Te verrekenen met Medische Specialisten	12.785	21.366
Vennootschapsbelasting	-5	9
Nog te betalen kosten:		
Interest leningen	923	1.049
Overige overlopende passiva:		
Overige kortlopende schulden	20.267	40.275
Totaal overige kortlopende schulden	<u>118.609</u>	<u>131.099</u>

Toelichting:

De schulden aan kredietinstellingen betreffen twee opgenomen, door het Waarborgfonds geborgde, kasgeldleningen ten behoeve van de nieuwbouw van de Radiotherapie op locatie Antoniushove.

De aflossingsverplichtingen langlopende schulden betreffen leningen van HMC (ca. € 10.976.000) en Lab West BV (ca. € 246.000).

Het te verrekenen bedrag met Medisch Specialisten daalt door betaling van de bedragen over 2014 en 2015. Per saldo resteert een nog te betalen restbedrag 2015 en een nog te betalen bedrag 2016.

De afname van de overige kortlopende schulden wordt veroorzaakt door het vrijvallen van diverse opgenomen voorzieningen en reserveringen (oa. NZa dure geneesmiddelen en Pink Roccade).

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

14. Financiële instrumenten

Toelichting:

Algemeen

HMC maakt in de normale bedrijfsuitoefening gebruik van uiteenlopende financiële instrumenten die de instelling blootstellen aan markt- en/of kredietrisico's. Deze betreffen financiële instrumenten die in de balans zijn opgenomen. Daarnaast maakt HMC gebruik van afgeleide financiële instrumenten om de renterisico's af te dekken.

HMC handelt niet in deze financiële instrumenten en heeft procedures en gedragslijnen om de omvang van het kredietrisico bij elke tegenpartij of markt te beperken. Bij het niet nakomen door een tegenpartij van aan HMC verschuldigde betalingen blijven eventuele daaruit voortvloeiende verliezen beperkt tot de marktwaarde van de desbetreffende instrumenten. De contractwaarde of fictieve hoofdsommen van de financiële instrumenten zijn slechts een indicatie van de mate waarin van dergelijke financiële instrumenten gebruik wordt gemaakt en niet van het bedrag van de krediet- of marktrisico's.

Kredietrisico

De vorderingen uit hoofde van handelsdebiteuren zijn voor circa 89% geconcentreerd bij de zes grote zorgverzekeraars.

Renterisico en kasstroomrisico

HMC loopt renterisico over eventuele veranderingen in de marktwaarde van opgenomen en uitgegeven leningen. Bij enkele leningen is sprake van een vast rentepercentage over de gehele looptijd. Hierdoor is er geen sprake van een renterisico op deze leningen. Andere leningen hebben een vast rentepercentage die tussentijds moet worden herzien. Om het renterisico op deze leningen te beperken hanteert HMC als uitgangspunt dat in enig jaar voor maximaal 20% van de leningenportefeuille de rente opnieuw mag worden vastgesteld. De leningen worden in principe aangehouden tot het einde van de looptijd. Tenslotte heeft HMC leningen met een variabel rentepercentage. Het beleid hierbij is om, afhankelijk van de rentevisie, afgeleide financiële instrumenten te gebruiken om (tussentijdse) rentefluctuaties te beheersen.

Sinds 2006 maakt HMC gebruik van rentederivaten om opwaartse renterisico's af te dekken. Ultimo 2016 heeft HMC één renteswap in portefeuille.

Om het opwaartse renterisico van de 3-maands Euribor af te dekken van de Euroflex lening bij de ING uit december 2008 zijn op 11 december 2008 twee renteswaps afgesloten. De ingangsdatum van beide swaps is 15 december 2008 en zij hebben elk een onderliggende waarde van € 17,5 mln. Ieder kwartaal neemt de onderliggende hoofdsom van de renteswap met € 218.750 af. Eén swap heeft een looptijd van 5 jaar en de andere heeft een looptijd van 10 jaar. Voor de renteswap met een looptijd van 10 jaar geldt dat de variabele 3 maands Euribor rente is 'ingeruild' voor een vaste rente van 3,665% (exclusief opslag). De renteswap met een looptijd van 5 jaar is per 15 december 2013 afgelopen. Deze swap moet nog opnieuw worden afgesloten, maar dit is mede gelet op de rente ontwikkeling op de geld- en kapitaalmarkt nog niet aan de orde. Ultimo 2016 geldt een rentepercentage voor dit deel van de lening van 1,80%.

De hedge is 100% effectief. Derhalve vindt geen verantwoording van de huidige negatieve waarde van de renteswap van € 782.000 plaats via de resultatenrekening. Er is geen sprake van bijstortverplichtingen.

15. Niet in de balans opgenomen regelingen

PET/CT scan

De vier ziekenhuizen welke samen de coöperatie vormden, Medisch Centrum Haaglanden, Bronovo ziekenhuis, Groene Hart Ziekenhuis en 't Lange Land Ziekenhuis, hebben gezamenlijk een PET/CT scan aangeschaft. Deze PET/CT scan is de tweede helft van 2010 geplaatst op de Bleulandlocatie van het Groene Hart Ziekenhuis in Gouda. Het HMC heeft een afname garantie verstrekt tot 2019. Ultimo 2016 bedraagt de hieruit voortvloeiende verplichting € 2,1 mln.

St Jacobusstichting

HMC heeft op 23 december 2011 met de St Jacobusstichting een overeenkomst gesloten waarbij de St Jacobusstichting vanaf 2012 neurochirurgische apparatuur om niet ter beschikking stelt aan HMC voor de behandeling van intra-axiale hersentumoren. Uiterlijk 1 februari 2017 dienen jaarlijks 250 patiënten te worden behandeld door HMC. Wanneer dit aantal niet wordt behaald dient HMC de apparatuur tegen de dan geldende boekwaarde van € 726.386 over te nemen van de St Jacobusstichting. HMC verwacht, conform de uitgangspunten bij deze overeenkomst, dit aantal patiënten per jaar te behalen.

6.1.5 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

Zekerheden

HMC heeft aan de ING Bank, De Nederlandse Staat en het Waarborgfonds voor de Zorgsector een positieve hypotheekverklaring afgegeven. Aan de ING Bank is daarnaast eveneens een negatieve pledge/pari passu en cross default verklaring afgegeven.

Verder zijn de vorderingen verpand aan de ING Bank.

In 2016 is op verzoek van het Waarborgfonds hypotheek gevestigd op het onroerend goed van Westeinde, Antoniushove, Bronovo en Nebo inclusief verpanding van de hierin aanwezige roerende zaken ten behoeve van de ING Bank, de Nederlandse Staat en het Waarborgfonds voor een totaalbedrag van € 167 mln. In de hypotheek zijn niet betrokken het H-gebouw, kadastraal bekend onder L12091 en het Poortgebouw, kadastraal bekend onder X6071.

De totale kredietfaciliteit bij de ING Bank bedraagt per 31 december 2016 € 99.000.000.

HMC heeft aan ABN AMRO een borgstelling afgegeven van € 1.125.000 ter meerdere zekerheid voor de financiering van de (ver-)niewbouw van de Apotheek Haagse Ziekenhuizen.

Obligoverplichtingen Waarborgfonds

In 2016 is één lening toegevoegd aan de geborgde leningen bij het Waarborgfonds. De obligoverplichting van 3% over de geborgde restschuld bedraagt ca. € 2,27 mln. Het obligo wordt slechts ingeroepen in het uitzonderlijke geval dat het waarborgfonds voor de zorgsector over onvoldoende vermogen beschikt.

Huur ruimten derden

Er is sprake van verplichtingen uit hoofde van lopende huurcontracten voor diverse poliklinieken, bedrijfsruimten en een aantal woningen in Hubertusstaete. De jaarlijkse huurverplichting die hier uit voortvloeit bedraagt voor de komende 5 jaar in totaal jaarlijks ca. € 1,6 mln. Dit bedrag wordt jaarlijks geïndexeerd met de consumentenprijsindex.

Met Bronovo Martha Flora is een huurovereenkomst afgesproken tot in ieder geval 2028 waarbij de geïndexeerde huur van Zorgveste (€ 697.000) aan hen wordt doorbelast.

Door deelnemingen worden de volgende ruimten gehuurd van HMC:

- Begane grond in de centrale hal locatie HMC Westeinde door Express-so BV;
- Begane grond in de centrale hal locatie HMC Antoniushove door Express-so BV;
- Begane grond in de centrale hal locatie HMC Westeinde door Apotheek MCH Lijnbaan BV;
- Bedrijfsruimte aan de Bronovolaan 3 locatie Bronovo door Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde BV.

Met de firma ISS Facility Services is een overeenkomst gesloten voor het uitbaten van het restaurant op locatie Bronovo.

Ten behoeve van de magazijnruimte Binckhorst in Den Haag heeft HMC een bankgarantie verstrekt van € 28.759.

Ten behoeve van de magazijnruimte Zinkwerf in Den Haag heeft HMC een bankgarantie verstrekt van € 36.202.

Met betrekking tot het wassen door derden en het gebruik van kopieerfaciliteiten zijn meerjarige overeenkomsten afgesloten. De verplichtingen voor de kopieerfaciliteiten bedragen voor de periode 2017 tot en met 2022 in totaal € 1,7 mln. plus een bedrag per kopie. De verplichtingen voor het wassen door derden zijn gebaseerd op een tarief per te reinigen artikel voor de periode 2017 tot 2021 en zijn in Coöperatie verband overeengekomen.

Macrobeheersingsinstrument

Het macrobeheersingsinstrument (MBI) kan door de minister van VWS worden ingezet bij overschrijdingen van het macrokader zorg. Het MBI is uitgewerkt in de Aanwijzing macrobeheersmodel instellingen voor medisch specialistische zorg. Inzet van het MBI betekent een terugvordering bij instellingen voor medisch specialistische zorg. Jaarlijks wordt door de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) ambtshalve een MBI-omzetplafond vastgesteld. Tevens wordt door de NZa jaarlijks een omzetplafond per instelling vastgesteld, die afhankelijk is van de realisatie van het MBI-omzetplafond van alle instellingen gezamenlijk. Deze vaststelling vindt plaats nadat door de Minister van VWS de overschrijding van het MBI-omzetplafond uiterlijk vóór 1 december van het opvolgend jaar is gecommuniceerd.

Voor de verschillende boekjaren geldt het volgende:

- Voor 2015 is het MBI-omzetplafond door de NZa vastgesteld op € 20,298 mln. (prijsniveau 2014). Bij het opstellen van de jaarrekening 2016 is niet bekend of sprake is van een overschrijding van het MBI-omzetplafond over 2015.
- Voor 2016 is het MBI-omzetplafond door de NZa vastgesteld op € 21,049 mln. (prijsniveau 2015). Bij het opstellen van de jaarrekening 2016 is niet bekend of sprake is van een overschrijding van het MBI-omzetplafond over 2016.

HMC is niet in staat een betrouwbare inschatting te maken of er uiteindelijk sprake zal zijn van een daadwerkelijke verplichting voor de instelling voortkomende uit het MBI. Hierdoor is deze mogelijke verplichting niet tot uitdrukking gebracht in de balans per 31 december 2016.

6.1.6 MUTATIEOVERZICHT IMMATERIELE VASTE ACTIVA

	Kosten op- richting en uitgifte van aandelen € 1.000	Kosten van ontwikkeling € 1.000	Kosten van concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom € 1.000	Kosten van goodwill die van derden is verkregen € 1.000	Vooruitbe- talingen op immateriële activa € 1.000	Totaal € 1.000
Stand per 1 januari 2016						
- aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
Boekwaarde per 1 januari 2016	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Mutaties in het boekjaar						
- investeringen	0	0	0	0	0	0
- herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
- bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0
<i>- terugname geheel afgeschreven activa</i>						
.aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
<i>- desinvesteringen</i>						
aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
cumulatieve afschrijvingen	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
per saldo	0	0	0	0	0	0
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Stand per 31 december 2016						
- aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
Boekwaarde per 31 december 2016	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>

Afschrijvingspercentage

6.1.7 MUTATIEOVERZICHT MATERIELE VASTE ACTIVA

	Bedrijfs- gebouwen en terreinen € 1.000	Machines en installaties € 1.000	Andere vaste bedrijfs- middelen, technische en administratieve uitrusting € 1.000	Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa € 1.000	Niet aan het bedrijfsproces dienstbare materiële activa € 1.000	Totaal € 1.000	Deel- nemingen € 1.000	Totaal € 1.000
Stand per 1 januari 2016								
- aanschafwaarde	322.110	58.241	148.913	17.582	0	546.846	6.917	553.763
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	171.999	33.672	99.769	0	0	305.440	4.058	309.498
Boekwaarde per 1 januari 2016	<u>150.111</u>	<u>24.569</u>	<u>49.144</u>	<u>17.582</u>	<u>0</u>	<u>241.406</u>	<u>2.859</u>	<u>244.265</u>
Mutaties in het boekjaar								
- investeringen	14.177	6.325	16.345	3.788	0	40.635	106	40.741
- herwaarderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
- afschrijvingen	10.499	4.323	12.474	0	0	27.296	593	27.889
- bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>- terugname geheel afgeschreven activa</i>								
.aanschafwaarde	8.547	0	17.061	0	0	25.608	0	25.608
.cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve afschrijvingen	8.547	0	17.061	0	0	25.608	0	25.608
<i>- desinvesteringen</i>								
aanschafwaarde	0	0	0	34	0	34	179	213
cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0	0	0
per saldo	0	0	0	34	0	34	179	213
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	<u>3.678</u>	<u>2.002</u>	<u>3.871</u>	<u>3.754</u>	<u>0</u>	<u>13.305</u>	<u>-666</u>	<u>12.639</u>
Stand per 31 december 2016								
- aanschafwaarde	327.740	64.566	148.197	21.336	0	561.839	6.844	568.683
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	173.951	37.995	95.182	0	0	307.128	4.651	311.779
Boekwaarde per 31 december 2016	<u>153.789</u>	<u>26.571</u>	<u>53.015</u>	<u>21.336</u>	<u>0</u>	<u>254.711</u>	<u>2.193</u>	<u>256.904</u>
<i>Afschrijvingspercentage</i>	diversen %	diversen %	diversen %		diversen %		diversen %	

6.1.8 MUTATIEOVERZICHT FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	Deelnemingen in groepsmaat- schappijen	Overige deelnemingen	Vorderingen op groepsmaat- schappijen	Vorderingen op participanten en op maatschappij- en waarin wordt deelgenomen (overige deelnemingen)	Overige effecten	Vordering op grond van compensa- tieregeling	Overige vorderingen	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Boekwaarde per 1 januari 2016	0	2.055	0	0	0	0	2.520	4.575
Kapitaalstortingen	0	0	0	0	0	0	31	31
Resultaat deelnemingen	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangen dividend	0	0	0	0	0	0	0	0
Verstekte leningen / verkregen effecten	0	0	0	0	0	0	0	0
Ontvangen dividend / aflossing leningen	0	-526	0	0	0	0	-3	-529
(Terugname) waardeverminderingen	0	-1.454	0	0	0	0	0	-1.454
Amortisatie (dis)agio	0	0	0	0	0	0	0	0
Boekwaarde per 31 december 2016	<u>0</u>	<u>75</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>2.548</u>	<u>2.623</u>
Som waardeverminderingen								0

6.1.9 Overzicht langlopende schulden ultimo 2016

Leninggever	Datum	Hoofdsom	Totale loop- tijd	Soort lening	Werk- lijke- rente	Restschuld 31 december 2015	Nieuwe leningen in 2016	Aflossing in 2016	Restschuld 31 december 2016	Restschuld over 5 jaar	Resterende looptijd in jaren eind 2016	Aflos- sings- wijze	Aflos- sing 2017	Gestelde zekerheden
		€ 1.000			%	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000			€ 1.000	
Bank Nederlandse Gemeenten	30-mrt-01	5.445	20	onderhands	2,200%	1.634	0	272	1.362	0	5	lineair	272	2)
Nederlandse Waterschapsbank	30-mrt-01	5.445	20	onderhands	4,320%	1.634	0	272	1.362	0	5	lineair	272	2)
Nederlandse Waterschapsbank	30-mrt-01	5.445	20	onderhands	4,270%	1.634	0	272	1.362	0	5	lineair	272	2)
Nederlandse Waterschapsbank	15-nov-01	5.899	20	onderhands	2,710%	1.770	0	295	1.475	0	5	lineair	295	2)
Nederlandse Waterschapsbank	24-jan-02	5.899	20	onderhands	2,150%	2.065	0	295	1.770	295	6	lineair	295	2)
Nederlandse Waterschapsbank	15-aug-02	7.000	25	onderhands	1,180%	3.360	0	280	3.080	1.680	11	lineair	280	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-aug-02	6.000	25	onderhands	3,640%	2.880	0	240	2.640	1.440	11	lineair	240	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	13-aug-02	7.000	25	onderhands	0,650%	3.360	0	280	3.080	1.680	11	lineair	280	2)
Nederlandse Waterschapsbank	14-nov-03	7.000	20	onderhands	2,340%	2.800	0	350	2.450	700	7	lineair	350	2)
Nederlandse Waterschapsbank	14-nov-03	7.000	20	onderhands	1,110%	2.800	0	350	2.450	700	7	lineair	350	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-jun-04	4.254	15	onderhands	4,025%	1.134	0	284	850	0	3	lineair	284	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	21-jun-04	3.630	16	onderhands	4,155%	1.134	0	227	907	0	4	lineair	227	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-aug-04	2.553	15	onderhands	4,475%	681	0	170	511	0	3	lineair	170	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-sep-04	2.553	15	onderhands	4,313%	681	0	170	511	0	3	lineair	170	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-dec-04	2.904	12	onderhands	3,910%	242	0	242	0	0	0	lineair	0	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	2-jan-05	1.453	12	onderhands	3,930%	242	0	121	121	0	1	lineair	121	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	20-jan-05	2.118	14	onderhands	3,950%	605	0	151	454	0	3	lineair	151	1)
Nederlandse Waterschapsbank	20-jan-05	1.059	14	onderhands	3,810%	302	0	76	226	0	3	lineair	76	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-feb-05	3.403	15	onderhands	3,898%	1.134	0	227	907	0	4	lineair	227	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	16-feb-05	2.178	12	onderhands	3,730%	363	0	182	181	0	1	lineair	181	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	21-feb-05	794	14	onderhands	3,620%	227	0	57	170	0	3	lineair	57	1)
Nederlandse Waterschapsbank	18-sep-06	12.000	20	onderhands	2,990%	6.600	0	600	6.000	3.000	10	lineair	600	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	18-sep-06	14.000	20	onderhands	1,700%	7.700	0	700	7.000	3.500	10	lineair	700	2)
ING Bank	15-dec-08	35.000	20	euroflex	3,724%	22.750	0	1.750	21.000	12.250	12	lineair	1.750	3)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-apr-02	3.491	30	onderhands	3,570%	1.979	0	116	1.863	1.283	16	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	3-jun-02	3.491	30	onderhands	3,160%	1.978	0	116	1.862	1.282	16	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	22-okt-02	3.491	30	onderhands	3,670%	1.977	0	117	1.860	1.275	16	lineair	117	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-dec-02	3.490	30	onderhands	2,670%	1.978	0	116	1.862	1.282	16	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-jul-03	5.236	30	onderhands	3,300%	3.141	0	175	2.966	2.091	17	lineair	175	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	14-mrt-03	3.490	30	onderhands	2,700%	2.095	0	116	1.979	1.399	17	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	19-sep-11	10.000	5	onderhands	1,995%	1.500	0	1.500	0	0	0	lineair	0	2)
Nederlandse Waterschapsbank	1-dec-11	15.000	15	onderhands	2,850%	11.000	0	1.000	10.000	5.000	10	lineair	1.000	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-sep-03	10.000	40	onderhands	4,770%	7.000	0	250	6.750	5.500	27	lineair	250	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-sep-03	5.000	20	onderhands	4,495%	2.000	0	250	1.750	500	7	lineair	250	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	30-nov-15	15.000	30	onderhands	1,790%	15.000	0	500	14.500	12.000	29	lineair	500	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	30-nov-15	6.000	15	onderhands	0,430%	6.000	0	400	5.600	3.600	14	lineair	400	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	25-apr-16	3.000	15	onderhands	0,965%	0	3.000	0	3.000	2.000	15	lineair	200	2)
Totaal		236.722				123.380	3.000	12.519	113.861	62.457			10.976	
ING Bank	1-jul-06	9.000	10	roll-over	4,243%	675	0	675	0	0	0	lineair	0	3)
Totaal		9.000				675	0	675	0	0			0	
Totaal		245.722				124.055	3.000	13.194	113.861	62.457			10.976	

Gestelde zekerheid:

- 1) Rijksgarantie
- 2) Waarborgfonds
- 3) Hypotheek op het onroerend goed aan de Burgemeester Banninglaan in Leidschendam, aan de Lijnbaan in Den Haag, aan de Bronvolaan in Den Haag, aan het Floris Arntzeniusplantsoen in Den Haag en aan de Hofcampweg in Wassenaar.

Er zijn geen schulden in rang achtergesteld bij andere schulden. Voor de hypotheek hebben het Waarborgfonds voor de Zorgsector, de ING Bank en de Nederlandse Staat een positie die gelijk in rang is.

In 2016 is ter meerdere zekerheid hypotheekrecht op het onroerend goed aan de Burgemeester Banninglaan in Leidschendam, aan de Lijnbaan, aan de Bronvolaan/Hogenhoucklaan en aan het Floris Arntzeniusplantsoen in Den Haag en aan de Hofcampweg in Wassenaar verstrekt aan het Waarborgfonds, de ING Bank en de Nederlandse Staat voor een bedrag van € 167 mln.

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2016**6.1.10.1 GESEGMENTEERDE RESULTATENREKENING OVER 2016****SEGMENT 1 Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum**

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Opbrengsten zorgprestaties	407.537	417.329
Subsidies	23.241	24.803
Overige bedrijfsopbrengsten	32.450	30.486
Som der bedrijfsopbrengsten	463.228	472.618
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	240.546	238.769
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	27.187	28.462
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	0	0
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	55.990	54.891
Overige bedrijfskosten	130.182	138.144
Som der bedrijfslasten	453.905	460.266
BEDRIJFSRESULTAAT	9.323	12.352
Financiële baten en lasten	-3.422	-3.362
Resultaat aandeel derden	-191	-171
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING	5.709	8.819
Buitengewone baten	0	0
Buitengewone lasten	0	0
Buitengewoon resultaat	0	0
RESULTAAT BOEKJAAR VOOR BELASTINGEN	5.709	8.819
Belastingen	-216	-97
RESULTAAT BOEKJAAR NA BELASTINGEN	5.493	8.722
RESULTAATBESTEMMING		
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Toevoeging/(onttrekking):		
Reserve aanvaardbare kosten	0	0
Algemene en overige reserves	5.493	8.722
	5.493	8.722

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2016**6.1.10.1 GESEGMENTEERDE RESULTATENREKENING OVER 2016****SEGMENT 2 Verpleeghuis Nebo**

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Opbrengsten zorgprestaties	9.505	9.313
Subsidies	155	92
Overige bedrijfsopbrengsten	370	1.235
Som der bedrijfsopbrengsten	10.030	10.640
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	8.144	8.044
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	702	682
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	0	0
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	0	0
Overige bedrijfskosten	1.950	1.379
Som der bedrijfslasten	10.796	10.106
BEDRIJFSRESULTAAT	-767	535
Financiële baten en lasten	-501	-553
Resultaat aandeel derden	0	0
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING	-1.268	-18
Buitengewone baten	0	0
Buitengewone lasten	0	0
Buitengewoon resultaat	0	0
RESULTAAT BOEKJAAR VOOR BELASTINGEN	-1.268	-18
Belastingen	0	0
RESULTAAT BOEKJAAR NA BELASTINGEN	-1.268	-18
RESULTAATBESTEMMING		
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>		
	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Toevoeging/(onttrekking):		
Reserve aanvaardbare kosten	-1.268	-18
Algemene en overige reserves	0	0
	-1.268	-18

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2016

6.1.10.2 AANSLUITING TOTAAL RESULTAAT MET RESULTAAT SEGMENTEN

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€ 1.000	€ 1.000
Resultaat volgens gesegmenteerde resultatenrekeningen:		
SEGMENT 1 Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum	5.493	8.722
SEGMENT 2 Verpleeghuis Nebo	-1.268	-18
	<u>4.225</u>	<u>8.704</u>
Resultaat volgens geconsolideerde resultatenrekening	<u>4.225</u>	<u>8.704</u>

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2016**BATEN****16. Opbrengsten zorgprestaties**

<i>De specificatie is als volgt:</i>	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Opbrengsten zorgverzekeringswet (exclusief subsidies)	412.891	422.922
Overige zorgprestaties	4.152	3.720
Totaal	<u>417.043</u>	<u>426.642</u>

Toelichting:

De opbrengsten zorgverzekeringswet dalen door minder gunstige contractafspraken met Zorgverzekeraars in 2016.

17. Subsidies

<i>De specificatie is als volgt:</i>	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Beschikbaarheidsbijdragen Opleidingen	17.606	19.530
Overige subsidies, waaronder loonkostensubsidies en EU-subsidies	5.789	5.365
Totaal	<u>23.395</u>	<u>24.895</u>

Toelichting:

De subsidieopbrengsten van de post 'Rijkssubsidies vanwege het Ministerie van VWS' zijn in 2016 afgenomen. Dit is toe te schrijven aan minder aantallen artsen in opleiding en medische ondersteunend personeel en gespecialiseerde verpleegkundigen in opleiding.

De stijging van de post 'overige subsidies' is toe te schrijven aan de 'subsidie pilot ziekenhuisartsen in opleiding' en aan de bijdrage 'kwaliteitsimpuls opleidingen 2016'.

18. Overige bedrijfsopbrengsten

<i>De specificatie is als volgt:</i>	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Overige dienstverlening (waaronder 2e-4e geldstroom UMC's voor onderzoek):		
Overige dienstverlening	5.201	4.144
Overige opbrengsten (waaronder vergoeding voor uitgeleend personeel en verhuur onroerend goed):		
Overige opbrengsten	27.620	27.579
Totaal	<u>32.821</u>	<u>31.723</u>

Toelichting:

De toename van de post 'overige dienstverlening' wordt verklaard door hogere huuropbrengsten en hogere opbrengsten voor fysiotherapie en bevallingen.

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2016**LASTEN****19. Personeelskosten***De specificatie is als volgt:*

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Lonen en salarissen	167.907	168.147
Sociale lasten	37.097	35.627
Pensioenpremies	14.710	14.672
Andere personeelskosten:		
Andere persoonsgebonden personeelskosten	11.233	10.271
Subtotaal	<u>230.947</u>	<u>228.717</u>
Personeel niet in loondienst	17.743	18.097
Totaal personeelskosten	<u><u>248.690</u></u>	<u><u>246.814</u></u>
Specificatie aantal personeelsleden in loondienst (in FTE's) per segment per 31 december:		
SEGMENT 1 Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum	3.314	3.322
SEGMENT 2 Verpleeghuis Nebo	124	131
Aantal personeelsleden in loondienst	<u><u>3.438</u></u>	<u><u>3.453</u></u>
Personeel in loondienst deelnemingen (in FTE's) per 31 december	256	260
Totaal aantal personeelsleden op basis van full-time eenheden per 31 december	<u><u>3.694</u></u>	<u><u>3.713</u></u>
Aantal personeelsleden dat buiten Nederland werkzaam is	0	0

Toelichting:

In 2016 zijn de lonen en sociale lasten, ten opzichte van 2015, met ca. € 0,9 mln. gestegen. De stijging wordt onder andere verklaard doordat enkele premies voor werknemersverzekeringen zijn toegenomen. De WIA en Awf zijn gezamenlijk met 1% toegenomen, hetgeen een kostenverhogend effect heeft op de sociale lasten. De ontvangen ziekengelden UWV zijn in 2016 afgenomen. Daarnaast dient er rekening gehouden te worden met jaarlijkse loonstijging in verband met periodieke/structurele verhogingen vanuit de CAO.

De premiedruk bij de pensioenpremies is in 2016 ongewijzigd, de toename komt vrijwel geheel voor rekening van de stijging van de arbeidskosten. De feitelijke stijging is lager doordat de pensioenpremies dalen ten gevolge van een versobering in de pensioenopbouw.

De post 'andere persoonsgebonden personeelskosten' zijn in 2016 met ca. € 1,0 mln. gestegen. Deze stijging wordt veroorzaakt door een stijging van de opleidingskosten, gratificaties en uitbreiding van het Meerkeuze Systeem Arbeidsvoorwaarden om de mogelijkheden binnen de werkkostenregeling te benutten.

Eind 2016 is een pensioenafpraak met de specialisten in loondienst getroffen inzake de compensatie voor de pensioenafopping. In de jaarrekening 2016 is de afwikkeling 2016 van deze post opgenomen.

In de VVT-sector is eind 2016 een nieuwe CAO afgesloten. In deze CAO is de langlopende discussie over ORT tijdens vakantie omgezet in een regeling. In de personeelskosten van Nebo heeft dat tot extra kosten geleid.

In 2015 en 2016 is fors meer, ca € 6 mln., uitgegeven aan personeel niet in loondienst dan in 2014. Deze stijging wordt grotendeels verklaard door de schaarste aan personeel waardoor veel inhuur wordt gepleegd om de bedrijfsvoering te kunnen voorzetten. Met name de hoge inhuur bij de SEH, S&H, ICT en verpleegafdelingen zijn er als gevolg van knelpunten op de arbeidsmarkt.

20. Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa*De specificatie is als volgt:*

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Afschrijvingen:		
- immateriële vaste activa	0	0
- materiële vaste activa	27.889	29.144
Totaal afschrijvingen	<u><u>27.889</u></u>	<u><u>29.144</u></u>

Toelichting:

De afschrijvingskosten dalen omdat in 2015 de oude Ziekenhuis Informatie Systemen van MCH en Bronovo versneld zijn afgeschreven en zijn vervangen door Hix. Zonder deze incidentele posten stijgen de afschrijvingskosten als gevolg van de ingebruikname van de nieuwbouw op locatie HMC Antoniushove.

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2016**21. Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa***De specificatie is als volgt:*

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Bijzondere waardeverminderingen van:		
- immateriële vaste activa	0	0
- materiële vaste activa	0	0
Totaal	0	0

Toelichting:

Er hebben in 2016 geen bijzondere waardeverminderingen plaatsgevonden.

22. Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten*De specificatie is als volgt:*

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	55.991	54.891
Totaal	55.991	54.891

Toelichting:

Vanaf 2015 maakt het honorarium onderdeel uit van de omzet zorgverzekeringswet. Door de waardering van het onderhanden werk tegen 100% vanaf 2016 valt het honorarium in 2016 hoger uit. Daarnaast voorkomen aanneemsommen dat in 2016 de omzet terugvalt.

23. Overige bedrijfskosten*De specificatie is als volgt:*

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten	10.403	10.394
Algemene kosten	38.835	39.059
Patiënt- en bewonersgebonden kosten	78.207	76.547
Onderhoud en energiekosten:		
- Onderhoud	6.810	11.318
- Energiekosten gas	852	703
- Energiekosten stroom	2.041	2.481
- Energie transport en overig	880	982
Subtotaal	10.583	15.484
Huur en leasing	1.807	1.823
Dotaties dubieuze debiteuren	1.568	-99
Overige baten en lasten	-9.271	-3.684
Totaal overige bedrijfskosten	132.132	139.524

Toelichting:

De stijging van de post 'voedingsmiddelen en hotelmatige kosten' wordt met name veroorzaakt door de stijging van de kosten van interklinisch ambulancevervoer (toename aantal ritten) en kosten van extern vervoer derden (parkeerservices). Daarentegen zijn de kosten voor schoonmaak (linnenvoorziening en waskosten) gedaald.

In 2015 werden nog dubbele kosten gemaakt voor twee ziekenhuis informatiesystemen (ZIS). In 2016 worden de kosten van nog maar één ZIS gemaakt. Wel zijn er onder de algemene kosten forse extra advieskosten gemaakt voor het beheer van het systeem. Bovendien zijn de licenties voor de algemene werkplek automatisering fors toegenomen.

De kosten voor uitbesteed onderzoek zijn met € 0,6 mln. toegenomen. Vooral de toename van diagnostiek (PET CT/ PA-onderzoek) bij oncologische patiënten veroorzaakt deze stijging. Het aantal ICD- en PTCA-patiënten is toegenomen. De materiële kosten vormen een belangrijke component en zijn met ca. € 0,5 mln. toegenomen. Daarnaast zijn de kosten van bloedproducten met € 0,2 mln. toegenomen en de kosten voor hechtmaterialen met € 0,4 mln. toegenomen.

Naast deze toenames zijn er ook enkele afnamen te vermelden, onder ander de kosten voor dure geneesmiddelen (TNF-alfaremmers) zijn in 2016 afgenomen als gevolg van preventie beleid. Daarnaast heeft door de concentratie van de interne oncolytica naar één locatie in 2016 geleid tot efficiency verbetering, hetgeen ook heeft geleid tot kostenbesparingen.

De post 'onderhoud en energiekosten' neemt af als gevolg van een lagere dotatie aan de voorziening groot onderhoud. Daarnaast nemen deze kosten af als gevolg van lagere onderhoudskosten i.v.m. minder onderhoudswerkzaamheden en als gevolg van minder eenmalige kosten (oa. Imtech, bewegwijzering).

De kosten van energie zijn in 2016 gedaald, hetgeen toe te schrijven is aan de tariefdaling van de piek- en dal uren. Met name de kosten voor stroom zijn gedaald (ca. € 0,4 mln.).

Het saldo van de overige baten en lasten in 2016 is in vergelijking tot 2015 afgenomen. Deze afname is het gevolg van mutaties in een aantal voorzieningen en reserveringen.

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2016**24. Financiële baten en lasten***De specificatie is als volgt:*

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Rentebaten	36	121
Resultaat deelnemingen	-317	-169
Subtotaal financiële baten	<u>-281</u>	<u>-48</u>
Rentelasten	-3.644	-3.867
Subtotaal financiële lasten	<u>-3.644</u>	<u>-3.867</u>
Totaal financiële baten en lasten	<u><u>-3.925</u></u>	<u><u>-3.915</u></u>

Toelichting:

Onder de financiële baten en lasten vallen de kosten voor langlopende rente, bankrente en overige rentekosten en rentebaten.

De rentebaten bestaat uit de rekening courant rente van diverse bankrekeningen bij de BNG en ING. Door een dalende rentepercentage zijn de rentebaten gedaald.

De rentelasten zijn gedaald door een afnemende restschuld en herziening van de rentepercentage van 1 lening bij de BNG tegen een lager percentage. Op 25 april 2016 is 1 lening aangetrokken bij de BNG voor de nieuwbouw van de kliniek, waarvan de rente meeloopt.

De post 'resultaat deelnemingen' betreft het resultaat van de deelnemingen over het boekjaar 2016. De deelnemingen worden voor 100% geconsolideerd. Het resultaat aandeel derden is onder punt 25 opgenomen.

25. Resultaat aandeel derden*De specificatie is als volgt:*

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Resultaat aandeel derden	-191	-171
Totaal resultaat aandeel derden	<u><u>-191</u></u>	<u><u>-171</u></u>

Toelichting:

Het resultaat aandeel derden per 31 december 2016 betreft het resultaat aandeel derden van Apotheek MCH Lijnbaan BV.

26. Buitengewone baten en lasten*De specificatie is als volgt:*

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Buitengewone baten	0	0
Buitengewone lasten	0	0
Totaal buitengewoon resultaat	<u><u>0</u></u>	<u><u>0</u></u>

Toelichting:

Er zijn geen buitengewone baten en lasten.

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2016**27. Belastingen**

De specificatie is als volgt:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€ 1.000	€ 1.000
Belastingen	216	97
Totaal belastingen	<u>216</u>	<u>97</u>

Toelichting:

Deze post betreft de berekende vennootschapsbelasting van de deelnemingen.

28. Honoraria onafhankelijke accountant

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€ 1.000	€ 1.000
De honoraria van de onafhankelijke accountant over 2016 zijn als volgt:		
1 Controle van de jaarrekening	191	107
2 Overige controlewerkzaamheden (w.o. Regeling AO/IC en Nacalculatie)	95	270
3 Fiscale advisering	4	34
4 Niet-controlediensten	40	9
Totaal honoraria onafhankelijke accountant	<u>330</u>	<u>420</u>

Toelichting:

De honoraria zijn verantwoord in het jaar waarin de diensten zijn geleverd.

29. Transacties met verbonden partijen

Van transacties met verbonden partijen is sprake wanneer een relatie bestaat tussen de instelling, haar deelnemingen en hun bestuurders en leidinggevende functionarissen.

Er hebben zich geen transacties met verbonden partijen voorgedaan op niet-zakelijke grondslag.

De bezoldiging van de bestuurders en toezichhouders is opgenomen onder punt 30.

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2016

30. Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Het HMC is volgens de WNT (zorg-en welzijnsector), op basis van een berekende totaalscore van 15, ingedeeld in klasse V.
Voor topfunctionarissen en overige functionarissen geldt de norm van € 179.000.

De bezoldiging van de functionarissen die over 2016 in het kader van de WNT verantwoord worden, is als volgt:

Leidinggevende topfunctionarissen

Functionaris (functienaam)	Functionaris (naam, voor zover van toepassing)	Duur dienstverband	Omvang dienstverband (in fte)	Gewezen topfunctionaris	(Fictieve) dienstbetrekking	Bezoldiging					Gegevens 2015							
						Beloning	Belastbare onkostenvergoedingen	Beloningen betaalbaar op termijn	Totaal bezoldiging	Toepas-selijk WNT-maximum bezoldiging)	Motivering indien overschrijding	Duur dienstverband	Omvang dienstverband (in fte)	Beloning	Belastbare onkostenvergoedingen	Beloningen betaalbaar op termijn	Totaal bezoldiging	Toepas-selijk WNT-maximum bezoldiging)
						€	€	€	€	€				€	€	€	€	€
bestuurder	P.W. Doop	1/1 - 31/12	1,00		ja	198.239	8.069	10.912	217.221	179.000	1)	1/1 - 31/12	1,00	204.327	8.069	10.767	223.164	229.043
bestuurder	R.M.Y. Barge	1/1 - 31/12	1,00		ja	197.617	8.069	10.912	216.599	179.000	1)	1/1 - 31/12	1,00	195.185	8.069	10.767	214.022	229.043

Motivering overschrijding van de maximale bezoldiging:

1) Beide topfunctionarissen vallen onder de overgangsregeling. Bestaande afspraken blijven gehandhaafd.

Toezichthoudende topfunctionarissen

Bezoldiging										Gegevens 2015				
Functionaris (functienaam)	Functionaris (naam, voor zover van toepassing)	Duur dienst-verband	Beloning	Belast-bare onkosten-vergoedin-gen	Beloningen betaalbaar op termijn	Totaal bezoldiging	Toepas-selijk WNT-maximum bezoldi-ging)	Motivering indien over-schrijding	Duur dienst-verband	Beloning	Belastbare onkosten-vergoedin-gen	Beloningen betaalbaar op termijn	Totaal bezoldiging	Toepas-selijk WNT-maximum bezoldi-ging)
			€	€	€	€	€			€	€	€	€	€
	raad van toezicht	W.J. Deetman	1/1 - 31/12	12.694	0	0	12.694	26.850	1/1 - 31/12	12.694	0	0	12.694	34.356
	raad van toezicht	H.E. van der Horst	1/1 - 31/12	8.462	0	0	8.462	17.900	1/1 - 31/12	8.462	0	0	8.462	22.904
	raad van toezicht	P.A. van der Linden	1/1 - 31/12	8.462	0	0	8.462	17.900	1/1 - 31/12	8.462	0	0	8.462	22.904
	raad van toezicht	C.J.H.M. van Laarhoven	1/1 - 31/12	8.462	0	0	8.462	17.900	1/1 - 31/12	8.462	0	0	8.462	22.904
	raad van toezicht	R.N. van der Plank	1/1 - 31/12	8.588	0	0	8.588	17.900	1/9 - 31/12	2.660	0	0	2.660	7.635
	raad van toezicht	E.M.J. Schoenmaker	1/1 - 31/12	8.462	0	0	8.462	17.900	1/9 - 31/12	2.660	0	0	2.660	7.635
	raad van toezicht	G.R.J. de Groot	1/3 - 31/12	7.052	0	0	7.052	14.958	-	0	0	0	0	0

Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen

Functionaris (functienaam)	Functionaris (naam, voor zover van toepassing)	Omvang dienstverband (in fte)	(Fictieve) dienstbetrekking	Uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	Jaar waarin dienstverband is geëindigd	Totaal toegekende uitkeringen wegens beëindiging dienstverband	Toepas-selijk WNT-maximum ontslaguitkering	Motivering indien overschrijding
				€		€	€	
bestuurder	P.W. Doop	1,00	ja	0	nvt	0	75.000	
bestuurder	R.M.Y. Barge	1,00	ja	0	nvt	0	75.000	

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2016

30. Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Bezoldiging of ontslaguitkering niet-topfunctionarissen

Functionaris (functienaam)	Duur dienstverband	Omvang dienst- verband (in fte)	bezoldiging.										Functie	Gegevens 2015				
			Beloning	Belast- bare onkosten- vergoedin- gen	Beloningen betaalbaar op termijn	Totaal bezoldi- ging	Toepas- selijk WNT- maximum bezoldi- ging)	Motivering indien over- schrijding	Totaal uitkeringen in verband met beëindiging van het dienst- verband	Toepas- selijk WNT- maximum ontslag- uitkering	Motivering indien over- schrijding	Duur dienst- verband		Omvang dienst- verband (in fte)	Beloning	Belastbare onkosten- vergoedin- gen	Belonin- gen betaal- baar op termijn	Totaal bezoldi- ging
			€	€	€	€	€		€	€			€	€	€	€		
specialist	1/1 - 31/12	0,70	138.504	0	9.208	147.711	125.300	1)	0	125.300	specialist	1/1-31/12	0,70	137.608	1.200	7.518	146.326	
specialist	1/1 - 31/12	0,89	163.260	0	11.263	174.523	159.113	1)	0	159.113	specialist	1/1-31/12	0,89	162.491	1.200	9.544	173.235	
specialist	1/1 - 31/12	0,70	137.250	0	9.204	146.454	125.300	1)	0	125.300	specialist	1/1-31/12	0,70	136.305	1.368	7.515	145.188	
specialist	1/1 - 31/12	0,70	140.680	0	9.220	149.900	125.300	1)	0	125.300	specialist	1/1-31/12	0,70	134.114	0	7.531	141.645	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	228.644	0	12.557	241.201	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	208.616	420	10.792	219.828	
specialist	1/1 - 31/12	0,70	149.252	0	9.204	158.456	125.300	1)	0	125.300	specialist	1/1-31/12	0,70	161.507	1.200	7.515	170.222	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	228.600	0	12.557	241.157	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	228.616	0	10.787	239.403	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	208.473	0	11.980	220.453	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	205.350	168	10.772	216.290	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	204.845	480	10.911	216.237	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	199.536	504	10.761	210.801	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	205.964	0	10.892	216.856	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	205.723	336	10.747	216.806	
specialist	1/1 - 31/12	0,80	191.645	0	9.297	200.942	143.200	1)	0	143.200	specialist	1/1-31/12	0,80	187.475	168	8.627	196.270	
specialist	1/1 - 31/12	0,60	117.793	0	7.594	125.387	107.400	1)	0	107.400	specialist	1/1-31/12	0,60	113.619	0	6.447	120.066	
specialist	1/1 - 31/12	0,33	73.132	0	3.583	76.715	59.661	1)	0	59.661	specialist	1/1-31/12	0,67	150.911	0	7.170	158.081	
specialist	1/1 - 31/12	0,70	140.680	0	8.694	149.374	125.300	1)	0	125.300	specialist	1/1-31/12	0,70	134.114	0	7.531	141.645	
specialist	1/1 - 31/12	0,90	191.598	0	10.867	202.466	161.100	1)	0	161.100	specialist	1/1-31/12	0,90	194.702	0	9.886	204.588	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	206.196	0	11.992	218.188	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	195.597	0	10.783	206.380	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	236.366	0	11.498	247.864	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	233.332	504	10.792	244.628	
specialist	1/1 - 31/12	0,90	180.893	0	9.816	190.709	161.100	1)	0	161.100	specialist	1/1-31/12	0,90	153.903	0	8.591	162.494	
specialist	1/1 - 31/12	0,70	128.146	0	8.657	136.803	125.300	1)	0	125.300	specialist	1/1-31/12	0,80	137.354	1.200	7.622	146.176	
specialist	1/1 - 31/12	0,80	135.939	0	8.672	144.611	143.200	1)	0	143.200	specialist	1/1-31/12	0,80	133.917	0	8.552	142.469	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	202.055	480	10.911	213.446	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	199.536	168	10.761	210.465	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	202.089	480	10.911	213.481	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	199.536	0	10.761	210.297	
specialist	1/1 - 31/12	0,80	135.939	0	8.672	144.611	143.200	1)	0	143.200	specialist	1/1-31/12	0,80	133.917	336	8.552	142.805	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	238.397	0	11.498	249.895	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	233.527	168	10.792	244.487	
specialist	1/1 - 31/12	0,80	186.772	0	9.297	196.068	143.200	1)	0	143.200	specialist	1/1-31/12	0,84	191.052	0	9.051	200.103	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	235.922	0	11.498	247.420	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	233.419	336	10.792	244.547	
specialist	1/1 - 31/12	0,80	137.905	0	9.414	147.319	143.200	1)	0	143.200	specialist	1/1-31/12	0,80	147.284	168	8.577	156.029	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	201.919	0	10.911	212.830	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	200.544	0	10.765	211.309	
specialist	1/1 - 31/12	0,80	138.351	0	10.273	148.624	143.200	1)	0	143.200	specialist	1/1-31/12	0,80	139.213	168	8.341	147.722	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	227.293	0	12.024	239.317	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	226.600	168	10.812	237.580	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	259.168	0	12.090	271.258	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	258.475	0	10.872	269.347	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	168.093	0	11.648	179.741	179.000	1)	0	179.000	specialist	5/10-31/12	1,00	30.245	0	2.570	32.815	
specialist	1/1 - 31/12	0,80	163.616	0	9.787	173.403	143.200	1)	0	143.200	specialist	1/1-31/12	0,80	164.094	0	8.610	172.704	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	227.293	0	12.024	239.317	179.000	1)	0	179.000	specialist	2/4-31/12	1,00	225.890	0	10.812	236.702	
specialist	1/1 - 31/12	0,80	179.825	0	10.350	190.176	143.200	1)	0	143.200	specialist	1/1-31/12	0,80	170.464	0	8.952	179.416	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	225.176	0	12.010	237.186	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	227.798	336	10.802	238.936	
specialist	1/1 - 31/12	0,70	134.984	0	8.145	143.129	125.300	1)	0	125.300	specialist	1/1-31/12	0,70	143.475	0	7.529	151.004	
specialist	1/1 - 31/12	0,80	176.645	0	9.783	186.428	143.200	1)	0	143.200	specialist	1/1-31/12	0,80	139.747	0	7.876	147.623	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	237.457	0	12.557	250.014	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	169.079	0	8.891	177.970	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	202.055	480	10.911	213.446	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	199.136	363	10.761	210.260	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	194.680	0	12.480	207.160	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	191.509	420	10.745	202.674	
specialist	1/1 - 31/12	0,90	212.240	0	10.397	222.638	161.100	1)	0	161.100	specialist	1/1-31/12	0,90	212.597	168	9.715	222.480	
specialist	1/1 - 31/12	0,97	226.676	0	11.166	237.842	173.039	1)	0	173.039	specialist	1/3-31/12	0,90	211.196	0	9.709	220.905	
specialist	1/1 - 31/12	1,00	196.184	0	10.900	207.085	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/11-31/12	1,00	188.278	0	10.739	199.017	
specialist	1/1 - 31/12	0,90	183.154	0	10.893	194.046	161.100	1)	0	161.100	specialist	1/11-31/12	0,90	175.103	0	9.699	184.802	

6.1.10 TOELICHTING OP DE GECONSOLIDEERDE RESULTATENREKENING OVER 2016

30. Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Functionaris (functienaam)	Duur dienstverband	Omvang dienst- verband (in fte)	Bezoldiging				Totaal bezoldi- ging	Toepas- selijk WNT- maximum bezoldi- ging)	Motivering indien over- schrijding	Totaal uitkeringen in verband met beëindiging van het dienst- verband	Toepas- selijk WNT- maximum ontslag- uitkering	Motivering indien over- schrijding	Gegevens 2015	Duur dienst- verband	Omvang dienst- verband (in fte)	Beloning	Belastbare onkosten- vergoedin- gen	Belonin- gen betaal- baar op termijn	Totaal bezoldi- ging
			Beloning	Belastbare onkosten- vergoedin- gen	Beloningen betaalbaar op termijn	Functie													
			€	€	€	€	€		€	€	€					€	€	€	€
specialist	1/1 - 31/12	0,80	189.016	0	9.297	198.313	143.200	1)	0	143.200	specialist	1/11-31/12	0,85	198.912	168	9.168	208.248		
specialist	1/1 - 31/12	1,00	225.608	0	12.557	238.165	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	208.022	0	10.792	218.814		
specialist	1/1 - 31/12	0,70	156.332	0	9.246	165.577	125.300	1)	0	125.300	specialist	1/1-31/12	0,80	165.999	0	8.630	174.629		
specialist	1/1 - 31/12	0,70	141.052	0	9.211	150.263	125.300	1)	0	125.300	specialist	1/1-31/12	0,70	140.286	336	7.522	148.144		
specialist	1/1 - 31/12	0,80	150.869	0	10.289	161.157	143.200	1)	0	143.200	specialist	1/1-31/12	0,70	138.320	1.200	7.515	147.035		
specialist	1/1 - 31/12	0,67	133.226	0	8.329	141.556	119.339	1)	0	119.339	specialist	1/1-31/12	0,87	122.741	0	7.159	129.900		
specialist	1/1 - 31/12	1,00	250.744	0	11.493	262.238	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	261.488	0	10.791	272.279		
specialist	1/1 - 31/12	0,90	186.771	0	9.820	196.591	161.100	1)	0	161.100	specialist	1/1-31/12	0,95	210.622	336	10.227	221.185		
specialist	1/1 - 31/12	1,00	170.200	0	10.850	181.050	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	167.376	504	10.700	178.580		
specialist	1/1 - 31/12	0,80	175.372	0	8.721	184.093	143.200	1)	0	143.200	specialist	1/1-31/12	1,00	177.332	168	9.878	187.378		
specialist	1/1 - 31/12	1,00	234.667	0	10.935	245.602	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	215.477	0	10.785	226.262		
specialist	1/1 - 31/12	1,00	170.149	0	10.850	180.999	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	171.202	0	10.700	181.902		
specialist	1/1 - 31/12	0,71	237.420	14.167	11.353	262.940	126.786	1)	0	126.786	specialist	1/1-31/12	1,00	232.046	0	11.802	243.848		
specialist	1/1 - 31/12	0,90	156.756	0	11.366	168.122	161.100	1)	0	161.100									
specialist	1/1 - 31/12	1,00	182.937	0	11.903	194.840	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	185.740	168	10.714	196.622		
specialist	1/1 - 31/12	1,00	225.021	0	12.557	237.578	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	209.275	0	10.792	220.067		
specialist	1/1 - 31/12	1,00	236.192	0	11.498	247.690	179.000	1)	0	179.000	specialist	1/1-31/12	1,00	237.086	0	10.792	247.878		
specialist	1/1 - 31/12	0,60	113.312	0	7.342	120.654	107.400	1)	0	107.400	specialist	1/1-31/12	0,60	98.913	168	6.291	105.372		
specialist	1/1 - 29/2	0,60	0	0	0	0	0	-	150.000	107.400	2)	-	-	0,00	0	0	0		

Motivering overschrijding van de maximale bezoldiging:

1) Overschrijding wordt veroorzaakt dat op basis van individuele indeling functionele, danwel persoonlijke toeslagen worden ontvangen.

2) Afspraak stamt uit 2013, toen werkte specialist nog voor 100%, nu 60% in 2016.

6.1.11 ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016
 (na resultaatbestemming)

	Ref.	31-dec-16	31-dec-15
		€ 1.000	€ 1.000
ACTIVA			
Vaste activa			
Immateriële vaste activa	1	0	0
Materiële vaste activa	2	254.711	241.406
Financiële vaste activa	3	4.420	6.635
Totaal vaste activa		259.131	248.041
Vlottende activa			
Voorraden	4	1.056	1.116
Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten	5	15.388	4.120
Vorderingen uit hoofde van financieringstekort	6	329	0
Debiteuren en overige vorderingen	7	76.438	151.990
Effecten	8	0	0
Liquide middelen	9	32.221	436
Totaal vlottende activa		125.432	157.662
Totaal activa		384.563	405.703
PASSIVA			
Eigen vermogen			
Kapitaal	10	1.336	1.336
Bestemmingsreserves		355	8.106
Bestemmingsfondsen		-6.951	-5.683
Algemene en overige reserves		141.139	127.908
Totaal eigen vermogen		135.879	131.667
Voorzieningen			
Voorzieningen uit hoofde van macrobeheersinstrument	11	0	0
Overige voorzieningen		28.644	35.192
Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	12	102.887	110.863
Kortlopende schulden (ten hoogste 1 jaar)			
Schulden uit hoofde van financieringsoverschot	6	0	270
Overige kortlopende schulden	13	117.153	127.711
Totaal passiva		384.563	405.703

6.1.12 ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2016

	Ref.	2016 € 1.000	2015 € 1.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:			
Opbrengsten zorgprestaties	16	417.042	426.642
Subsidies	17	23.395	24.894
Overige bedrijfsopbrengsten	18	17.431	18.122
Som der bedrijfsopbrengsten		457.868	469.658
BEDRIJFSLASTEN:			
Personeelskosten	19	246.862	244.843
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	20	27.296	28.558
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	21	0	0
Honorariumkosten vrijgevestigd medisch specialisten	22	55.991	54.891
Overige bedrijfskosten	23	120.170	128.989
Som der bedrijfslasten		450.319	457.281
BEDRIJFSRESULTAAT		7.549	12.377
Financiële baten en lasten	24	-3.324	-3.673
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING		4.225	8.704
Buitengewone baten	25	0	0
Buitengewone lasten	25	0	0
Buitengewoon resultaat		0	0
RESULTAAT BOEKJAAR		4.225	8.704
RESULTAATBESTEMMING			
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>			
		2016	2015
		€ 1.000	€ 1.000
Toevoeging/(onttrekking):			
Reserve aanvaardbare kosten		-1.268	-18
Algemene en overige reserves		5.493	8.722
		4.225	8.704

6.1.13 GRONDSLAGEN VAN WAARDERING EN RESULTAATBEPALING ENKELVOUDIGE JAARREKENING

6.1.13.1 Algemeen

Voor een toelichting op de specificaties van de enkelvoudige balans en resultatenrekening wordt verwezen naar de toelichting bij de geconsolideerde balans en resultatenrekening.

6.1.13.2 Afwijkingen in waarderingsgrondslagen enkelvoudige jaarrekening

Er zijn geen afwijkingen van de waarderingsgrondslagen in de enkelvoudige jaarrekening ten opzichte van de geconsolideerde jaarrekening. Verwezen wordt derhalve naar de geconsolideerde jaarrekening.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

Voor zover posten uit de enkelvoudige balans niet afwijken van de geconsolideerde balans zijn deze hierna niet nader toegelicht en wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde balans.

ACTIVA**1. Immateriële vaste activa**

De specificatie is als volgt:

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Kosten oprichting en uitgifte van aandelen	0	0
Kosten van ontwikkeling	0	0
Kosten van concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom	0	0
Kosten van goodwill die van derden is verkregen	0	0
Vooruitbetalingen op immateriële activa	0	0
Totaal immateriële vaste activa	0	0

Toelichting:

Voor een nadere specificatie van het verloop van de immateriële vaste activa per activagroep wordt verwezen naar de betreffende toelichting op de geconsolideerde balans.

2. Materiële vaste activa

De specificatie is als volgt:

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Bedrijfsgebouwen en terreinen	153.789	150.111
Machines en installaties	26.571	24.569
Andere vaste bedrijfsmiddelen, technische en administratieve uitrusting	53.015	49.144
Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	21.336	17.582
Niet aan het bedrijfsproces dienstbare materiële activa	0	0
Totaal materiële vaste activa	254.711	241.406

Het verloop van de materiële activa in het verslagjaar is als volgt weer te geven:

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Boekwaarde per 1 januari	241.406	223.988
Bij: investeringen	40.635	46.032
Bij: herwaarderingen	0	0
Af: afschrijvingen	27.296	28.558
Af: bijzondere waardeverminderingen	0	0
Af: terugname geheel afgeschreven activa	0	0
Af: desinvesteringen	34	56
Boekwaarde per 31 december	254.711	241.406

Toelichting:

Voor een nadere specificatie van het verloop van de immateriële vaste activa per activagroep wordt verwezen naar de betreffende toelichting op de geconsolideerde balans.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016**3. Financiële vaste activa***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Deelnemingen	54	2.049
Resultaat deelnemingen	1.140	1.240
Leningen	3.226	3.346
Totaal financiële vaste activa	<u>4.420</u>	<u>6.635</u>

*Het verloop van de financiële vaste activa is als volgt:***Specificatie deelnemingen:**

x € 1.000	31-12-2015	Mutatie	31-12-2016
Apotheek MCH Lijnbaan BV	9	0	9
Express-so BV	18	0	18
West End Facility BV	18	0	18
Lab West BV	9	0	9
MediRisk	2.004	-550	1.454
Nederlandse Centrum voor Plastische Chirurgie BV	0	0	0
<i>Subtotaal</i>	2.058	-550	1.508
Waardevermindering Lab West BV	-9	9	0
Waardevermindering MediRisk	0	-1.454	-1.454
Totaal	2.049	-1.995	54

Specificatie resultaat deelnemingen:

x € 1.000	31-12-2015	Mutatie	Aandeel derden	31-12-2016
Apotheek MCH Lijnbaan BV	447	-10	5	442
Express-so BV	521	-75	0	446
West End Facility BV	272	-68	0	204
Lab West BV	-319	733	-366	48
Bronovo Participaties BV	-682	-295	0	-977
<i>Subtotaal</i>	239	285	-361	163
Waardevermindering Lab West BV	319	-319	0	0
Waardevermindering Bronovo Participaties BV	682	295	0	977
Totaal	1.240	261	-361	1.140

Specificatie leningen:

x € 1.000	31-12-2015	Aflossing	Verstrekt	31-12-2016
Lening u/g Apotheek Haagse Ziekenhuizen	2.145	0	0	2.145
Lening u/g Apotheek Antoniushove	150	0	0	150
Lening u/g Apotheek MCH Lijnbaan BV	150	0	0	150
Lening u/g Lab West BV	567	-95	0	472
Lening u/g MediRisk	68	0	0	68
Lening u/g Coöperatie Profportaal Zorg UA	16	-12	12	16
Lening u/g Express-so BV	250	-25	0	225
Totaal	3.346	-132	12	3.226

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

In de 'specificatie resultaat deelnemingen' is in het kolom 'mutatie', resultaatcorrecties uit voorgaande jaren opgenomen.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016**Toelichting op belangen in andere rechtspersonen of vennootschappen:**

Naam en rechtsvorm en woonplaats rechtspersoon	Kernactiviteit	Verschaft kapitaal	Kapitaalbelang (in %)	Eigen vermogen €	Resultaat €
Rechtstreekse kapitaalbelangen >= 20%:					
Express-so BV, te Den Haag	zie 6.1.4	18.000	100%	464.212	-45.605
West End Facility BV, te Den Haag	zie 6.1.4	18.000	100%	222.078	-67.577
Apotheek MCH Lijnbaan BV, te Den Haag	zie 6.1.4	9.180	51%	885.857	390.017
Lab West BV, te Den Haag	zie 6.1.4	9.000	50%	113.179	732.864
Zeggenschapsbelangen:					
Bronovo Participaties BV heeft de volgende belangen:					
Bronovo Behandeladviescentrum Ouderengeneeskunde BV	zie 6.1.4	18.000	50%	476.481	-75.013
Bronovo Martha Flora BV	zie 6.1.4	100	50%	-1.808.337	-603.634
Cardiologie Centrum Voorschoten BV	zie 6.1.4	5.400	30%	174.000	29.000

Toelichting:

Zowel het resultaat als het vermogen zijn voor 100% in het bovenstaande tabel weergegeven. Verschillen met de verloopoverzicht is te verklaren door mutaties in het resultaat uit voorgaande boekjaren.

Zie voor verdere toelichting, toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

4. Voorraden

De specificatie is als volgt:

	31-dec-16 € 1.000	31-dec-15 € 1.000
Medische middelen	1.051	1.116
Leenemballage	45	40
Overige middelen	0	0
Af: incourante voorraden	-40	-40
Totaal voorraden	1.056	1.116

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016**5. Onderhanden werk uit hoofde van DBC's / DBC-zorgproducten**

De specificatie is als volgt:

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Onderhanden werk DBC's / DBC-zorgproducten	50.177	37.939
Onderhanden werk GRZ	360	238
Af: ontvangen voorschotten	-35.149	-34.057
Totaal onderhanden werk	15.388	4.120

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

6. Vorderingen uit hoofde van financieringstekort en schulden uit hoofde van financieringsoverschot

	t/m 2013	2014	2015	2016	totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Saldo per 1 januari	290	1.847	-315	-270	290
Financieringsverschil boekjaar	1.421	-71	45	391	1.786
Correcties voorgaande jaren	-9	0	0	208	199
Betalingen/ontvangsten	145	-2.091	0	0	-1.946
Subtotaal mutatie boekjaar	1.557	-2.162	45	599	39
Saldo per 31 december	1.847	-315	-270	329	329

Stadium van vaststelling (per erkenning):

c

c

b

a

a= interne berekening

b= overeenstemming met zorgverzekeraars

c= definitieve vaststelling NZa

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Waarvan gepresenteerd als:		
- vorderingen uit hoofde van financieringstekort	329	0
- schulden uit hoofde van financieringsoverschot	0	270
	329	-270

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016**7. Debiteuren en overige vorderingen***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Vorderingen op debiteuren	64.807	140.084
Nog te factureren omzet DBC's / DBC-zorgproducten	18.869	134.631
Nog te factureren omzet GRZ	226	162
Af: ontvangen voorschotten NTF	-3.287	-128.948
Overige vorderingen:		
Vorderingen op groepsmaatschappijen	468	112
Vorderingen op participanten en maatschappijen waarin wordt deelgenomen	0	0
Vooruitbetaalde bedragen:		
Vooruitbetaalde bedragen	4.505	3.809
Overige overlopende activa:		
Te vorderen uit hoofde van contracten	-14.461	-5.754
Medische stafleden	-34	-34
Vorderingen personeel	-60	26
Te verrekenen met Stafmaatschap	-49	0
Overige vorderingen	5.454	7.902
Totaal overige vorderingen	<u>76.438</u>	<u>151.990</u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

8. Effecten*De specificatie is als volgt:*

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Effecten	0	0
Totaal effecten	<u>0</u>	<u>0</u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

9. Liquide middelen*De specificatie is als volgt:*

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Bankrekeningen	32.216	405
Kassen	5	31
Totaal liquide middelen	<u>32.221</u>	<u>436</u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016**PASSIVA****10. Eigen vermogen***Het eigen vermogen bestaat uit de volgende componenten:*

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Kapitaal	1.336	1.336
Bestemmingsreserves	355	8.106
Bestemmingsfondsen	-6.951	-5.683
Algemene en overige reserves	141.139	127.908
Totaal groepsvermogen	<u>135.879</u>	<u>131.667</u>

Kapitaal*Het verloop is als volgt weer te geven:*

	Saldo per 1-jan-2016	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2016
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Kapitaal	1.336	0	0	1.336
Totaal kapitaal	<u>1.336</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>1.336</u>

Bestemmingsreserves*Het verloop is als volgt weer te geven:*

	Saldo per 1-jan-2016	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2016
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Bestemmingsreserves:				
Reserve afschrijving investeringen	1.403	0	1.403	0
Reserve automatisering	3.948	0	3.948	0
Reserve projecten	2.400	0	2.400	0
Reserve bond medische specialisten	355	0	0	355
Reserve aanvaardbare kosten:				
Totaal bestemmingsreserves	<u>8.106</u>	<u>0</u>	<u>7.751</u>	<u>355</u>

Bestemmingsfondsen*Het verloop is als volgt weer te geven:*

	Saldo per 1-jan-2016	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2016
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Bestemmingsfondsen:				
Egalisatie afschrijvingen	268	0	0	268
Reserve aanvaardbare kosten	-5.951	-1.268	0	-7.219
Totaal bestemmingsfondsen	<u>-5.683</u>	<u>-1.268</u>	<u>0</u>	<u>-6.951</u>

Algemene en overige reserves*Het verloop is als volgt weer te geven:*

	Saldo per 1-jan-2016	Resultaat- bestemming	Overige mutaties	Saldo per 31-dec-2016
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Algemene reserves:				
Algemene reserves	72.529	5.493	-62.823	140.845
Bestemmingsfondsen	55.072	0	55.072	0
Overige reserves:				
Diakonia (voormalig pensioen)	307	0	13	294
Totaal algemene en overige reserves	<u>127.908</u>	<u>5.493</u>	<u>-7.738</u>	<u>141.139</u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016**Specificatie aansluiting geconsolideerd - enkelvoudig vermogen 31 december 2016 en resultaat over 2016***De specificatie is als volgt :*

	Eigen vermogen	Resultaat
	€ 1.000	€ 1.000
Enkelvoudig eigen vermogen en resultaat:	135.879	4.225
Geconsolideerd eigen vermogen en resultaat Ziekenhuis	142.483	5.493
Geconsolideerd eigen vermogen en resultaat Verpleeghuis Nebo	-6.604	-1.268
Totaal geconsolideerd eigen vermogen en resultaat	<u>135.879</u>	<u>4.225</u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

11. Voorzieningen

<i>Het verloop is als volgt weer te geven:</i>	Saldo per 1-jan-2016	Dotatie	Onttrekking	Vrijval	Saldo per 31-dec-2016
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Voorzieningen uit hoofde van macrobeheersinstrument	0	0	0	0	0
Overige voorzieningen:					
Egalisatie rekening groot onderhoud	28.527	1.608	6.091	2.145	21.899
Jubilea	1.528	0	63	0	1.465
Reorganisatievoorziening	3.200	638	600	0	3.238
Voorziening CAO Levensfase	923	3	192	0	734
Vorderingen op verbonden partijen	254	0	0	0	254
Reorganisatievoorziening Nebo	450	0	450	0	0
Voorziening Medirisk eigen behoud	0	1.060	6	0	1.054
Voorziening deelneming Lab West BV	310	0	0	310	0
Totaal voorzieningen	<u>35.192</u>	<u>3.309</u>	<u>7.402</u>	<u>2.455</u>	<u>28.644</u>

Toelichting in welke mate (het totaal van) de voorzieningen als langlopend moeten worden beschouwd:

	31-dec-2016
	€ 1.000
Kortlopend deel van de voorzieningen (< 1 jr.)	11.194
Langlopend deel van de voorzieningen (> 1 jr.)	17.450

Toelichting per categorie voorziening:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016**12. Langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)***De specificatie is als volgt:*

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Schulden aan banken	102.885	110.861
Overige langlopende schulden	2	2
Totaal langlopende schulden (nog voor meer dan een jaar)	102.887	110.863

Het verloop is als volgt weer te geven:

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 1 januari	123.380	114.499
Bij: nieuwe leningen	3.000	21.000
Af: aflossingen	12.519	12.119
Stand per 31 december	113.861	123.380
Af: aflossingsverplichting komend boekjaar	10.976	12.519
Stand langlopende schulden per 31 december	102.885	110.861

Toelichting in welke mate (het totaal van) de langlopende schulden als langlopend moeten worden beschouwd:

Kortlopend deel van de langlopende schulden (< 1 jr.), aflossingsverplichtingen	10.976	12.519
Langlopend deel van de langlopende schulden (> 1 jr.) (balanspost)	102.885	110.861
Hiervan langlopend (> 5 jaar)	62.457	61.739

Voor een nadere toelichting op de langlopende schulden wordt verwezen naar de bijlage overzicht langlopende schulden.
De aflossingsverplichtingen zijn verantwoord onder de kortlopende schulden.

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde jaarrekening 6.1.5.

13. Overige kortlopende schulden*De specificatie is als volgt:*

	31-dec-16	31-dec-15
	€ 1.000	€ 1.000
Schulden aan groepmaatschappijen	161	185
Schulden aan kredietinstellingen	15.900	1.000
Crediteuren	16.336	15.113
Aflossingsverplichtingen langlopende leningen	10.976	12.519
Aflossingsverplichtingen roll-over lening	0	675
Belastingen en sociale premies	10.378	9.897
Schulden terzake pensioenen	2.287	2.912
Nog te betalen salarissen	1.598	1.221
Vakantiegeld	7.033	6.885
Vakantiedagen	3.498	2.784
CAO levensfase	14.310	12.772
Overige schulden:		
Te verrekenen met Medische Specialisten	12.785	21.366
Nog te betalen kosten:		
Interest leningen	923	1.049
Overige overlopende passiva:		
Overige kortlopende schulden	20.968	39.333
Totaal overige kortlopende schulden	117.153	127.711

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

6.1.14 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE BALANS PER 31 DECEMBER 2016

14. Financiële instrumenten

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

15. Niet in de balans opgenomen verplichtingen en niet in de balans opgenomen activa

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde balans 6.1.5.

6.1.15 ENKELVOUDIG MUTATIEOVERZICHT IMMATERIELE VASTE ACTIVA

	Kosten op- richting en uitgifte van aandelen	Kosten van ontwikkeling	Kosten van concessies, vergunningen en rechten van intellectuele eigendom	Kosten van goodwill die van derden is verkregen	Vooruitbe- talingen op immateriële activa	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 1 januari 2016						
- aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
Boekwaarde per 1 januari 2016	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Mutaties in het boekjaar						
- investeringen	0	0	0	0	0	0
- herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
- bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0
<i>- terugname geheel afgeschreven activa</i>						
.aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
<i>- desinvesteringen</i>						
aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
per saldo	0	0	0	0	0	0
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Stand per 31 december 2016						
- aanschafwaarde	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
Boekwaarde per 31 december 2016	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>

Afschrijvingspercentage

6.1.16 ENKELVOUDIG MUTATIEOVERZICHT MATERIELE VASTE ACTIVA

	Bedrijfs- gebouwen en terreinen	Machines en installaties	Andere vaste bedrijfs- middelen, technische en administratieve uitrusting	Materiële vaste bedrijfsactiva in uitvoering en vooruitbetalingen op materiële vaste activa	Niet aan het bedrijfsproces dienstbare materiële activa	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Stand per 1 januari 2016						
- aanschafwaarde	322.110	58.241	148.913	17.582	0	546.846
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	171.999	33.672	99.769	0	0	305.440
Boekwaarde per 1 januari 2016	150.111	24.569	49.144	17.582	0	241.406
Mutaties in het boekjaar						
- investeringen	14.177	6.325	16.345	3.788	0	40.635
- herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- afschrijvingen	10.499	4.323	12.474	0	0	27.296
- bijzondere waardeverminderingen	0	0	0	0	0	0
- terugname geheel afgeschreven activa						
.aanschafwaarde	8.547	0	17.061	0	0	25.608
.cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
.cumulatieve afschrijvingen	8.547	0	17.061	0	0	25.608
- desinvesteringen						
aanschafwaarde	0	0	0	34	0	34
cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
cumulatieve afschrijvingen	0	0	0	0	0	0
per saldo	0	0	0	34	0	34
Mutaties in boekwaarde (per saldo)	3.678	2.002	3.871	3.754	0	13.305
Stand per 31 december 2016						
- aanschafwaarde	327.740	64.566	148.197	21.336	0	561.839
- cumulatieve herwaarderingen	0	0	0	0	0	0
- cumulatieve afschrijvingen	173.951	37.995	95.182	0	0	307.128
Boekwaarde per 31 december 2016	153.789	26.571	53.015	21.336	0	254.711
Afschrijvingspercentage	diversen %	diversen %	diversen %		diversen %	

6.1.17 ENKELVOUDIG MUTATIEOVERZICHT FINANCIËLE VASTE ACTIVA

	Deelnemingen in groepsmaat- schappijen	Overige deelnemingen	Vorderingen op groepsmaat- schappijen	Vorderingen op participanten en op maatschappij- en waarin wordt deelgenomen (overige deelnemingen)	Overige effecten	Vordering op grond van compensa- tieregeling	Overige vorderingen	Totaal
	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000
Boekwaarde per 1 januari 2016	0	3.289	0	0	0	0	3.346	6.635
Kapitaalstortingen	0	0	0	0	0	0	0	0
Resultaat deelnemingen	0	199	0	0	0	0	0	199
Ontvangen dividend	0	0	0	0	0	0	0	0
Verstrekte leningen / verkregen effecten	0	0	0	0	0	0	12	12
Ontvangen dividend / aflossing leningen	0	-825	0	0	0	0	-132	-957
(Terugname) waardeverminderingen	0	-1.469	0	0	0	0	0	-1.469
Amortisatie (dis)agio	0	0	0	0	0	0	0	0
Boekwaarde per 31 december 2016	<u>0</u>	<u>1.194</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>3.226</u>	<u>4.420</u>
Som waardeverminderingen								0

6.1.18 Enkelvoudig overzicht langlopende schulden ultimo 2016

Leninggever	Datum	Hoofdsom	Totale loop- tijd	Soort lening	Werke- lijke- rente	Restschuld 31 december 2015	Nieuwe leningen in 2016	Aflossing in 2016	Restschuld 31 december 2016	Restschuld over 5 jaar	Resterende looptijd in jaren eind 2016	Aflos- sings- wijze	Aflos- sing 2017	Gestelde zekerheden
		€ 1.000			%	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000	€ 1.000			€ 1.000	
Bank Nederlandse Gemeenten	30-mrt-01	5.445	20	onderhands	2,200%	1.634	0	272	1.362	0	5	lineair	272	2)
Nederlandse Waterschapsbank	30-mrt-01	5.445	20	onderhands	4,320%	1.634	0	272	1.362	0	5	lineair	272	2)
Nederlandse Waterschapsbank	30-mrt-01	5.445	20	onderhands	4,270%	1.634	0	272	1.362	0	5	lineair	272	2)
Nederlandse Waterschapsbank	15-nov-01	5.899	20	onderhands	2,710%	1.770	0	295	1.475	0	5	lineair	295	2)
Nederlandse Waterschapsbank	24-jan-02	5.899	20	onderhands	2,150%	2.065	0	295	1.770	295	6	lineair	295	2)
Nederlandse Waterschapsbank	15-aug-02	7.000	25	onderhands	1,180%	3.360	0	280	3.080	1.680	11	lineair	280	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-aug-02	6.000	25	onderhands	3,640%	2.880	0	240	2.640	1.440	11	lineair	240	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	13-aug-02	7.000	25	onderhands	0,650%	3.360	0	280	3.080	1.680	11	lineair	280	2)
Nederlandse Waterschapsbank	14-nov-03	7.000	20	onderhands	2,340%	2.800	0	350	2.450	700	7	lineair	350	2)
Nederlandse Waterschapsbank	14-nov-03	7.000	20	onderhands	1,110%	2.800	0	350	2.450	700	7	lineair	350	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-jun-04	4.254	15	onderhands	4,025%	1.134	0	284	850	0	3	lineair	284	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	21-jun-04	3.630	16	onderhands	4,155%	1.134	0	227	907	0	4	lineair	227	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-aug-04	2.553	15	onderhands	4,475%	681	0	170	511	0	3	lineair	170	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-sep-04	2.553	15	onderhands	4,313%	681	0	170	511	0	3	lineair	170	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-dec-04	2.904	12	onderhands	3,910%	242	0	242	0	0	0	lineair	0	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	2-jan-05	1.453	12	onderhands	3,930%	242	0	121	121	0	1	lineair	121	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	20-jan-05	2.118	14	onderhands	3,950%	605	0	151	454	0	3	lineair	151	1)
Nederlandse Waterschapsbank	20-jan-05	1.059	14	onderhands	3,810%	302	0	76	226	0	3	lineair	76	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-feb-05	3.403	15	onderhands	3,898%	1.134	0	227	907	0	4	lineair	227	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	16-feb-05	2.178	12	onderhands	3,730%	363	0	182	181	0	1	lineair	181	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	21-feb-05	794	14	onderhands	3,620%	227	0	57	170	0	3	lineair	57	1)
Nederlandse Waterschapsbank	18-sep-06	12.000	20	onderhands	2,990%	6.600	0	600	6.000	3.000	10	lineair	600	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	18-sep-06	14.000	20	onderhands	1,700%	7.700	0	700	7.000	3.500	10	lineair	700	2)
ING Bank	15-dec-08	35.000	20	euroflex	3,724%	22.750	0	1.750	21.000	12.250	12	lineair	1.750	3)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-apr-02	3.491	30	onderhands	3,570%	1.979	0	116	1.863	1.283	16	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	3-jun-02	3.491	30	onderhands	3,160%	1.978	0	116	1.862	1.282	16	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	22-okt-02	3.491	30	onderhands	3,670%	1.977	0	117	1.860	1.275	16	lineair	117	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	15-dec-02	3.490	30	onderhands	2,670%	1.978	0	116	1.862	1.282	16	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-jul-03	5.236	30	onderhands	3,300%	3.141	0	175	2.966	2.091	17	lineair	175	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	14-mrt-03	3.490	30	onderhands	2,700%	2.095	0	116	1.979	1.399	17	lineair	116	1)
Bank Nederlandse Gemeenten	19-sep-11	10.000	5	onderhands	1,995%	1.500	0	1.500	0	0	0	lineair	0	2)
Nederlandse Waterschapsbank	1-dec-11	15.000	15	onderhands	2,850%	11.000	0	1.000	10.000	5.000	10	lineair	1.000	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-sep-03	10.000	40	onderhands	4,770%	7.000	0	250	6.750	5.500	27	lineair	250	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	1-sep-03	5.000	20	onderhands	4,495%	2.000	0	250	1.750	500	7	lineair	250	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	30-nov-15	15.000	30	onderhands	1,790%	15.000	0	500	14.500	12.000	29	lineair	500	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	30-nov-15	6.000	15	onderhands	0,430%	6.000	0	400	5.600	3.600	14	lineair	400	2)
Bank Nederlandse Gemeenten	25-apr-16	3.000	15	onderhands	0,965%	0	3.000	0	3.000	2.000	15	lineair	200	2)
Totaal		236.722				123.380	3.000	12.519	113.861	62.457			10.976	
ING Bank	1-jul-06	9.000	10	roll-over	4,243%	675	0	675	0	0	0	lineair	0	3)
Totaal		9.000				675	0	675	0	0			0	
Totaal		245.722				124.055	3.000	13.194	113.861	62.457			10.976	

Gestelde zekerheid:

- 1) Rijksgarantie
- 2) Waarborgfonds
- 3) Hypotheek op het onroerend goed aan de Burgemeester Banninglaan in Leidschendam, aan de Lijnbaan in Den Haag, aan de Bronovolaan in Den Haag, aan het Floris Amtzeniusplantsoen in Den Haag en aan de Hofcampweg in Wassenaar.

Er zijn geen schulden in rang achtergesteld bij andere schulden. Voor de hypotheek hebben het Waarborgfonds voor de Zorgsector, de ING Bank en de Nederlandse Staat een positie die gelijk in rang is.

In 2016 is ter meerdere zekerheid hypotheekrecht op het onroerend goed aan de Burgemeester Banninglaan in Leidschendam, aan de Lijnbaan, aan de Bronovolaan/Hogenhoucklaan en aan het Floris Amtzeniusplantsoen in Den Haag en aan de Hofcampweg in Wassenaar verstrekt aan het Waarborgfonds, de ING Bank en de Nederlandse Staat voor een bedrag van € 167 mln.

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2016**6.1.19.1 GESEGMENTEERDE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2016****SEGMENT 1 Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum**

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Opbrengsten zorgprestaties	407.537	417.329
Subsidies	23.240	24.802
Overige bedrijfsopbrengsten	17.061	16.887
Som der bedrijfsopbrengsten	447.838	459.018
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	238.718	236.798
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	26.594	27.875
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	0	0
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	55.990	54.891
Overige bedrijfskosten	118.220	127.611
Som der bedrijfslasten	439.523	447.176
BEDRIJFSRESULTAAT	8.315	11.843
Financiële baten en lasten	-2.822	-3.120
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING	5.493	8.722
Buitengewone baten	0	0
Buitengewone lasten	0	0
Buitengewoon resultaat	0	0
RESULTAAT BOEKJAAR	5.493	8.722
RESULTAATBESTEMMING		
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Toevoeging/(onttrekking):		
Reserve aanvaardbare kosten	0	0
Algemene en overige reserves	5.493	8.722
	5.493	8.722

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2016**6.1.19.1 GESEGMENTEERDE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2016****SEGMENT 2 Verpleeghuis Nebo**

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€ 1.000	€ 1.000
BEDRIJFSOPBRENGSTEN:		
Opbrengsten zorgprestaties	9.505	9.313
Subsidies	155	92
Overige bedrijfsopbrengsten	370	1.235
Som der bedrijfsopbrengsten	<u>10.030</u>	<u>10.640</u>
BEDRIJFSLASTEN:		
Personeelskosten	8.144	8.044
Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa	702	682
Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa	0	0
Honorariumkosten vrijgevestigd medisch specialisten die aan	0	0
Overige bedrijfskosten	1.950	1.379
Som der bedrijfslasten	<u>10.796</u>	<u>10.106</u>
BEDRIJFSRESULTAAT	-767	535
Financiële baten en lasten	-501	-553
RESULTAAT UIT GEWONE BEDRIJFSUITOEFENING	<u>-1.268</u>	<u>-18</u>
Buitengewone baten	0	0
Buitengewone lasten	0	0
Buitengewoon resultaat	<u>0</u>	<u>0</u>
RESULTAAT BOEKJAAR	<u><u>-1.268</u></u>	<u><u>-18</u></u>
RESULTAATBESTEMMING		
<i>Het resultaat is als volgt verdeeld:</i>		
	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€ 1.000	€ 1.000
Toevoeging/(onttrekking):		
Reserve aanvaardbare kosten	-1.268	-18
Algemene en overige reserves	0	0
	<u><u>-1.268</u></u>	<u><u>-18</u></u>

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2016

6.1.19.2 AANSLUITING TOTAAL RESULTAAT MET RESULTAAT SEGMENTEN

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€ 1.000	€ 1.000
Resultaat volgens gesegmenteerde resultatenrekeningen (enkelvoudig):		
SEGMENT 1 Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum	5.493	8.722
SEGMENT 2 Verpleeghuis Nebo	-1.268	-18
	<u>4.225</u>	<u>8.704</u>
Resultaat volgens enkelvoudige resultatenrekening	<u><u>4.225</u></u>	<u><u>8.704</u></u>

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2016

Voor zover posten uit de enkelvoudige resultatenrekening niet afwijken van de geconsolideerde resultatenrekening zijn deze hierna niet nader toegelicht en wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening.

BATEN**16. Opbrengsten zorgprestaties**

	2016	2015
<i>De specificatie is als volgt:</i>	€ 1.000	€ 1.000
Opbrengsten zorgverzekeringswet (exclusief subsidies)	412.891	422.922
Overige zorgprestaties	4.151	3.720
Totaal	417.042	426.642

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

17. Subsidies

<i>De specificatie is als volgt:</i>	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Beschikbaarheidsbijdragen Opleidingen	17.606	19.530
Overige subsidies, waaronder loonkostensubsidies en EU-subsidies	5.789	5.364
Totaal	23.395	24.894

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

18. Overige bedrijfsopbrengsten

<i>De specificatie is als volgt:</i>	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Overige dienstverlening (waaronder 2e-4e geldstroom UMC's voor onderzoek):		
Overige dienstverlening	5.347	4.251
Overige opbrengsten (waaronder vergoeding voor uitgeleend personeel en verhuur onroerend goed):		
Overige opbrengsten	12.084	13.871
Totaal	17.431	18.122

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2016**LASTEN****19. Personeelskosten***De specificatie is als volgt:*

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Lonen en salarissen	159.916	160.292
Sociale lasten	35.443	33.999
Pensioenpremies	14.048	14.028
Andere personeelskosten:		
Andere persoonsgebonden personeelkosten	10.938	9.805
Subtotaal	<u>220.345</u>	<u>218.124</u>
Personeel niet in loondienst	26.517	26.719
Totaal personeelskosten	<u><u>246.862</u></u>	<u><u>244.843</u></u>
Specificatie aantal personeelsleden in loondienst (in FTE's) per segment per 31 december:		
SEGMENT 1 Ziekenhuis Haaglanden Medisch Centrum	3.314	3.322
SEGMENT 2 Verpleeghuis Nebo	124	131
Totaal aantal personeelsleden op basis van full-time eenheden per 31 december	<u><u>3.438</u></u>	<u><u>3.453</u></u>
Aantal personeelsleden dat buiten Nederland werkzaam is	0	0

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

20. Afschrijvingen op immateriële en materiële vaste activa*De specificatie is als volgt:*

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Afschrijvingen:		
- immateriële vaste activa	0	0
- materiële vaste activa	27.296	28.558
Totaal afschrijvingen	<u><u>27.296</u></u>	<u><u>28.558</u></u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

21. Bijzondere waardeverminderingen van vaste activa*De specificatie is als volgt:*

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Bijzondere waardeverminderingen van:		
- immateriële vaste activa	0	0
- materiële vaste activa	0	0
Totaal	<u><u>0</u></u>	<u><u>0</u></u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2016**22. Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten***De specificatie is als volgt:*

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Honorariumkosten vrijgevestigde medisch specialisten	55.991	54.891
Totaal	<u>55.991</u>	<u>54.891</u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

23. Overige bedrijfskosten*De specificatie is als volgt:*

	2016	2015
	€ 1.000	€ 1.000
Voedingsmiddelen en hotelmatige kosten	11.620	11.560
Algemene kosten	28.523	29.945
Patiënt- en bewonersgebonden kosten	75.351	74.091
Onderhoud en energiekosten:		
- Onderhoud	6.718	11.209
- Energiekosten gas	839	701
- Energiekosten stroom	2.041	2.481
- Energie transport en overig	880	982
Subtotaal	<u>10.478</u>	<u>15.373</u>
Huur en leasing	1.799	1.813
Dotaties dubieuze debiteuren	1.568	-100
Overige baten en lasten	-9.169	-3.693
Totaal overige bedrijfskosten	<u>120.170</u>	<u>128.989</u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2016

24. Financiële baten en lasten

De specificatie is als volgt:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€ 1.000	€ 1.000
Rentebaten	36	121
Subtotaal financiële baten	<u>36</u>	<u>121</u>
Rentelasten	-3.559	-3.784
Resultaat deelnemingen	199	-10
Subtotaal financiële lasten	<u>-3.360</u>	<u>-3.794</u>
Totaal financiële baten en lasten	<u><u>-3.324</u></u>	<u><u>-3.673</u></u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

25. Buitengewone baten en lasten

De specificatie is als volgt:

	<u>2016</u>	<u>2015</u>
	€ 1.000	€ 1.000
Buitengewone baten	0	0
Buitengewone lasten	0	0
Totaal buitengewoon resultaat	<u><u>0</u></u>	<u><u>0</u></u>

Toelichting:

Zie toelichting op de geconsolideerde resultatenrekening 6.1.10.

6.1.19 TOELICHTING OP DE ENKELVOUDIGE RESULTATENREKENING OVER 2016

Ondertekening door bestuurders en toezichhouders

W.G.

dhr. drs. P.W. Doop

W.G.

mevr. dr. R.M.Y. Barge

W.G.

dhr. drs. W.J. Deetman

W.G.

dhr. P.A. van der Linden

W.G.

dhr. mr. G.J.R. de Groot

W.G.

dhr. prof. dr. C.J.H.M. van Laarhoven

W.G.

dhr. drs. E.M.J. Schoenmaker

W.G.

mevr. prof. dr. I.D. de Beaufort

W.G.

dhr. drs. R.N. van der Plank

Den Haag, 20 april 2017

6.2 OVERIGE GEGEVENS

6.2 OVERIGE GEGEVENS

6.2.1 Vaststelling en goedkeuring jaarrekening

De raad van bestuur van Stichting Haaglanden Medisch Centrum heeft de jaarrekening 2016 vastgesteld in de vergadering van 10 april 2017.

De raad van toezicht van de Stichting Haaglanden Medisch Centrum heeft de jaarrekening 2016 goedgekeurd in de vergadering van 20 april 2017.

6.2.2 Resultaatbestemming

Volgens het besluit van de Raad van Bestuur is het resultaat van 2016 ad € 4,2 mln. als volgt verdeeld:

Toevoeging:	x € 1.000
Bestemmingsreserves	-1.268
Bestemmingsfondsen	0
Algemene en overige reserves	5.493
	<u>4.225</u>

6.2.3 Gebeurtenissen na balansdatum

Er zijn geen gebeurtenissen na balansdatum met belangrijke financiële gevolgen voor HMC.

6.2.4 Nevenvestigingen

HMC heeft geen nevenvestigingen.

6.2.5 Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

De controleverklaring is opgenomen op de volgende pagina.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad van bestuur en de raad van toezicht van Stichting Haaglanden Medisch Centrum

Verklaring over de jaarrekening 2016

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Stichting Haaglanden Medisch Centrum op 31 december 2016 en van het resultaat over 2016 in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi.

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2016 van Stichting Haaglanden Medisch Centrum te Den Haag ('de stichting') gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde jaarrekening van Stichting Haaglanden Medisch Centrum en haar dochtermaatschappijen (samen: 'de groep') en de enkelvoudige jaarrekening. De jaarrekening bestaat uit:

- de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2016;
- de geconsolideerde en enkelvoudige resultatenrekening over 2016; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is de Regeling verslaggeving WTZi.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden en de Regeling Controleprotocol WNT 2016 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Haaglanden Medisch Centrum zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Ref.: e0400534

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Thomas R. Malthusstraat 5, 1066 JR Amsterdam, Postbus 90357, 1006 BJ Amsterdam

T: 088 792 00 20, F: 088 792 96 40, www.pwc.nl

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat het jaarverslag andere informatie, die bestaat uit:

- het maatschappelijk verslag;
- de overige gegevens;

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van de Regeling verslaggeving WTZi is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het maatschappelijk verslag en de overige gegevens in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van de raad van bestuur en de raad van toezicht voor de jaarrekening

De raad van bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met de Regeling verslaggeving WTZi; en voor
- een zodanige interne beheersing die de raad van bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de raad van bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemde verslaggevingsstelsel moet de raad van bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij de raad van bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. De raad van bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

De raad van toezicht is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de stichting.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Ons controleoordeel beoogt een redelijke mate van zekerheid te geven dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Amsterdam, 20 april 2017
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. J.D. Lamse-Minderhoud RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2016 van Stichting Haaglanden Medisch Centrum

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, de Regeling Controleprotocol WNT 2016, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze doelstelling is om een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening vrij van materiële afwijkingen als gevolg van fouten of fraude is. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door de raad van bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door de raad van bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Tevens op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor de aansturing van, het toezicht op en de uitvoering van de groepscontrole. In dit kader hebben wij de aard en omvang van de uit te voeren werkzaamheden voor de groepsonderdelen bepaald om te waarborgen dat we voldoende controlewerkzaamheden verrichten om in staat te zijn een oordeel te geven over de jaarrekening als geheel. Bepalend hierbij zijn de geografische structuur van de groep, de omvang en/of het risicoprofiel van de groepsonderdelen of de activiteiten, de bedrijfsprocessen en interne beheersingsmaatregelen en de bedrijfstak waarin de stichting opereert. Op grond hiervan hebben wij de groepsonderdelen geselecteerd waarbij een controle of beoordeling van de financiële informatie of specifieke posten noodzakelijk was.

Wij communiceren met de raad van toezicht onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

HMC Antoniusshove
Burg. Banninglaan 1
2262 BA Leidschendam
Postbus 432
2501 CK Den Haag

088 97 97 900
www.haaglandenmc.nl

HMC Bronovo
Bronovolaan 5
2597 AX Den Haag
Postbus 432
2501 CK Den Haag

HMC Westeinde
Lijnbaan 32
2512 VA Den Haag
Postbus 432
2501 CK Den Haag